

1982

VASARIS - FEBRUARY

Nr. 2

KARYS

KARYS

1982
Nr. 2 (1579)

Redaktorius
ZIGMAS RAULINAITIS
Administratorius
ALFONSAS SAMUŠIS

Atskirus skyrius redaguoja:
S. KAUNELIENĖ
"TREMTIES TRIMITAS"

BRONIUS BALČIŪNAS
"Karinės Žinios"
Leidžia:
L.K.V.S. RAMOVĖ N.Y. SKYRIUS

TURINYS

Vytis 1492 m. (Kazimiero Jogailaičio antkapyje)	viršelis
A. Budreckis — Iš De Fezensac'o Dienyno	50
J. Mašiotas — Karo Mokyklos IV laida	57
NKVD Agentų Mokykloje (pabaiga)	61
M. Š. — Anoj pusėj ežero	63
R. Vilkas — Garlaivis Gerda	67
Mjr. K. Daugvydas — Savanorio užrašai	69
TREMTIES TRIMITAS	71
Ką atneš 1982 metai?	71
A. Budreckas — Lietuvos nepriklausomybės šventė	72
J. Švoba — Juozas Tamošiūnas	73
Šaulių kronika	76
KARINĖS ŽINIOS	85
Mokslas ir Technika	87
V. Bražėnas — Kuris kelias į laisvę?	88
KRONIKA	91

ATSTOVAI:

Baltimore — K. Česonis, Chicago — K. Juškaitis, Cleveland — J. Citulis, Australia — V. Šalkūnas

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

BOSTON, MA — S. J. Minkus
CHICAGO, IL — "Gifts International",
"Parama", Baly's Radio & Television
DETROIT, MI — V. Čižauskas (Šv.
Antano Parapijos Spaudos Kioskas),
V. Perminas
OMAHA, NB — Pr. Kovas
WATERBURY, CT — "Spauda"
WOODHAVEN, NY — "Romuva"

PLATINTOJAI

KANADOJE
TORONTO, ONT. — V.A. Aušrotas, P.
Misevičius, Aug. Kuolas

ANGLIJOJE
"Dainora" — 14 Priory Road, Kew, Sur-
rey; TW9 3DF. Tel. 01-940 6377

V. VOKIETIJOJE

Juozas Nevulis, 6793 Bruchmuehlbach-
Miesau 2 Bahnhofstr. 11

AUSTRALIJOJE

Albertas Žvirblis, 65 Walscott St., North
Geelong, Vic. 3215
W. Paluk, 1 Brentnall Ave., Blair Athol
5084, SA
S. Pačėsa, 7/31 Valentine Street, Yagoona,
NSW, 2199

Prenumerata JAV-bėse ir užsienyje: metams U.S. \$15.00, pusmečiui U.S. \$8.00, atskiro nr. U.S. \$1.75
Pinigus siųsti šiuo adresu: KARYS 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207, USA

KARYS (ISSN 0022-9199) is published monthly except July and August by Lithuanian Veterans Assoc. RAMOVĖ
341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207 Subscription \$15 per year (single copy \$1.75) Second class postage paid
at Brooklyn, N.Y. POSTMASTER: Send Address changes to KARYS, 341 Highland Blvd., Brooklyn, N.Y. 11207

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metais

KARYS

Atgavintas Jungtinėse
Amerikos Valstybėse 1950
metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1579)

VASARIS — FEBRUARY

1982

Atgimus Lietuva

JUOZAS MIKŠTAS

(Vasario 16-tajai)

Kareivių patriotų
Ryžtingai iškovota,
Taiki, dora, dievota.
Sukūrus būvį sot
Atgimus Lietuva.

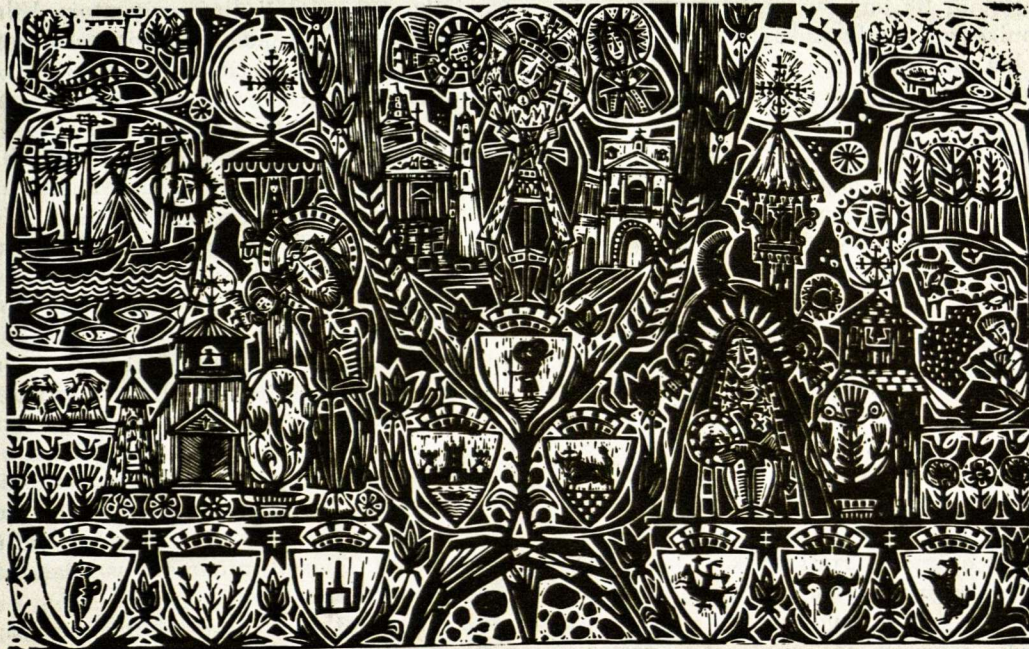
Neramų laisvės rytą
Ant kojų pastatyta;
Tvirtoj valiutoj lito
Skubiais darbais nušvito —
Atgimus Lietuva.

Poetų apdainuota,
Išėivių išsapnuota.
Parduota ir vaduota
Žiaurių skerdynių puotoj —
Atgimus Lietuva.

Tremtinių apraudota
Didžių kančių Golgotoj.
Šaltų, bejausmių protų
Peikta, plakta, vanota —
Bet vis dar ji gyva! —

ATGIMUS LIETUVA — — —

Lietuva — V. Ignas. Naujai sukurtas lino raizinyš iš ciklo "Lietuva"

IŠ DE FEZENSAC'Ų "DIENYNO APIE RUSŲ ŽYGI 1812 M."

ALGIRDAS BUDRECKIS

(Pabaiga)

Tarp tokių siaubų su širdgėla stebėjau savo pulko sunaikinimą. Tai buvo mano didžiausia kančia, teisybę pasakius, mano vienintelė kančia, nes tuo vardu nebevadinu tokius dalykus, kaip alkį, šaltį ir nuovargį. Kai kūnas pasipriešina fizinėms kančioms, tai mūsų drąsa jas niekina. Svarbiausia, mus išlaiko tikėjimas į Dievą ir kito gyvenimo viltis. Bet prisipažįstu, kad drąsa mane apleido, kai stebėjau draugų ir kovos bendrininkų mirtis. Juk jie visi buvo pulkininko šeimyna. Atrodė, kad buvau pakviestas vadovauti jų sunaikinimui. Niekas mus taip nesuartina, kaip bendros nelaimės. Aš visuomet jaučiau prisirišimą prie tų vyrų. Jie manyje kėlė susirūpinimą jų gerove. Nebuvo tokio karininko ar kareivio, kuris nebūtų siūlęs dalytis duonos gabalu su manimi. Šis abipusinis susirūpinimas nebuvo vienintėlis, vien mano pulke; toks reiškinys buvo visoje kariuomenėje. Mūsų kariuomenės autoritetas buvo tėviškas, subordinacija joje beveik visada buvo pagrįsta prisirišimu ir pasitikėjimu. Sakoma, kad šiame laikotarpyje kariai ignoravo ir maltretavo savo viršininkus; tokie atvejai galėjo būti tik tarp svetimųjų, nepažįstamųjų, nes pulke joks pulkininkas nenustojė pagarbos tol, kol jis jos pelnėsi. Vienintėlis būdas palengvinti vargus buvo žygiuoti drauge ir padėti vienas kitam. Tokiu būdu avansavome Vilniaus link, skaičiuodami kiekvieną žingsnį, kuris mus nešė arčiau jo, miegodami susigrūdę landynėse prie štabo, atvykdami nakčia, išvykdami prieš auštant. Dvidešimt ketvirtojo pulko būgnininkas žygiavo priešakyje, vienintėlis išlikęs trečiojo korpo pulkų būgnininkas.

Gruodžio 8 d., penkias dienas po Napoleono išvykimo, mes atvykome prie Vilniaus sienų, atkeliavę pro Benus ir Smurgainius. Aš buvau anksčiau tą dieną nuvykęs į Vilnių su generolo Ledru leidimu sužinoti, ką mes gautume mieste ir kokie resursai būtų tiekiami mums. Kai atvykau prie vartų, radau tokį pat susigrūdimą ir sąmyšį, koks buvo ties Berezina. Nebuvo jokių priemonių iš anksto gražinti tvarką. Žmonės mušėsi prie vartų, nežinodami, kad ne toli buvo kitų angų, pro kurias buvo galima įeiti į miestą. Man pavyko įsiveržti pro minią. Kai pasiekiau

miesto centrą, negalėjau sužinoti, kur tretysis korpas turėjo apsistoti. Gubernatūroje ir rotušėje buvo sumišimas. Buvo naktis ir nežinojau, kur buvo mano pulkas! Nuvargęs įėjau į Neuchatelio princo buveinę. Jo tarnai buvo išsibėgioję. Pavalgęs komfitūrų be duonos, užmigau ant lentos, atidėdamas savo paieškojimus iki sekančios dienos.

2. Su kariuomene Vilniuje ir pasitraukimas

Auštant, vėl perėjau miestą, ieškodamas žinių apie savo pulką. Vaizdas Vilniuje skyrėsi nuo visų ankstyvesnių matytų. Mūsų kelionė per kraštą vaizdžiai rodė sunaikinimo pasėkas, kurių pradaininkai ir drauge aukos buvome mes. Miesteliai buvo išdeginti, jų gyventojai išblaškyti. Likusieji gyventojai buvo mūsų nelaimių dalininkai. Atrodė, kad dieviškas prakeikimas mirtimi palietė viską aplink mus. Bet čia, Vilniuje, namai dar stovėjo; jų gyventojai užsiiminėjo savo darbais. Visur matėme turtinę ir gyventojais skaitlingą miestą. Po šį miestą klaidžiojo mūsų apdriskę, badaują kareiviai. Kai kurie mokėjo aukso už prasčiausią maistą; kiti susilaukdavo duonos gabaliukų nuo mielaširdingų gyventojų. Vilniečiai žiūrėjo su baime į kadaise galingos kariuomenės likučius. Prieš penkis mėnesius Didžioji armija buvo sukėlusį jų susižavėjimą. Lenkai¹² aimanavo dėl tų nelaimių, kurios išblaškė jų viltis; Rusijos šalininkai triumfavo; pirkliai tik matė progą iš mūsų brangiau lupti už reikmenis. Krautuvės, užteigos ir kavinės, negalėdamos aptarnauti tokio skaičiaus pirkėjų, jau nuo pirmos dienos užsidarė. Gyventojai, kurie bijojo, kad mūsų gobšumas privės prie bado, pradėjo slėpti savo maistą. Kariuomenė turėjo visokių atsargų Vilniuje; kai kas buvo išdalinta Gvardijai, bet kariuomenės dauguma buvo tiek dezorganizuota, kad negalėjo naudotis tiekimu. Jokių karinių pasiruošimų nebuvo. Iš tikro, dėl ko pasiruošti? Vilniaus gynyba būtų neįmanoma pastanga; pasitraukti būtų priešinga imperatoriaus norui. Tokioje padėtyje Neapolio karalius nepasiruošė gynybai, nei miesto evakuacijai. Miesto priemiesčius dar saugojo generolas Loisonas.

Po ilgų ieškojimų ir pasiteiravimų, pagaliau, radau maršalo Ney patalpas. Iš jo sužinojau, kad

antrasis ir tretysis korpai buvo apsistoję vienuolyne Smalensko kvartale. Aš ten tuojuau nuvykau, ar tiksliau tariant, taip greitai, kiek leido gatvių prisigrūdimas. Generolas Loisonas vos-ne-vos sulaikė priešą, kuris vis artėjo prie miesto. Mes galėjome girdėti patrankų dundėjimą, Smalensko vartuose prisikimšo atsilikėliai kareiviai. Kai kuriuos kazokų ietys jau buvo sužeidę. Jie desperatiškai bandė įsiveržti į miestą. Visomis jėgomis prasiskverbiau į priemiestį. Tretysis korpas iš tikro buvo užėmęs vienuolyną parą prieš mano atvykimą, bet visi karininkai ir generolai buvo jau išsiskirstę. Iš mano pulko pasiliko tik viršila su 10 karių. Jie nežinojo, kur karininkai buvo apsistoję. Nors skamba keistokai, Vilniaus gubernatoriaus generolo Hogendorpo du adjutantai atvyko į antrąjį ir tretįjį korpą su įsakymais apsiginkluoti ir užimti liniją, idant generolą Loisoną paremti. Jie rado keletą neginkluotų, pusiau sušalusių, liguistų vyrų, be karininkų ar generolų. Neketindamas vykdyti tokį keistą įsakymą, aš liečiau viršilai įžengti į miestą, jei priešas įsibrautų į priemiestį. Aš tuojuau grįžau miestan, rizikuodamas iškęsti baisų spaudimą trečią kartą. Vis artėjęs patrankų dundesys kėlė naują aliarmą. Bugnomušis! Maršalas Lefebre ir keli generolai jojo gatvėmis, šūkaudami: "Aux armes!" (prie ginklų!). Keletas grandžių nukako Smalensko vartų link, bet daugumas kareivių, gulėdami gatvėse ar namuose, kuriuose jie buvo priimti, pareiškė, jog daugiau nebekovosią ir kad liksią, kur buvo. Miestelėnai, bijodami plėšikavimo, skubėjo užsitarakinti namuose ir užbarikaduoti duris. Senoji Gvardija, vienintėlis tvarkingai išsilaikęs junginys, susitelkė miesto aikštėje. Ir aš prisijungiau. Nakčia grįžo ramybė. Patrankos liovėsi šaudę. Loisono divizija liko pozicijose Vilniaus kalneliuose. Neapolio karalius nenorėjo rizikuoti pralaimėti antrą sykį. Tą patį vakarą jis persikėlė į Kauno priemiestį, kurį apleido prieš auštant. Aš grįžau į maršalo Ney štabą, kur gavau įsakymą išvykti. Tretysis korpas apleido miestą sekantį rytą, 6 val. ryto, vadovaujant generolui Marchandui. Maršalui Ney buvo lemta išgelbėti, kas liko iš kariuomenės. Dar kartą jis paėmė ariergardo vadovybę. Ariergardą sudarė bavarai (VI korpas) ir Loisono divizija.

Netrukus prisistatė mano pulko karininkas ir mane nuvedė į majoro butą, čia aš susijungiau vėl su savo pulku, nuo kurio buvau atsiskyręs dvi paras. Yra tiesa, kad kare žmogus gailisi, apleisdamas savo postą, nors jam įsakyta vyresnybės su geriausiais norais! Ketvirtojo pulko karininkai, kaip ir mūsų kariuomenė, praleido dieną

ramiai namuose, nekreipdami dėmesio į priešų priartėjimą. Kapitonas tik ką atvyko iš Nancy (kur buvo pulko depas) su rūbais ir apavais. Susirinkusiems karininkams ir kariams rūbai ir batai buvo išdalinti, bet likutį reikėjo palikti dėl transporto stokos. Nusprendžiau parduoti atsargas pirkliui ir įsaciau kapitonui, kuris jas buvo atgabenęs, pasilikti iki ariergardo pasitraukimo ir užbaigti pardavimą. Labai susijaudinęs dėl situacijos Vilniuje, šis karininkas neketino pratęsti savo viešnagės, ir po protestų, kurie, mano manymu, buvo užgaulingi, jis ne tik manęs neklausė, bet išvyko dar prieš mus. Šis karininkas visiškai nusižemino mano akyse, bet jo atminimo revendikacijai tegaliu tik tiek pridėti, jog vėliau jis žuvo kovos lauke.

Neapolio karalius apleido Vilnių su Senąja Gvardija apie 4 val. ir po jo paeiliui išvyko įvairių korpų likučiai. Sakoma, jog maršalas Mortjeras, sužinojęs apie pasitraukimą atsitiktinai, nužygiavo su Naująja Gvardija be įsakymų. Kas liečia mus, apleidome Vilnių su generolu Marchandu apie 6 valandą. Po kelių valandų maršalas Ney evakuavo miestą, kurį netrukus okupavo rusų avangardas. Mes palikome maisto, ginklų, ir rūbų atsargas. Keli generolai, daugelis karininkų, ir per 20,000 vyrų, beveik visi liguisti, pateko priešui į rankas. Šie vargšai, išėikvoję visas jėgas pasiekti Vilnių, tikėdamiesi, jog rado ten prieglobstį, ariergardui pasitraukus, buvo gyventojų išžudyti ar apiplėšti; likutis mirė apleisti ligoninėse, arba buvo nuvaryti Sibiran. Štai, praradome šį miestą, kurį taip šlovingai užkariavome žygio pradžioje.

Tebeliko tik 26 lygos iki brastos ties Kaunu per Nemuną. Mes negalėjome delsti, nes diena praleista Vilniuje davė rusams pirmenybę. Ta diena buvo praleista besibeldžiant į duris, prašant duonos, nes maisto trupiniai, kuriuos gavome, buvo jau suvalgyti, mums nieko nebeliko, nors ir būtime turėję transporto priemones. Štai, tos nelaimės, apie kurias anksčiau rašiau, mus ir toliau lydėjo, ir mūsų išsekę jėgos nebegalėjo toliau ištvirti.

Lygos atstume nuo Vilniaus yra didelis kalnas, kuris status ir apgaubtas ledu, tas kalnas buvo mūsų bagažui taip pat pražūtingas, taip kaip Berezinos brasta. Arkliai veltui stengėsi žengti. Mes negalėjome išgelbėti nei vežimų, nei patrankų. Pakeliui matėme gvardijos patrankas, imperatoriaus bagažo likučius, ir kariuomenės išdą. Kareiviai pražygiuodami, įsilaužė į vežimus ir apsikrovė rūbais, kailiais, auksu ir sidabru. Buvo keistas reiškinys — vyrai apkrauti auksu

žuvo badu, o Rusijos sniegynuose buvo išblaškyti visi liuksusiniai Paryžiaus komfortai. Plėšikavimas iš mūsiškių pusės tęsėsi kol kazokai užpuolė plėšikus ir pagrobė visus turtus.

Mano bendrakovotojai buvo priversti išsiskleisti ir vingiuoti pro apleistus vežimus ir gurguoles. Kai aš pasiekiau kalno viršūnę, neturėjau jokio palydovo. Bet keli prisidėjo žygio metu. Vienas bataliono vadas, liguistas ir ant rogių, dingo ant visados. Pirmą dieną atlikome devynias lygas, antrą dieną jau tik septynias, iki Žiežmarių. Aš pamečiau generolą Marchandą ir pats vedžiau pulką. Karininkai manęs paprašė sustoti už vienos lygos, bet dar buvo dešimt lygų tarp Žiežmarių ir Kauno, o artėją artilerijos garsai man leido žinoti, jog turime pasiekti Kauną jau sekančią dieną. Užtat, užsispyręs reikalavau, kad žygiuotumėm iki Žiežmarių, kur sužeistuosius buvo galima apnakvydinti lūšnelėse.

Sekančią dieną, gruodžio 12, penktą valandą iš ryto aš vėl pasileidau pirmyn. Nakties tamsuma ir ledas ant kelio ap sunkino žygį. Auštant priėjo prie manęs karininkas, kuris pranešė, kad maršalas Ney ir ariergardas pražygiavo pro Žiežmarius nakčia ir jau buvo mūsų priešakyje, ir kad niekas nuo priešų mus neskyrė. Tas momentas man buvo didžiausias viso žygio siaubas. Apsidairiau: 20 nusilpusių karininkų, tiek pat kareivių — pusė be ginklų — tai mano visas pulkas, žygiavęs saugodamas mūsų gyvybes ir laisvę. Žygiavome Nemuno link, ir dabar, šiuo paskutiniu momentu galėjome prarasti dviejų mėnesių kančių tikslą, pasiaukojimą ir tokios daugybės draugų pasiaukojimą. Šita mintis atėmė iš manęs visą drąsą. Skubėjau žygiuoti, nepaisydamas savo asmeniškų nuovargio ar draugų nuovargio, nepaisydamas kelio slidumo. Esu perėjęs šiuo keliu kelis kartus birželio mėnesyje, po Nemuno perėjimo. Tada buvo žavingas metų laikas. Tada buvo gausybės kareivių, tiek žavingų savo aistra ir entuziazmu, kiek ir puikia išvaizda. O dabar, tuo pačiu keliu, traukė skarmaluota bėglių minia, be pajėgumo ir be drąsos, svirduliuodama iš nuovargio, bėgdama nuo priešų, su kuriuo nebepajėgė kautis. Ir aš pats nuvargęs, giliai išgyvenau mūsų nelaimę.

Buvome pusiaukelėje į Kauną, kai tiksliai sužinojau, kad maršalas Ney ir ariergardas dar tebebuvo mūsų užpakalyje. Ši žinia, kuri mane nuramino, įgalino leisti pulkui pailsėti Rykantų kaimo griuvėsiuose, po to mes ir vėl traukėme Kauno link, kuris, rodos, nuo mūsų vis tolinosi. Du karininkai, kurie vyko rogėmis, man pasiūlė prisidėti, bet atsisakiau, norėdamas paskatinti drau-

gus savo pavyzdžiu. Tikiu, kad buvo mano nuopelnas, jog nesutikau; aš niekad dar nebuvau taip pavargęs, nesykį vos nepargriuvau pakeliui. Pagaliau pastebėjome Kauną ir Nemuną. Įžengėme. Kareiviams išvykus ieškoti romo ir sausainių, griuvau ant kelrodžio. Niekur nebuvo nakvynių patalpų. Turėjau įsiveržti su savo karininkais į namą, kurį buvo užėmęs katvirtasis korpas, kuris, tačiau, mūsų nenorėjo priimti. Mes visi miegojome ant grindų.

Atvyko maršalas Ney, palikęs dalį ariergardo už miesto. Generolas Marchandas vėl susijungė su mumis tą vakarą su savo kitais pulkais. Jis mums įsakė išvykti sekantį rytą 5 valandą. Mes turėjome pereiti per Nemuną ir apleisti ant visados šį nelaimių kraštą. Bet prieš pat išvykimą maršalas Ney nusprendė, kad turėsime pasilikti su juo ariergarde. Šis paskutinis mūsų drąsos ir pasišventimo bandymas buvo pats sunkiausias. Jau kurį laiką trečiojo korpo likučiai pradėjo galvoti, kad jie jau išpildė savo užduotį: jie jau pasiekė Nemuną.¹³ Nors jie jau nebepajėgė kovoti, tačiau, jiems dabar buvo įsakyta pasilikti Kaune ir jį ginti, ar, tiksliau, garbingai žūti miesto griuvėsiuose. Turiu pripažinti garbę karininkams ir kariams, kad visi pakluso be murmėjimo. Niekas neapleido savo posto tokioje kritiškoje situacijoje. Jau matęs maršalo Ney tvirtą didvyriškumą, jaučiau didelę garbę, kad man buvo suteikta proga pakartoti jo paskutines pastangas. Grįžome į buveines laukti tolimesnių įsakymų, pasiruošę betkokiems nuotykiams.

3. Kauno gynyba ir pasitraukimas į Prūsus

Kaunas, kaip ir Vilnius, buvo pilnas sandėlių. Tiekimas čia nebuvo tvarkingas. Bet kareiviai jau nebėnorėjo mirti badu, kai juos visur supo pertekliai. Nors sandėliai Vilniuje nebuvo paliesiti, tačiau Kaune kareiviai įsibrovė į sandėlius. Šios netvarkos pasėkoje kilo naujos blogybės. Daugelis pasigėrė romu ir apsvaigę mirė nuo šalčio. Šis gėrimas buvo jiems pavojingas, nes jie nežinojo jo poveikio. Apsipratę su krašto prasta *eau-de-vie* (degtine), jie manė, jog gali išgerti didelius kiekius romo. Jie pralaužė bačkas ir romas tekėjo sandėliuose ir net gatvėse. Kiti kareiviai grobė sausinius ar išsidalino miltų maišus. Drabužių depų durys buvo išlaužtos. Rūbai visur išmėtyti. Kiekvienas kareivis ėmė ką jis norėjo ir rengėsi gatvės viduryje. Bet daugumas kareivių perėjo Kauną be sustojimo, galvodami vien apie pabėgimą. Pripratę mechaniškai sekti tuos, kurie žygiavo priešakyje, jie rizikavo mirti ant prigrūstų tiltų, nepagalvoję, kad galėtų

lengvai pereiti užšalusį Nemuną.

Tuo tarpu maršalas Ney bandė ginti Kauną, kad šie vargšai turėtų laiko pabėgti nuo priešo. Taipgi, dengti Neapolio karaliaus pasitraukimą Karaliaučiaus keliu pro Gumbinę, kurią anas pasiekė dieną anksčiau. Greitai įrengtų apkasų ties Kauno Vilniaus vartais, maršalui atrodė, pakaktų sulaikyti priešą ištisą dieną. Iš ryto ariergardas įžengė į miestą. Du pabūklai ir keletas bavarų pėstininkų vienetų buvo išstatyti ant mūrų. Šis mažas kareivių junginys pasiruošė atremti puolimą, kuriam priešas jau ruošėsi. Davęs paskutinius įsakymus, maršalas Ney grįžo į savo butą užsnūsti. Jam vos primigus, prasidėjo kautynės. Pirmieji rusų patrankų sviediniai sudaužė vieną iš mūsų pabūklų. Pėstininkai išbėgiojo. Artileristai ketino sekti jų pavyzdį. Kazokai buvo jau pasiruošę įjoti į Kauną be pasipriešinimo, kai maršalas pasirodė ant mūro. Jo nebuvimas vos vos mus sužlugdė. Jo pasirodymo pakako mus išgelbėti. Jis nutvėrė muškietą. Kareiviai grįžo prie savo postų. Kautynės iš naujo prasidėjo ir tęsėsi iki vakaro, kada prasidėjo pasitraukimas. Štai, šis paskutinis pasisekimas priklausė nuo maršalo asmens drąsos. Ney kovojo, kaip eilinis kareivis, kad išlaikytų poziciją, kurią jis laikė svarbia.

Aš tik vėliau sužinojau, kokių pavojumi ri-

zikavome. Gaila, kad negalėjau tuo metu būti prie maršalo, mat mano pirma pareiga buvo pulkas. Mes praleidome tą dieną ir gruodžio 18 d. pirklio namuose, kur radome maisto ir daug konjako. Šitoks perteklius gali būti pavojingas, nes po tokio vargo mažiausi ekscesai gali būti fatališki. Nepaisant pulkininko Pelleporto ir mano įspėjimų, kai kurie vyrai pasigėrė ir negalėjo mus sekti. Karininkai rado jų skrynias Kaune. Kadangi nebuvo toms skrynioms transporto, kiekvienas pasiėmė ką norėjo, o viską kitką paliko. Visi buvo patenkinti, kad galėjo išgelbėti savo gyvybes, tad ir nesidrovėjo vagiliauti.

Pavakarėje gavau įsakymą išvykti. Tretysis korpas turėjo pradėti žygį. Po jo sekė bavarai ir Loisono divizijos likučiai. Žygiavome Kaune tarp numirėlių ir mirštančių. Laužų šviesoje gatvėse matėm kareivius, kurie abejingai stebėjo mus. Kai juos įspėjome, kad jie pateks į priešo natus, jie tik palingavo galvom ir žiūrėjo be žado į laužą. Rūstūs miestelėnai mus stebėjo. Vienas kaunietis jau apsiginklavo muškietą, kurią aš nuo jo atėmiau. Keli kareiviai nusivilkę iki Nemuno pasimirė ant tilto, kaip tik išsigelbėjimo momentu. Mes perėjome Nemuną ir žvilgtelėjome atgal į tą baisų kraštą, kurį dabar apleidome. Mes sveikinomės vienas su kitu, jog išsigelbėjome ir turėjome garbę būti patys paskutinieji.

E. Kossak, Napoleono žygis atgal

Anapus Nemuno Gumbinės kelias pereina per statų kalną. Vos pasiekus pakalnę, keletas kareivių atbėgo prie mūsų, įspėdami, jog jie susidūrė su kazokais. Tuo momentu patrankos sviedinys krito virš mūsų galvų. Mes jau buvome tikri, kad kazokai buvo perėję Nemuną, užėmę kalvą su artilerija ir tokiu būdu užstojo mums kelią. Šis paskutinis nelauktas užpuolimas sukretė kareivius. Pasitraukimo metu buvo puoselėta mintis, jog rusai nepereis Nemuno. Kai mūsų kareiviai perėjo šiapus Nemuno, jie manė esą saugūs. Tarsi, Nemunas buvo lyg ta senovės upė, kuri skyrė žemę nuo požeminio pasaulio. Galima suprasti koks siaubas sukretė kareivius, kuriuos iš paskos, iš anapus upės, sekė rusai, o šiapus upės rusų artilerija užstojo kelią. Generolai Marchandas ir Ledru suformavo batalioną, sutelkdami į tretįjį korpa visus pavienius karijus, kuriuos buvo aptikę. Veltui jie mėgino forsuoti praėjimą. Kareivių muškietų kulkos nesiekė priešo, o jie patys nedrįso eiti pirmyn. Turėjome nutraukti puolimą, tačiau pasilikti prieš artilerijos apšaudomais būty mums reiškę galą. Šita padėtis taip paveikė iki tol pavyzdingus žygio du karininkus, kad jų jėgos išsisėmė. Juodu atėjo pas mane ir pasakė, kad kadangi negalime nei kovoti, nei pajudėti, tai pateksime į kazokų nagus, o tie mus visus išžudysią. Užtat jie pasiryžę grįžti į Kauną ir pasiduoti. Veltui mėginau juos atkalbėti: jiems priminiau garbės jausmą, drąsą, kurią jie anksčiau parodė ir jų prisirišimą prie pulko, kurį dabar norėjo apleisti. Jeigu jų mirtis yra neišvengiama, lai jie žūva su mumis. Jų atsakymas — mane apkabino su ašaromis akyse ir abu grįžo Kaunan. Toks pat likimas ištiko dar du karininkus: vienas pasigėrė romu ir nebepajėgė mus sekti, o kitas, kuris man ypatingai patiko, dingo. Labai nuliūdau po to. Tikėjau, jog mirtis mane sujungs su nelaimingais draugais. Būčiau tokį likimą mielai priėmęs, jei nebūtų tų daugelio ryšių, kurie mane saisto su šiuo gyvenimu.

Tuo tarpu pasirodė maršalas Ney. Jis nerodė jokio susirūpinimo desperatiška situacija. Jo skubus sprendimas mus ir vėl išgelbėjo, paskutinį kartą. Jis nusprendė žygiuoti palei Nemuną ir paimti kelią į Tilžę, norėdamas pasiekti Karaliaučių aplinkiniais keliais. Jis nenuslėpė fakto, kad palikus Gumbinės kelią, kariuomenė liks be ariergardo — o tai sudarytų rimtą pavojų, nes nebuvo kaip įspėti Neapolio karalių. Bet nebuvo kitos išeities. Būtenybė nustatė mūsų pareigą. Nakties tamsa padėjo šiam judėjimui. Dvi lygas atstu nuo Kauno palikome Nemuno

krantus ir pasukome keliu pro miškus mūsų kaireje, tai buvo kelias į Karaliaučių. Mes pametėme daug kareivių, kurie nebuvo įspėti ir kurie traukė pavieniai pagal Nemuną iki Tilžės. Kiaurą naktį ir sekančią dieną mes beveik nesustojome pailsėti. Paeiliui jojome ant balto arklio, be balno. Ir tas mums padėjo. Gruodžio 14 d. kaime (netoli Neustadto — A.B.). Čia praradau dar du karininkus: vienas pasimirė tame pačiame kambaryje, kuriame miegojau, o kitas dingo. Tai buvo mūsų paskutinė nelaimė, nes po to mūsų padėtis visiškai pasikeitė. Mūsų žygio greitumas mus gerokai nunešė į priekį. Be to, kazokai persekiojo kitus korpus, žygiuojančius pagrindiniu keliu. Po susidūrimo prie kalno, mes daugiau nebeamatėme kazokų. Kraštas, pro kurį keliavome, nebuvo nuteriotas, radome maisto ir vežimų. Maršalas nuvyko tiesiog į Karaliaučių.¹⁴ Ten jį pasivijome gruodžio 20 d. generolui Marchandui dar vis vadovaujant.

Reikia prisiminti kiek mes buvome nukentėję, idant suprasti mūsų džiaugsmą pertekliaus krašte. Sudarėme apgailėtiną vaizdą. Trečiojo korpo sąstatas dabar buvo apie 100 pėstininkų, keletas karininkų, ir maždaug toks pats skaičius sunegalavusių visų rangų vyrų, kuriuos gabenome ant rogių. Šaltis buvo baisiai žvarbus. Panaudojome visas galimas priemones apsisaugoti nuo šalčio. Užtat vietiniai gyventojai, ypač pirkliai, mums pardavė prasčiausius rūbus už auksą, nes jie tikėjo, kad buvome apsikrovę Maskvos turtais. Keliaujant pro Prūsiją, nebuvo sunku pastebėti gyventojų nuotaikas mūsų atžvilgiu. Jų klausimuose buvo piktas smalsumas. Jų aimanos dėl mūsų vargų ir dėl kazokų pavojaus buvo ironiškos. Jei kareivis palikdavo kelią, valstiečiai jį nuginkluodavo ir su grąšinimais nuvarydavo. Protestantų kunigas net drįso man pasakyti, kad mūsų nelaimės buvo Dievo bausmė už tai, kad buvome apiplėšę ir nusiaubę savo sąjungininę Prūsiją. Turiu pasakyti, kad buvom nelabai įžeisti tokiu priėmimu: rasto maisto ir guolio šiltuose kambariuose džiaugsmas viską kompensavo.

Neapolio karalius, manydamas, kad maršalas Ney dengia užnugarį, nužygiavo iš Kauno iki Karaliaučiaus Gumbinės keliu. Karininkas, kurį karalius nusiuntė su laišku maršalui, pateko į kazokų rankas. Stebuklingu būdu šis karininkas išspruko ir grįžo pas karalių, pranešdamas, kad ariergardas sunaikintas, ir kad nėra kas sulaukytų priešą. Neapolio karalius pagreitino savo žygį ir pasiekė Karaliaučių prieš mus. Šis miestas jau buvo pilnas generolų, karininkų, civilių ir pavienių kareivių, kurie be tvarkos atvyko pasi-

Faber du Faur, Prancūzų 3-čiasis korpas palieka savo pabūklus ties Smalensku

naudoti miesto resursais. Užeigos ir karčiamos negalėjo visų aptarnauti; karininkai praleido iš-tisą naktį prie stalo, pasiduodami girtavimui. Pirkėjai užplūdo krautuves. Brangenybės ir kiti at-gabenti iš Maskvos turtai buvo skubiai parduo-dami. Jų vertė buvo tokia aukšta, kad greit visi auksinai buvo išmokėti.

Nors miesto gyventojai žiūrėjo iš aukšto į mus, jie pasinaudojo visom priemonėm pasipeln-nyti iš mūsų būklės. Neapolio karaliaus pirmas rūpestis Karaliaučiuje buvo sugrąžinti kariuomenė-je tvarką. Aplinkybės atrodė geros, nes maršalas MacDonald su dešimtuoju korpu buvo evakuavęs Kuršą ir užėmęs poziciją prie Nemuno ties Til-že, dengdamas kariuomenę. Jis dar turėjo 30,000 kareivių, įskaitant ir prūsus. Neapolio karalius paskirstė kariuomenės korpus likučius į sekančias stovyklavietes: pirmasis korpas į Torunę, antrasis ir tretysis į Marienburgą, ketvirtasis į Marien-verderį, penktasis į Varšuvą, šeštasis į Plocką, septintasis į Vengrovą, devintasis į Dancigą, ir austrai į Ostralenką, kavalerija į Elbingą, gvar-dija ir štabas pasiliko Karaliaučiuje. Nustačius stovyklavietes, griežtas įsakymas liepė visiems generolams ir karininkams, kurie dar buvo kara-

liaučiuje be leidimo, išsinešdinti per parą. Kai kurie karininkai, dėl savo nusiminusios laikyse-nos ir neatsargaus žodžio, mus kompromitavo gyventojų akyse. Antras įsakymas paskelbė, kad kas peržengs Vislą, bus laikomas dezertyru.

Jau minėjau, kad tretysis korpas atvyko į Karaliaučių gruodžio 20 d. Mes tęsėme savo žygį sekančią dieną. Maršalas Ney pasiliko štabe, o generolas Marchandas gavo naują komandą. Ka-dangi mūsų korpo kiti generolai ir pulkininkai anksčiau išvyko, tai man teko vadovauti trečia-jam korpiui. Žygiavome į Marienburgą penkias dienas.¹⁵ Vos trisdešimt mano pulko vyrų ir 120 trečiojo korpo vyrų drauge pasiekė Marienburgą. Marienburge susijungėm su generolais Ledru, Joubertu ir d'Heninu. Taip pat prisijungė prie mūsų kiti karininkai ir kariai, kurie čia atvyko atskirais keliais. Daugelis buvo išsigandę ir išsi-blaškę. Stovyklavome Nogatės salos kaimuose. Mūsų pulkai ten atsidūrė gruodžio 26 d. Pasi-ruošėme panaudoti šitą poilsį sutelkti šios di-džiosios tragedijos žmogiškus likučius ir pataisy-ti kuo greičiausiai padarytą žalą . . .

(Čia nutraukiame pulkininko de Fezensac'o pasakojimą).

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

ARĖJAS VITKAUSKAS

(Iš pat pirmųjų rašymo bandymų: 1920 metais)

Šešioliktą dieną
Laisvė paskelbta,
Tą dieną pasigirdo
"Tėvynė laisva!"

Suprato tuos žodžius
Tuomet lietuvis,
Nors jį tebežudė
Žiaurus vokiečys.

Sušuko tėvynė:
"Į kovą visi!"
Ir kovon stojo
Jauni ir seni.

Eilės susidarė
Gynėjų šalies,
Niekas nebijojo
Dėl laisvės mirties.

Ir laisvės gynėjai,
Vyties vedami,
Į kovą tuoj ėjo
Galingi, tvirtai!

Lietuvis sušuko:
"Šalin vergija,
Nereikia mums kito —
Mums savo gana!"

Prieš rusus raudonus,
Prieš lenkus piktus,
Prieš vokiečio kumštį —
Kovojo drąsus.

Išvijo jis rusą
Už sienų šalies,
Kurs taikos paprašė,
Bijodam's mirties.

Ir vokiečių žiaurų
Išvijo namon,
Ir lenkiškam arui
Pataikė galvon.

Nenorim mes kito —
Mums savo gana,
Valio mūsų Vytis,
Valio Lietuva!

PRIEDAS

*Raimond de Fezensac sudarytas ketvirtojo pulko
nuostolių sąrašas*

Kareiviai:

2150 kareivių peržengė per Reiną; 400 vyrų junginys prisidėjo prie mūsų Maskvoje; kitas panašaus dydžio junginys prisijungė prie mūsų Smalenske, pagaliau Vilniuje dar 50 vyrų; viso 3000 vyrų dalyvavo žygyje. Iš tų 3000 vyrų, tikrai 200 grįžo su manimi prie Vislos, ir maždaug šimtas grįžo iš karo nelaisvės. Tokiu būdu, pulkas nustojo 2700 vyrų arba devynis dešimtadalius viso skaičiaus.

Karininkai:

109 visų rangų karininkų dalyvavo šitame žygyje. Keturiasdešimt žuvo ar mirė pasitraukimo metu ar priešų kalėjimuose. Dvidešimt tapo belaisviais, daugelis jų buvo sužeisti. 35 buvo sužeisti, keli net du kartus. 14 nebuvo sužeisti. Tokiu būdu 49 karininkai grįžo. Iš jų 35 buvo sužeisti žygio metu.

IŠNAŠOS IR PASTABOS

1. Lyga — prancūzų *lieue*, arba lyga, dažnai minima Fezensac'o atsiminimuose buvo lygi apytikriai 4 kilometrams.
2. Rusų admiralas P.V. Čičagovas, kuris atsivedė armiją iš Turkų fronto.
3. Prince du Neuchatel buvo dignitoriaus laipsnis paskirtas Louis-Alexandre Berthier'ui. Laipsnį gavo 1806 m.
4. Duc de Reggio — buvo maršalo Nicolas-Charles Oudi-

noto dignitoriškasis titulas. Laipsnį gavo 1809 m.

5. Duc de Bellune — generolas Claude-Victor Perrin gavo šį titulą 1808 m.

6. Ereliai (prancūziškai — les aigles). 1804 m. Napoleonas padovanojo erelius prancūzų pulkams, kad jie būtų užmauti ant pulkų vėliavų kotų. Kadangi tie ereliai simbolizavo Imperatoriaus prezenciją, tai kareiviuose jie tapo pagarbos objektais.

7. Rusų generolas Vitgenšteinas.

8. Prancūzų generolas de Wrede.

9. Napoleonas padiktavo tą garsųjį biuletenį gruodžio 3 d. Jis buvo gruodžio 16 d. paskelbtas Paryžiuje. Tas bendraraštis buvo pirmas oficialus pranešimas prancūzams apie Didžiosios armijos katastrofą. Biuletenis baigėsi žodžiais, jog Napoleono sveikata "niekuomet nėra buvusi geresniamė stovyje".

10. Neapolio karalius — Napoleono svainis Joachimas Muratas buvo Prancūzų kariuomenės maršalas ir kartu Neapolio valdovas, tarp 1808 ir 1815 m.

11. Laipsniai, kuriuos de Fezensac'as čia naudojo, greičiausiai buvo laipsniai žemiau nullo pagal Reomuro skalę, kuri tais laikais buvo plačiai naudojama. Tie laipsniai maždaug atitinka Fahrenheito nuo -3 ligi -25 laipsnių. Iš tikrųjų šaltis buvo daug žvarbesnis 1812 m. lapkričio ir gruodžio mėn. Oras Rytų Lietuvoje buvo daug šaltesnis, negu Fezensac'as manė. Kelis kartus temperatūra buvo nupuolusi iki -40 laipsnių Celsijaus.

12. "Lenkai" — kaip daugelis 1812 m. žygio prancūzų karių, taip ir de Fezensac'as nematė skirtumo tarp lenkų ir lietuvių. Jis laikė lietuvius lenkais.

13. De Fezensac'o ketvirtasis pulkas, maršalo Ney vadovaujamo trečiojo korpo dalis, jau nuo lapkričio 4 d., dar Viazmoje, buvo paskirtas į Didžiosios Armijos ariergardą.

14. Pro Neustadtą, Pilkalną ir Saliaų.

15. Pro Heiligenbeilį ir Elbingą. □

60 METŲ

J. MAŠIOTAS

(Pabaiga)

Kpt. Gladutis dėstė fortifikaciją, pamainomis su kpt. Novaku. Kasant apkasus kpt. Novakas vis ragindavo: "Reikia kąst, reikia kąst". Kadangi žodį kást jis tardavo tarmiškai "kąst", tai mokiniai pradėjo pamėgdžioti: "Kąsk, ko nekandil!"

Ltn. Paura ir ltn. Tapulionis mokė pakaitomis gimnastiką. Ltn. Paura buvo puikus gimnastas, puikus rikiuotės mokytojas, tik paskutinėmis Karo Mokyklos dienomis, buvo kiek įkyrus. Ltn. Tapulionis mėgdavo pademonstruoti savo raumenis. Gimnastikos pamokų metu jis paimdavo peiliuką ir mesdavo geležtę į savo rankų raumenis; peiliukas atšokdavo nesužeisdamas rankos. Laike pertraukos, vienas vyrukas, kurio raumenys buvo kaip viščiuko, pasiraitojo rankoves, paėmė atšipusį peilį ir jį metė į savo raumenis, sakydamas: "Kai būsit karininkai, turėsit užsiauginti šitokius muskulus"...

Prieš mokslo galą, kai kurie karininkai atleido varžtus, pav. kpt. Gladutis, ltn. Neveravičius ir kt.

Šios laidos karininkų tarpe pagarba savo mokytojams liko visam amžiui, nors žinodami savo viršininkų silpnybes, kai kada švelniai pajuokdavo. Tai įvykdavo tamsoje, kad viršininkai nežinotų, kas improvizuoja. Pav. sustojus nakčia, kur nors miške ar kluone, pasigirdavo balsai:

"Tprū, mokinys Chmieliauskas, atsiprašau, Margiuk... vadinasi... 5 paros sunkaus arešto", — taip buvo pamėgdžiojamas plk. ltn. Tvaronas, kuris sumaišė arklį Margiuką su mokiniu Chmieliausku.

"Kleckai, kleckai... tamsta pastatei tiltą išilgai upės... chlopchyku, czy nenazliasz bachlaczki... kad bausiu, tai bausiu — vieną dieną neišeiti į miestą", — pamėgdžiojamas kpt. Dirmantas.

"Aukščiau koją, aukščiau bambos", — mjr. Svilas.

"Gyvate, nušausiu... kas čia šnypščia, gyvate", — kpt. Saladžius.

"Kas be pareiškimo buvo svečių kambary, stotl... Vyr'ai, kas nori eiti į kiną, bus rodoma graži, juokinga drama", — ltn. Tapulionis.

Susitikimas su gen. Žukausku. 1921 metų pradžioje buvo renkami kandidatai į kavaleriją. Galutinei atrankai padaryti buvo pažadėjęs atvykti pats kariuomenės vadas gen. Žukauskas. Išrikiava-

vo mus Gedimino-Donelaičio gatvių buvusioje aikštelėje. Išnešė ir dirbtinę "kumelę", per kurią šokdamas prieš pora dienų smarkiai susitrenkiau. Kandidatai jau buvo atrinkti, tik reikėjo juos dar išsijoti, o mus išrikiavo tik kaip žiūrovus, taip aš galvojau. Koks buvo mano nustebimas, kai generolas staptelėjo ties manimi, perleido pora kartų akimis nuo galvos iki kojų, paskui pasakė: "Tai tikras raitelis, na, išeik". Išėjus man iš rikiuotės, pasukinėjo ir liepė adjutantui užrašyti mano pavardę. "Tamsta generole, aš nenoriu tarnauti kavalerijoje, prašau mane atleisti" — paprasčiau drebančiu balsu. "Nenori? Kiti veržte veržiasi, o jis nenori. Tam turi būti rimta priežastis". Man topitelėjo kvaila mintis ir pro liežuvį išsprūdo: "Aš arklių nemyliu". "Kaip tai galima nemylėti arklius? Turi būti kita, rimtesnė priežastis".

Jaučiausi tarytum kojos būtų sulindusios į žemę, o galvoj zvimbė, kaip tuščioj puodynėj. Paskui, visai netekdamas sąmonės, pasakiau, kad aš negaliu peršokti per "kumelę". To tik ir reikėjo. Generolas atsijuosė diržą, nusivilko milinę ir tarė: "Žiūrėk, aš parodysiu, kaip lengva peršokti". Išibėgėjo, pasispyrė į trampliną ir "žirkt" peršoko per išilginę "kumelę", bet niekieno neprašęs jį pagauti. Generolas atlyžo tik tada, kai pasakiau, kad susimušiau sėdynę.

Man buvo baisi gėda, jaučiausi netikęs tarnauti ne tik kavalerijoje, bet ir betkur kariuomenėje. Mintyse svarsčiau, kur aš dingsiu, kai mane išspirs iš kariuomenės. Dar daugiau įsitinkinau, kad mane išmes iš Karo Mokyklos, kai mane pašaukė vyr. būrio karininkas kpt. Talevičius. Įėjęs į kuopos raštinę, prisistačiau. "Sekasi egzaminai, mokinys M.", pasakė kapitonas. Manydamas, kad kapitonas iš manęs tyčiojasi, aš nieko neatsakiau. Tada kapitonas paklausė: "Ką darytum, jei tave paskirtų kuopos viršila?" Aš nežinojau ką sakyti ir liežuvis leptelėjo: "Nežinau". "Lauk!", sušuko kapitonas ir parodė į duris. Dabar aš buvau tikras, kad Karo Mokyklos karejė baigta. Pradėjau ruoštis kelionei. Kaip perkūnas pritrenkė mane žinia, kitą dieną perskaičius įsakymą Karo Mokyklai, kur tarp kitko pasakyta: "Mokinys M. pakeliamas į jaun. psk. laipsnį ir skiriamas skyrininku. Ir iki šiai dienai

jaučiu gėdą, kad 60 metų generolas sukirto 19 metų jaunuolį.

Palangos atgavimas. 1921 metais buvome paleisti Velykų atostogoms, Velykų dieną teko būti Naumiestyje. Pamatęs mane, pribėgo laiškanešys ir padavė telegramą, kurioje paskaičiau: “Tuojau grįžti į Karo Mokyklą”. Nuskubėjau į Vilkaviškio stotį, iš kur pirmuoju traukiniu atvykau į Kauną. Karo Mokykla buvo pustuštė. Vaikštinėjo tik vienas kitas, atšaukti kaip ir aš. Kurį laiką teko eiti viršilos pareigas, kol sugrįžo V. Remeikis. Mūsų gyvenamame kambaryje, nuo žemės iki lubų, buvo prikrauta baltos duonos. Kas čia darėsi — niekas nežinojo.

Pavakarėje susirinko daugiau, bet ir tai ne visi. Man teko visą laiką eiti būrininko pareigas. Vakare susodino į keleivinius vagonus ir traukinys pajudėjo. Švintant pasiekėme Mažeikius, paskui pro Latvijos Vainode-Priekulę, pro Skudą, atvykome į Kretingą. Tik čia mums buvo oficialiai pranešta, kad žygiuojame į Palangą, esančią už 10 km nuo Kretingos. Tikslu padaryti stipresnį įspūdį, mus vedęs mjr. Svilas neleido nuleisti šautuvų nei vienai minutei. Mes pavydėjome 1 kuopai, kuri pusiaukelėje ilsėjosi, o mes, kaip kokiame parade, pražygiavome pro šalį.

Palangoje buvo daug iškilmių, daug laktymo, o jokio poilsio. Prie Birutės kalno minosvaidžiai saljutavo ir skeveldros neretai atsimušdavo į mūsų šalmus. Po parado buvome nuvesti apžiūrėti jūros. Pajūryje matėme apkrautus stalus valgiais mums pavaišinti. Bet į tuos valgius teko tik pasižiūrėti — vis pirmyn ir pirmyn, kol jau sute mus atžygiavome į Kretingos stotį. Bet tas žygis buvo toks, kai kariuomenė žygiuoja po pralaimėto mūšio ir dar 2 naktis nemiejojusi ir nevalgiusi. Netikėjau, kad žmogus eidamas gali užmigti. Bet taip buvo — pilnos pakelės miegalių. Aš šiaip taip dasikapsčiau iki Kretingos. Priartėję prie artimiausio vagono griuvome į jį, nesirūpindami, kokios paskirties tas vagonas buvo. Atsibūdau tik Mažeikiuose, begulįs ant grindų ir apačioje augaloto vyruko.

Rimti ir tragikomiški įvykiai. 1921 metų gale vykdėme pratimus I forto rajone. Tema: postovio apsauga. Plk. ltn. Tvaronas mus taip nuvaikė, kad vos galėjome pavilkti kojas. Betemstant, jis sumanė patikrinti būrių pozicijas, kurios buvo abipus Garliavos. Čia pirmą kartą iš T. lūpų išgirdome tokius žodžius: “Vyrų, mes turime pasišvesti, kad galėtume sutriuškinti tą sparnuotą bjaurybę”. Po tų žodžių mums kaip liepsna šovė per gyslas. Sugrįžome į Mokyklą jau po gulimo laiko, todėl mums buvo leista rytojaus dieną

miegoti vieną valandą ilgiau.

Tais pat metais, po manevrų ties Ukmerge, buvome apnakvydinti Deltuvoje ant šieno ir dobilų šalinės. Čia nusirengėme ir tikėjomės gerai pailsėti. Pradėjus migdytis išgirdome komandą: “Keltis!” Buvo tamsu, sunku buvo surasti drabužius, ypač batus. Nespėjusių apsirengti nelaukė, išrikiavo ir marš į artimiausią siauro geležinkelio stotelę. Lynojo, kelias buvo slidus, nuotaika — liūdna. Bet čia mus pralinksmino keli “varliakojai”, kurie apsiavė batus ne ant tos kojos. Jų batų galai žiūrėjo vienas į pietus, kitas į šiaurę, jie vargšai kentėjo, o mums buvo daug juoko.

Pasibaigus pratimams ties ta vieta, kur Ukmergės plentą perkerta fortų tvora, mjr. Svilas išrikiavo kuopą ir padavė komandą: “Dainą!” Daina neišėjo. Tada majoras padavė komandą: “bėgte!”, laikant šautuvus “ramiai” padėtyje. Bėgome link Karmėlavos kokį kilometrą, o komandos sustoti, ar kitokios, negirdėjome. Bėgome labai tvarkingai, juo tolyn, juo platesniu žingsniu. Pagaliau, išgirdome balsą: “Klausyt mano komandos, dešinės sukimu, marš!” Ties fortų tvora radome mjr. Svilą, visai uždusų. Tačiau jis išrikiavo ir pastatė visą kuopą “po šautuvu”, išlaikydamas ne mažiau, kaip pusvalandį.

Mūsų skyriaus prausyklos lubose buvo išimamos durys, o už jų — puiki slėptuvė, kurią vadinome fortu. Panaši slėptuvė buvo kieme — vijokliais apaugusi būdelė, vadinama baterija. Tas slėptuves žinojo ne tik viršila, bet ir kai kurie karininkai, kurie kai kada jas panaudodavo poilsui.

Į Donelaičio gatvės pusę vedė durys, kurios nebuvo naudojamos, bet niekuomet nerakinamos. Vieną savaitgalį mano skyrius nutarė slaptai išeiti į miestą, žinoma, po vakarinio patikrinimo. Išėjome visi beveik “in corpore”. Suradome alinę, ten pasivaišinome silkėmis ir keliais lašais degtinės. Paskui, dainuodami grįžome. Niekas mūsų nesugavo, o jei būtų sugavę, būčiau turėjęs atsilyginti puskarininkio laipsnio netekimu ir keliomis paromis sunkaus arešto.

Vieną kartą buvome paskiepti nuo šiltinės. Skiepy doza buvo tokia stipri, kad daugumas nugriuvo, prasidėjo haliucinacijos, verksmai. Aš šiaip taip laikiausi, tad buvau paskirtas kuopos dežuru. Nakčia pamačiau ateinantį Tvaroną ir šokau raportuoti. O jis man kirto kumštimi į nosį. Aš nugriuvau su kraujo burbulu panosėje. Atsikėlęs atsipeikėjau ir pamačiau, kad čia jokio Tvarono nebuvo: aš raportavau ir drožiau nosimi į krosnį.

Vieną karštą vėlyvos vasaros dieną sustojome

poilsiu kažkur už Petrašiūnų. Gražus pušynukas buvo padengtas samanomis, o tarp jų — daugybė uogų, ir daugybė gailių. Daug kas susirgo, išgriuvo pakelėse. Kuopos likučius, apie 30 vyrų, man teko tvarkyti.

Valgis buvo kareiviškas, o jam pagerinti kas mėnuo iš kiekvieno išlaikydavo 50 markių, lygiai pusę algos — maistui pagerinti. Nežiūrint į tai, visi jautėmės amžinai alkani. Kai gaudavome ką iš namų — draugus pavaišindavome, o likučius pasidėdavome lagaminėliuose, namo palėpėje. Ten jie savaime išgaruodavo. Nors žinojome kas tai daro, niekuomet nereaguodavome. Vieną kartą gavau iš namų antį ir butelį vyno. Pasikviečiau kelis draugus pasivaišinti. Palėpėje buvo tamsu. Valgėme ir užsigėrėme vynu. Vienas iš draugų pareiškė, kad antis kietoka, bet vynas gana stiprus. Tą pat dieną gavau laišką, kuriame rašė, kad antis buvo žalia, o vynas, tai vyšnių sunka.

Bevertydamas tuometinius dokumentus, Karo Mokyklos įsakymuose radau tokius “deimančiuokus” ...“Karo valdininką J. Chmieliauską, pastojusį karo mokykloje junkeriu, išbraukti iš karo valdininkų sąrašo... Karo Mokyklos karvę, pagimdžiusią kumeliuką, priskirti papildomam pašaro daviniui...”

Šiame paskutiniame sakinyje buvo praleista: “Kumelę, vardu Karvė”...

IŠLEISTUVĖS

Gruodžio 18 d. mus išrikiavo ir nuvedė į Petro Vileišio aikštę. Dangus buvo apsiniaukęs, lynojo ir snaigeno. Aikštėje buvo išrikiuota ir

daugiau kariuomenės dalinių. Ilgokai užtruko pakėlimo į leitenantus įsakymo skaitymas, o po to — trumpas paradas. Mūsų kuopą namo vedė ltn. Paura. Buvome peršalę, perlyti. Leitenantas, senuoju įpratimu, šūkavo: “Leitenantas X, aukščiau šautuvą... ltn. Z, aukščiau tūtą” ir t.t. Bet tos komandos liko be pasėkmių. Karo Mokykloje sustatėme šautuvus ir persirengėme karininko drabužiais. Ltn. Paura norėjo, kad išvalytume šautuvus. “O ką kandidatai veiks?” — kažkas pasakė. Todėl niekas šautuvų nevalė, nevaliau ir aš.

Vakare buvo vaišės. Pakviesti buvo pulkų ir divizijų vadai ir gen. štabo aukšti pareigūnai. Iš užsienio svečių matėme keletą karo atašė. Iš mūsų kariuomenės aukščiausias svečias buvo gen. Kleščinskis, kuris tuo metu ėjo Generalinio Štabo viršininko pareigas. Buvo neblogos vaišės, su išgėrimais. Buvo keliami tostai už mūsų ateitį. Gerai prisimenu generolo Kleščinskio toštą. Jis rusišku akcentu ir laužyta lietuvių kalba pasakė: “Keliu taurę už būsimųjų jūsų žygių narsių!”

Vaišės nusitęsė iki vėlyvos nakties. Pasibaičius vaišėms, nuvykau nakvynei į savo kambarį. Ten radau visas lovas nuklotas, buvo palikti tik čiužiniai. Ką darysi, vieną iš jų pasiklojau, kitu užsiklojau; vis tik geriau buvo, negu nakvojant pirmą naktį.

LIKIMAS

Ne visi mirusieji yra šventieji ir herojai, lygiai kaip visi gyvieji nėra blogi.

Yra sakoma, kad tas blogas kareivis, kuris

Grupė IV laidos kariūnų: I eilė iš k.: Kanauka, Pečiukaitis, Šimoliūnas. II eilė: Bikmanas, Mašiotas, Kudokas

nemano būti generolu. Mūsų dauguma nesvajojome būti generolais, išskiriant gal vieną kitą. Atsimenu vieną kandidatą, kuris atvyko į Karo Mokyklą apsiavęs auliniais batais aukščiau kelių, sieksninėmis "galife" kelnėmis su delno platumo lampasais. Ant kulnų buvo didžiuliai pentinai ir ilgas lenktas kardas prie šalies. Tai buvo Vladas Motieka, apsirengęs savo paties išgalvota uniforma. Jis tikrai taikė į generolus, bet nepataikė.

Lietuvoje nei vienas mūsų laidos nebuvo pakeltas į generolo laipsnį. Bet Sovietų Sąjungoje tą laipsnį gavo Urbšas.

Pirmasis mūsų draugas, atsiskyręs su šiuo pasauliu, buvo aviacijos leitenantas Vilius Amonas. Jau artėja laikas, kada pas jį nukeliaus ir paskutinis šios laidos karininkas.

Likimas ne visiems buvo švelnus. Vieni kopė karjeros laiptais aukštyn, kiti krito žemyn, kad daugiau nebeatsikeltų. Paminėtinas mūsų skyriaus Antanas Kisieličius. Jis parodė didelį narsumą, bet ne vietoje ir ne laiku. Su būriu raitelių jis išvaikė lenkų eskadroną, paėmė belaisvėn ne tik eskadrono vadą, bet ir jo žmoną, su kuria netinkamai pasielgė. Kilo tarptautinė byla. Kisieličius neteko laipsnio ir gavo sunkiųjų darbų kalėjimo. Gudelevičius bandė šnipinėti svietimos valstybės naudai ir susilaukė tokio pat likimo. Po 1937 m. birželio 7 dienos sukilimo, neteko laipsnio keletas mūsų laidos karininkų. Bet dauguma tarnavo iki galo, kol buvo įjungti į raudonąją armiją. Čia komisarai diktavo vadui ką reikia daryti, o pats likdavo užpakalyje ir vaidindavo geraširdę mamytę. Bet ir vieną ir kitą sekė

visagali, viską matanti NKVD akis. NKVD galėjo vienu rankos mostelėjimu sunaikinti kiekvieną, pradėdant eiliniu ir baigiant generolu, įskaitant ir pačius komisarus. Nevisi nukentėjusieji tai žinojo. Kai kurie manė, kad jei aš atsidūriau kalėjime, jei mano vyrą išvežė į Sibirą, tai kaltas ne kas kitas, kaip tik vadas. O kiek kartų tam vadui grąšino, net statė prie pušies sušaudyti, to jie nežinojo. To pasėkoje žuvo keletas mūsų laidos draugų nuo pačių lietuvių rankos.

Kiek buvo išvežta į Sibirą, kiek partizanavo Lietuvoje, žinių trūksta. Yra žinoma, kad mūsų laidos J. Vitkus žuvo kovodamas partizanų eilėse.

Minint Dariaus-Girėno skridimo 25 metų sukaktį Čikagoje gyveno 17 mūsų laidos draugų. Iš to skaičiaus Čikagoje šiandien tebegyvena tik du, o du išsikėlė į kitas vietas. O kur dingo likusieji 13? Juos priglaudė Čikagos ar priemiesčių žemelė.

Tebūnie leista man paminėti čia mirusiųjų pavardes: 1) Balsys Andrius, 2) Butėnas, 3) Juknevičius Jonas, 4) Krūvelis Stasys, 5) Kučinskas Balys, 6) Kulikauskas Juozas, 7) Ličkus Petras, 8) Naujokas Matas, 9) Remeikis Vincas, 10) Sakalauskas-Sakalas Vincas, 11) Špokevičius Antanas, 12) Vaznonis, 13) Žilys Povilas.

Apytikriai skaičiuojant, likusių gyvų gali būti virš 20%, t.y. apie 40-50 asmenų. Jie yra išblaškyti po visą pasaulį.

Sekančio minėjimo neteks mūsų laidos draugams minėti. O dabar, visiems mirusiems linkiu amžino atilsio, o likusiems gyviems — saldžių senatvės dienelių.

Karo Mokyklos IV-oji Kapitono Stepono Dariaus laida, išleista 1921 m. gruodžio 18 dieną.

2 kuopa

Pirmoji eilė (Iš kairės į deš.): 1. Gogelis, 2. Kanauka Petras, 3. Pečiukaitis Juozas, 4. Šimoliūnas Stasys, 5. Bilevičius Pranas, 6. Kundrotas Viktoras, 7. Bačkys Juozas, Grabys Domas, 9. Šlekys Petras, 10. Ambraziejus Kazys, 11. Motieka Vladas, 12. Alksninis Vacys, 13. Stankus Antanas, 14. Paliukas Paulius, 15. Gedvila Bronius.

Antroji eilė: 1. Kirsnianskis Naumas, 2. Bikmanas Vilius, 3. Mašiotas Justinas, 4. Kudokas Česlovas, 5. Botyrius Jonas, 6. Veinbergas, 7. Saladžius Pranas, 8. Dirmantas Stasys, 9. Tvaronas Pranas, 10. Skibarka Viktoras, 11. Sivilas Aleksandras, 12. Talevičius Zigmas, 13. Zavadskis, 14. Remeikis Vincas, 15. Racka

Antanas, 16. Žilys Povilas.

Trečioji eilė: 1. Lukoševičius Leonas, 2. Inkėnas Krisius, 3. Dregūnas Povilas, 4. Milkevičius, 5. Žilinskas, 6. Juodelis Pranas, 7. Rinkevičius Juozas, 8. Mikučionis Ignas, 9. Slyvauskas Mikas, 10. Česonis Juozas, 11. Karevičius Bronius, 12. Jurkūnas Juozas, 13. Juozaitis Jonas, 14. Papartis Liūdas, 15. Jovaiša Juozas, 16. Zakšauskas Kazys, 17. Petruitis, 18. Viršila Kazys, 19. Patašius Juozas.

Katvirtoji eilė: 1. Kučinskas Balys, 2. Čaplikas Julius, 3. Sakalauskas Vincas, 4. Janušonis, 5. Šėkas Petras, 6. Povilavičius, 7. Jančys, 8. Saunoris Antanas, 9. Ambrulaitis Antanas, 10. Pakalnis Vladas, 11. Petruškevičius Vytautas, 12. Mažylis, 13. Niauronis Jonas, 14. Jurgelevičius Petras, 15. Sabaliauskas Petras, 16. Skukauskas, 17. Šaltenis, 18. Dagys.

Penktoji eilė: 1. Diržys Antanas, 2. Krūvelis Stasys, 3. Petkevičius Kazys, 4. ?, 5. Starkus Kazys, 6. Vičiauskas Jonas, 7. Listopadskis Juozas, 8. Špokevičius Antanas, 9. Klimavičius Vladas, 10. Kavaliauskas, 11. Ignatavičius Simas, 12. Miknevičius, 13. Vaičkus Blažys, 14. Zinkevičius Pranas, 14. Vilkaitis Juozas, 15. Katilius Petras, 16. Butas Andrius.

Šeštoji eilė: 1. Šiurma, 2. Gražulevičius, 3. Basevičius Jonas, 4. Skaržinskas Vincas, 5. Savickas Leonas, 6. Sabaliauskas Jeronimas, 7. Ūkelis Stasys, 8. Matulaitis Juozas, 9. Kesylis Juozas, 10. Beinaraivičius Bronius, 11. Pautienius Kazys, 12. Žukaitis Stepas, 13. Žitkevičius, 14. Gruodis Antanas.

IV laidos nuotrauką žiūr. š.m. "Kario" Nr. 1, psl. 15.

NKVD AGENTŲ MOKYKLOJE

(Pabaiga)

Laučukov įsakė gerai susirišti ir bendrauti su vokiečių kompartijos skyriais. Vėliau susirasti iš vokiečių tarpo gerų draugų ir tokius verbuoti už atlyginimą, kad jie sutiktų būti agentais ir duoti jiems uždavinį sekti visas kitas vokiškas antibolševikines organizacijas, išgaujant jų sąrašus ir visas smulkias žinias. Toliau, tokiems agentams įsakyti, kad jie aiškinsių ir nustatytų amerikiečių kariuomenės dalinių stovėjimo vietas, kokie kariuomenės daliniai, koks jų skaičius ir apginklavimas, kur ir kokie kariniai sandėliai yra, nurodant smulkiai vietą ir kas juose randasi. Tokius sgentus stengtis prakišti darbams į amerikiečių kariuomenės dalinius, arba užverbuoti ten jau dirbančius vokiečius darbininkus, ar DP, tinkamus tam darbui dirbti, duodančius pasižadėjimus tai dirbti. Tokius agentus gerai iširti, kad jie būtų visiškai konspiratyvūs ir kad nebūtų išdavikai. Laučukov įsakė smulkiai išaiškinti ir sutvarkyti sekimą amerikiečių kariuomenės visų rūšių svarbesnius ir strateginius punktus, aviacijos, šarvuotų dalinių ir bendrai karinius judėjimus, atvykimus naujų dalinių ir jų pasikeitimus. Visas šias žinias perduoti Muncheno kompartijai. Ypač liepė kreipti dėmesį, kokių lėktuvų aerodromuose daugiausia yra, ar bombonešių, ar šiaip kito tipo. Gabenant šias žinias, būti labai atsargiems ir stropiai saugotis. Toliau man Laučukov įsakė slaptai likviduoti, užmušti ar nušauti Scheinfeldo DP stovykloje esančius lietuvius: generolą Raštikį ir pulkininką Andrušaitį. Laučukov pareiškė, kad jiedu yra labai kenksmingi komunistinei santvarkai. Man buvo parodyta gen. Raštikio fotografija, kurioje jis buvo Lietuvos generolo uniformoje. Plk. Andrušaitį turiu pats išaiškinti per savo žmones ir jį pažinti. Jus likviduoti turiu pats, ar mano patikimi vyrai. Ir nurodė, kad tai turiu padaryti iki 1948 m. kovo mėn. Jų likvidavimas yra būtinas, nežiūrint priemonių ir aukų. Jei bus reikalas gauti ginklų, turiu prašyti Muncheno kompartijoje, ir iš ten bus duoti. Pažymėjo, kad toliau dar gausiu nurodymų, ką ir kur reikės slaptai likviduoti. Man Laučukov pasakė, kad greitai laiku bus karas prie amerikiečius-anglus ir šitie fašistai, kapitalistai bus sunaikinti. Jis, Laučukov, pažymėjo, kad karą aš galys sulaukti šiuos uždavinius bevykdant, todėl, karui kilus, aš turiu jau būti pasiruošęs su savo žmonėmis plačiu mastu atlikti

sabotažo veiksmus: sprogdinti karinius objektus, kuriems sprogstama medžiaga bus nurodyta iš kur gauti. Karui kilus, stengtis taip pat likviduoti pabėgėlių komitetus su jų nariais ir svarbesniuosius antikomunistinius veikėjus bei organizacijų narius. Tam tikslui turiu iš kalno susiorganizuoti specialias grupes, kurios turi turėti smulkius sąrašus ir žinias apie likvidavimą numatytų asmenų. Šitaip mane instruktavęs ir davęs čia pasakytus nurodymus ir įsakymus, Laučukov ir Grigorjev gruodžio 1 d., iš Leipzigo mane atvežė automašina iki amerikiečių sienos ties Kasseliu, miestelio pavadinimo neprisimenu, ir nurodė, kad turiu važiuoti Kasselin, Mattenbergo stovyklon. Pinigų ir dokumentų nedavė. Prieš tai išdavė prastus civilius drabužius — kelnes ir švarką. Be to, davė metalinį religinį medaliukelį, kurį liepė įsisegti į švarko atlapą. Bendrai, parengė mane kelionei, kad atrodyčiau labai suvargęs ir apdriskęs. Dar davė vokišką žemėlapių dėl geresnio orientavimosi, kurį čia ir patiekiu. Laučukovo, nežiūrint visokios konspiracijos ir drausmės mokykloje, buvau dar įspėtas būti konspiratyviu, neišduoti to ką aš žinau, ir turiu su visu pasiryžimu atlikti man pavestus uždavinius. Priešingai, būsiu tuoj sulikviduotas. Tokiu būdu aš atkeliauju čia. Tą viską, ką aš čia papasakojau, yra gryna tiesa ir viską patiekiu savo laisva valia, kaip lietuvis, nenorėdamas būti žalingas savo tautai, savo tautiečiams, kultūringai amerikiečių tautai ir jos kariuomenei.

Kur likusius mano bendradarbius Laučukov pasiuntė, aš tikrai nežinau, bet, kaip spėju, ir jie po pakartotino apmokymo bus pasiųsti į britų, amerikiečių ir prancūzų zonas Vokietijoje.

Dar turiu pasakyti, kad jeigu man čia bedirbant prireiktų bet kuriam uždaviniui atlikti pinigų, arba mokėti agentams, tai pinigų visada gausiu iš vokiečių kompartijos Munchene. Laučukov man sakė, kad po kurio laiko bus atsiųsta dar ir naujų žmonių su panašiais uždaviniais.

Bendroji padėtis Lietuvoje. 1944 metais, antru kartu bolševikams veržiantis į Lietuvą, Lietuvoje susidarė labai didelė netvarka: dalis gyventojų buvo vokiečių evakuoti, kiti traukėsi nuo bolševikų teroro, likusieji, ypač vyrai, daugumoje išėjo į miškus, o dar kitus, kurie buvo pasilikę namuose, ėmė į raudonąją armiją nuo 20 iki 40 metų amžiaus. Nuotaika gyventojų buvo labai

bloga, kraštas liko labai sunaikintas: miestai subombarduoti, išdegti, ištisi kaimai ir sodybos nušluoti nuo žemės paviršiaus, gyvuliai išnaikinti arba vokiečių pagrobti. Daugumą valdinių pastatų ir įrengimų sunaikino pasitraukdami vokiečiai, ypač sukentėjo Suvalkija, Vilniaus sritis ir Žemaitija. Su bolševikais grįžo ir buvę 1940-1941 metais Lietuvoje kompartijos ir valdžios pareigūnai. Jie visi, o dalinai ir nauji komunistai, vėl buvo susodinti į valdžios įstaigas. Po dviejų mėnesių vėl prasidėjo Lietuvoje gyventojų suimtinėjimai, žudymai ir trėmimai į Sibirą. Tas viskas buvo dar žiauriau vykdoma, negu 1940-1941 metais. Iš gyventojų buvo atiminėjama viskas: drabužiai, maistas, gyvuliai ir kitas turtas. Bendrai, Lietuva per trumpą laiką tapo smarkiai apiplėšta. Iki 1945 metų pradžios, į suimtų, išžudytų ar Vokietijon evakuotų gyventojų nuosavus ūkius, niekas nebuvo dar atgabenta, bet po šio laiko pradėjo iš Rusijos gabenti rusus gyventojus su šeimomis ir apgyvendinti į tuščius ūkius, ypač į tuos ūkius, iš kurių bolševikai 1941 metais buvo išvežę lietuvius Sibirą. Į tokius ūkius tų lietuvių pavardėmis buvo pasodinti rusai. Sugriautus ūkius, jei gyventojas kiek įstengia, šiek tiek taiso. Miestuose, kaip stovėjo, taip ir tebestovi griuvėsiai, o taisomas tik vienas kitas valdiškas pastatas ir labai retai kur statoma nauji pastatai. Tuo reikalu tik varoma labai didelė propaganda, bet tikrumoje nieko nedaroma. Parama ir pašalpa teduodama tokiems, kurie priklauso komunistų partijai. Mažžemiams ir bežemiams buvo dalinama žemė, bet maža kas ja pasinaudojo, nes neturėjo gyvulių, padargų ir lėšų atsistatyti trobesius. Tokie naujakuriai atsiskakė nuo žemės ir perėjo į kolchozų ir sovchozų. Todėl Lietuvoje yra daug kolchozų ir sovchozų. Kolchozuose gyvena žmonės labai vargingai ir skursta, sovchozuose gyvenimas yra geresnis, nes juos remia valdžia. Lietuvos ūkininkai apdedami dideliais mokesčiais, duoklėmis ir verčiami savo ūkius sukolchozinti. Darbo jėgos ūkiuose labai maža ir daug ūkių dirvonuoja. Gyventojai miestuose maža ką gali nusipirkti, nes maža prekių yra. Juodojoj biržoj galima gauti pirkti, bet viskas labai brangu. Pav.: valdžios nustatytais kainomis — 1 kg lašinių kainuoja 20 rb., o juodoj biržoj — 500 rb., duona — 8-10 rb., o juodoj biržoj — 20 rb., paprastas kostiumas — 700 rb., o juodoj biržoj — 2000-2500 rb. Paprastas darbininkas uždirba dienai 15-20 rb. Parduodamas savo gaminius, ūkininkas gauna labai žemas kainas, pav., 1 ctn. rugių — 30 rb., karvė — 200 rb. Parduoti mažai kas ir benori, bet vistiek

verčiami prievarta parduoti valdžiai, o tada sakoma, kad ūkininkai parduoda savanoriškai. Tam reikalui, sudaromos raudonosios gurguolės, kurios demonstratyviai traukia į miestus. Propaganda per radiją, mitingus, yra didžiausia. Radiją turėti uždrausta ir radijo aparatai iš gyventojų atimti, bet už tai kaimuose, miesteliuose įvesti ruporai, kur gyventojai gali klausytis tik tai, kas duodama iš Maskvos. Jei kas ir turi radiją, tai gali klausytis tik rusų stotis.

Pastaruoju metu varoma didelė propaganda spaudoj ir mitinguose prieš Ameriką ir Angliją. Gyventojams aiškinama, kad šie fašistai, kapitalistai, ruošiasi užpulti Sovietų Rusiją.

Visi Lietuvos gyventojai nuo 1945 metų yra suregistruoti ir išduoti nauji dokumentai — pasai. Visi komunistai turi raudonos spalvos pasus, o kiti — žalios spalvos, taip vadinamus liaudies liudijimus.

Antibolševikinis veikimas Lietuvoje. Iki 1945 metų Lietuvoje buvo labai didelis ir stiprus partizaninis veikimas. Visi Lietuvos miškai buvo pilni partizanų, kurie aktingai kovojo prieš bolševikų okupacinį režimą. 1946 metais į Lietuvą buvo prisiųsta sustiprinimai, NKVD divizijų, kurios pradėjo masinius miškų valymus. Per tokius valymus įvykdavo kautynių. Kautynių metu nukentėdavo ir partizanai, ir NKVD daliniai. Dar NKVD talkininkais yra, taip vadinami, istrebilių daliniai, kurie stovi didesniuose miesteliuose, o dabar gal ir kaimuose. Mums buvo aiškinta mokykloje, kad Lietuvos partizanai yra vokiškieji fašistai, naciai, ir kad tokių Lietuvoje esą apie 40,000, iš kurių jau apie 12,000 likviduota.

Man žinoma, kad 1947 metais gegužės 8 d. (tada aš buvau Lenkijoje) Vilniaus srityje, Eišiškių rajone, miškuose esantieji partizanų daliniai padarė puolimą prieš NKVD ir tose kautynėse žuvo apie 2000 NKVD. Lietuvos partizanų žuvo apie 600 žmonių. Apie tas kautynes pasakojo ir Laučukov. Didelės kautynės buvo ir 1946 m. lapkričio mėnesį Šimonių giriose, prie Naručio ežero. NKVD darė valymą miškų ir ten susidūrė su partizanais. NKVD tose kautynėse turėjo nuostolių taip pat apie 2000 užmuštais. Partizanai iš jų atėmė 3 lauko patrankas, 25 automašinas, sunaikino 5 tanketes ir 50 pakliuvo į belaisvę. Partizanų ten žuvę apie 200 žmonių. Partizanai į belaisvę nepasiduoda, nes juos labai kankina: išbado akis, nulupa odą, pjausto, o nukankintus laiko po kelias dienas viešojoje vietoje, kur pridėda dar užrašus, vadindami juos naciais fašistais ir banditais.

Partizanai kliudo bolševikų mitingams įvykti,

ANOJ PUSĖJ EŽERO

M.Š.

Lietuvių apsaugos dalinių 7 Bn buvo išformuotas 1943 m. pabaigoje. Su dalimi 7 Bn. karių buvau paskirtas į 257 Bn., kurio štabas buvo Svyriuose. Paskutinės dienos pavakarėje, prieš pasiekiant Svyrius, mano vora, apie 20 pastočių, sutikome priešinga kryptimi vykstančių estų dalinį. Estų vadui kapitonui matyt mes pasirodėme įtartini, bet pavyko su juo susikalbėti vokiškai ir reikalas buvo išsiaiškintas.

Buvau paskirtas 3 kuopos antro būrio vadu. Kuopos du būriai buvo Šemetavoje dvare. Kuopos vadas ltn. Ignas Šlapelis, pirmo būrio vadas j. ltn. G. Mano būryje buvo virš 30 karių.

1944 m. sausio mėn. įpusėjus ltn. Šlapelis su 1 būriu ir 9 kariais iš 2 būrio išvyko akcijon. Man įsakė likti Šemetavoje. Turėjome vienodo kalibro pištaličius, taigi daviau jam šovinių, nes jis sakęs, kad mažai turi. Ltn. Šlapelis akcijon išvyko su nemažiau kaip 40 karių. Jei neklystu, buvo sekmadienis. Pirmas būrys su j. ltn. G. grįžo anksčiau, nes buvo važiuoti. Antro būrio j. psk. ir 8 vyrai grįžo temstant pėsčiomis. Be abejo, tuoj pat aplklausinėjau j. psk. Raudonieji įsileido 3 kp. dalinį

į kaimą ir iš namų ir šieno bei šiaudų kupetų atidengė ugnį. Pirmo būrio vadas j. ltn. G. su būriu skubiai pasitraukė sėdo į pastotį ir nuvažiavo. Dalinys eidamas į kaimą pastotis buvo palikęs užpakalyje. Žuvo j. psk. J., jis šaudė stacionomis, lengvąjį kulkosvaidį (Brno) parėmęs ant tvoros. Ltn. Šlapelis buvo peršautas per kojas pėdą. Antro būrio kariai nekuri laiką ltn. Šlapelį vedė. Buvo gerokai prisnigę, be to, ltn. Šlapeliui apsiavusiam vilokais ir sužeistam greitai išsibaigė jėgos. Jis įsakė antro būrio daliniui trauktis, o jį palikti. Jie taip ir padarė. Tuo būdu ltn. Šlapelis pateko nelaisvėn. Be to, antro būrio dalinys pasiėmė žuvusio j. psk. leng. kulkosvaidį.

Straipsnyje "Lietuvių Apsaugos Dalinių 257 Bn.", "Karys" 1979 m. nr. 5 psl. 183 (kairė skiltis) aprašyta apie šį ltn. Šlapelio "vizitą", kuris įvyko 1944 m. sausio mėn. Tame pačiame straipsnyje, 181 psl. pabaigoje, rašoma apie kuopininką ir 4 vyrus, kurie užvažiavo ant pasalų. Tas įvyko 1944 m. po Velykų, man iš 257 Bn. jau išvykus, nes antraip būčiau apie tai žinojęs. Kuomet kuopininkas pateko į pasalas ltn. Šlapel-

juos išvaikydami, suimtuosius lietuvius pakelėse išlaisvina, vykstančias raudonąsias gurguoles su pyliavomis grąžina į namus, perimdami sau maisto produktus. Apskritai, Lietuvos partizanai apsaugoja lietuvius nuo suėmimų, o vykstančius NKVD suėmimų vykdyti, dažnai pasaugoja tam tikrose vietose ir juos sunaikina. Man dar būnant NKVD mokykloje Vilniuje, teko girdėti, kad, bendrai skaičiuojant, iš Pabaltijo — Lietuvos, Latvijos ir Estijos, sovietai nuo 1944 metų yra išvežę apie 800,000 žmonių. Lietuvai tenka didžiausia dalis, nes čia ir partizaninis veikimas ir pasipriešinimas yra didesnis.

Sovietų kariuomenė Lietuvoje. Raudonosios kariuomenės Lietuvoje yra žymiai daugiau, negu 1940-1941 metais. Daugiausia yra NKVD dalinių. Skaičiaus aš nežinau. Nemaži kariuomenės daliniai yra Vilniuje, Kaune, Šiauliuose ir kituose apskričių miestuose. Matosi ir šarvuotų dalinių. Nemaža yra aviacijos: aerodromuose matosi bombonešių ir naikintuvų. Naujai įrengti aerodromai Pociūnuose, Pakuonio valsčiuje, Kauno apskr., Alksniakiemy, Pakuonio valsč. Šie du aerodromai yra lauko aerodromai. Alksniakiemio aerodromas

buvo pradėtas rengti 1940-1941 metais, o dabar jau galutinai užbaigtas. Kitų naujų aerodromų nežinau. Ruoštieji 1941 metais Vokietijos pasienyje įtvirtinimai, dabar užbaigiami, sutvarkomi. Apie naujus sutvirtinimus man nieko nežinoma, nes man neteko Lietuvoje plačiau važinėti ir matyti.

Lietuviais komunistais ne visada pasitikima, nes buvo atsitikimų, kad partiniai žmonės — komunistai prisidėdavo prie partizanų. Todėl viską stebi ir kontroliuoja Rusijos komunistai. Dauguma tokių rusų komunistų, užimančių aukštas vietas tarnyboje, vadinasi lietuviškoms pavardėmis.

Judėjimas Lietuvoje yra labai menkas. Geležinkeliais keliauti reikia turėti specialūs leidimai. Dažnai pasitaiko, kad partizanai nuleidžia traukinius nuo bėgių ir sugadina tiltus.

Komunistų partijos nariai Lietuvoje draudžia gyventojams užveidinti vieniems pas kitus, net pas artimiausius kaimynus ir visur įžiūri slaptus susirinkimus ir antisovietinę veiklą. Vakare nuo 23 valandos iki 5 val. ryto yra draudžiamasis vaikščiojimo laikas.

Tai tiek, bendrais bruožais, ką aš žinojau.

lis buvo pas raudonuosius ir 3 kp. vadas buvo jau kitas. Tarp šių įvykių yra mažiausia dviejų mėnesių tarpas.

Ltn. Šlapeliui patekus nelaisvėn netrukus į Šemetavą atvyko Bn. vadas kpt. M. Jam grįžtant, lauke buvo dar trumpas pasikalbėjimas esant j. ltn. G. ir man. Bn vadas patarė, per vietinius gyventojus, susirišti su raudonaisiais ir mėginti atgauti žuvusio j. psk. kūną. Ryšį užmezgė j. ltn. G. Raudonieji pranešė kur yra paliktas žuvusiojo kūnas. Jis buvo atvežtas į Šemetavą ir paskui į Svyrius. Jo veidas buvo sužalotas, atrodė, kad buvo subadytas. J. ltn. G. buvo pirmame susitikime su raudonaisiais.

Neilgai trukus 3 kuopos du būriai iš Šemetavos dvaro buvo atšaukti į Svyrius. Buvo kalbama, kad raudonieji ruošiasi atakuoti Svyrius, gal dėl to ir atšaukė. Vieną vakarą snigo ir pustė. Bn vadas paskyrė būrį išžvalgyti kokį tai kaimą. Užklausė ar neatsiras savanoris karininkas vadovauti žvalgybai. Pagalvojau, kad tokia ore nė raudonieji nekiš nosies laukan, Taigi kam vargti be reikalo. Pasisiūlė j. ltn. G. Grįžo iš žvalgybos po vidurnakčio nieko nesutikęs. Gal Bn vadas buvo gavęs kokį nors pranešimą, o gal norėjo parodyti vietiniams gyventojams, kad nežiūrint oro sąlygų ir laiko apsaugos tarnyba vykdoma.

Gal savaitę ar ilgiau praleidus Svyriuose gavome įsakymą vykti į Starlygi ir ten apsistoti. Bn štabui parūpinus pastotis išvykome, pirmas būrys priekyje, aš su antru būriu pora kilometrų atsilikęs, iš paskos. Temstant, nakvynei sustojau kaime. Vadovietę pasirinkau prie kryžkelės. Žygio kryptimi išstačiau du sunkiuosius kulkosvaidžius, prie kito kelio kaimo pakraštyje postą su lengvuju kulkosvaidžiu, pačiame kaime patrulis. Vadovietėje aš, pasiuntinys, kartais užėina būrininkas ir du ar trys skyrininkai. Ūkininkas pastato butelį naminės už ką sumoku. Kaimuose stikliukų nebuvo, tekdavo gerti iš nedidelių stiklinių paprastai prisipilant pusę. Kartais ir pats išeinu laukan pasiklaudyti ar kas nors nedrumsčia nakties tylos. Galvoju, kad postoviui įėjus į rutiną bus galima keletą valandų numigti. Tik staiga, antrą butelį įpusėjus, pradeda kalenti abudu sunk. kulkosvaidžiai. Išeinu laukan, pasiuntiniui įsakau iššauti raketą. Prieinu prie artimesnio sunk. kulk. kur visai neseniai sargybą perėmė skyrininkas, vyr. psk. Girdi, priekyje kas tai važiuo, taigi jis pradėjo šaudyti. Mūs niekas neapšaudė. Pranešu kito sunk. kulk. postui, kad su vyr. psk. einu priekin ir be mano įsakymo nešaudytų. Priklaupus prie žemės matyti kad kas tai dunkso. Radome vežimą su arkliais, vežime buvo dvi nušautos kiaulės.

Netrukus ir pirmo būrio kryptyje pasigirdo šaudymas. Po kiek laiko vėl ramią nakties tylą sudrumsčia: Stok! Kas eina! Patrulis atveda jauną vyrą be kepurės ir be palto ar kailinių nors buvo žiemos metas. Sakė, jo pavardė Vielk, raudonieji paėmė jo arklį su vežimu, nušovė kiaulę, pasikrovė ir privertė važiuoti. Įsaku pastatyti jį prie sienos, vyrus perspėjau, jog vaizduotų, kad bus sušaudytas, bet jis žegnojosi ir savo pareiškimo nepakeitė. Auštant ateina į kaimą jauna moteris mergaitę vedina. Pasirodo, kad nakčia sulaukytas asmuo yra jos vyras. Buvo apklausinėti keli kaimo gyventojai, kurie paliudijo, kad Vielk'ą pažįsta. Atidaviau jam arklį su vežimu, kiaulę paliko mums. Išvažiuodamas kvietė, kad jį kada nors aplankyčiau. Prašvitus pastotį su kiaule pasiunčiau Bn štabui, kad perduotų ūkio karininkui ltn. S.S. ir praneštų apie nakties įvykius. Antra kiaulė buvo išdalinta skyriams, nors svarstyklių neturėjom, bet ginčų nebuvo. Pasirodo, kad panikos apimti raudonieji bėgdami užvažiuo ant pirmo būrio sargybų. Čia vėl buvo apšaudyti ir paliko vežimą, rodos, su viena kiaule. Pirmo būrio vadas, matyt nesusiprato pasiūsti štabui, nes vėliau buvo kalbama, kad štabas pareikalavo iš pirmo būrio pusės kiaulės. O gal tai buvo tiktai naujai sukurtas anekdotas? Po kiek laiko gyventojai pasakojo, kad vienas raudonųjų buvo sužeistas ir jie, grįždami tuščiomis, keikė "litvinus".

Išnagrinėjęs žemėlapi esantį "Karys" 1979 m. nr. 4, psl. 137, esu tikras, kad 3 kuopos 1 būrio postovio vieta buvo Starlygi kaimas, o mano su 2 būriu Choniewiczze kaimas. Atstumas tarp kaimų buvo apie pusė kilometro. Atvykus į postovio vietą, Choniewiczze km., pirmiausia buvo išstatytos sargybos. Šiaurėje kaimo ir pietuose prie kelio po sunk. kulk. Kaimo rytų pakraštyje postas su lengvuju kulk. Pačiame kaime patrulis. Dažnai nakčia tikrindavau sargybas. Naktį, man esant prie pietinio sunk. kulk. posto Kacienieta kaime, apie du kilometrus į pietus nuo mūsų kaimo, pasigirdo šunų lojimas. Įsaku paleisti keletą serijų iš sunk. kulk. Ryto metą to kaimo gyventojai pranešė, kad pradėjus zvimbti kulipkoms, raudonieji sėdo į roges ir išvažiuo nespėję juos apiplėšti.

Vienam kariui sugedo laikrodis. Jis sužinojo kuriame kaime yra laikrodininkas ir pasiprašė ten vykti. Pasakė, kad eis vienas. Man paklausius atsakė, kad jis draugauja su grandiniu. Įsaku, kad jo draugas grandinis paimtų leng. kulk. (Brno) ir vyktų dviese. Netrukus, jis grįžta vienas ir praneša, kad tame kaime siaučia raudonieji, jo draugas liko sekti priešą. Pasiunčiau būrininką su dviem skyriniais. Po trumpo susišaudymo raudonieji pabėgo.

Paliko du arklius, kurių vienas buvo įkinkytas į roges. Vieno arklio savininkas tuoj atsirado, o antro ir savaitei praėjus niekas nepareikalavo. Jau anksčiau ūkio skyriaus viršininkas buvo išsitaręs, kad norėtų įsigyti arklį, taigi jam tą arklį ir pasiunčiau. Vėliau jis įsigijo balną ir jodinėjo.

Pirmo būrio vadas j. ltn. G. pranešė, kad raudonieji pasiūlė susitikti antrą kartą Micinieta kaime. J. ltn. G. prašė, kad į šį susitikimą vykčiau aš. Raudonųjų pusę atstovaus ltn. I. Šlapelis su dviem vyrais. Taigi ir aš išvykau su dviem palydovais, j. psk. ir eiliniu. Ltn. Šlapelis šiek tiek šlubavo. Buvo apsirėngęs juodos spalvos kelnėmis į aulinius batus ir trumpu juodu švarku, kurio sagose buvo įspausti kūjis ir pjautuvus. Taigi, Lietuvos karininko uniformą iš jo atėmė. Ant piršto siauras žiedelis vietoje plataus šliūbinio. Ginkluotas, už diržo pora granatų. Vienas jo palydovas jaunas, galima sakyti, pusbernis, kalbėjo lietuviškai, antras buvo kiek vyresnis. Susėdome dviese prie stalo. Palydovai buvo kitame kambaryje. Šeimnininkas atnešė butelį naminės. Pasirodo, kad pas juos trūksta rūkalų. Pasiunčiau vieną palydovą atgal, kad paimtų mano rūkalų atsargas, gal gaus kiek nors iš kitų ir grįžtų atgal. Ltn. Šlapelis pasakojo, kad raudonieji palaiko ryšį su Vilniumi. Tuo metu jo žmona gyveno Vilniuje. Sakė, kad jis pasikeičia laiškais su žmona. Taip pat, gavęs laišką, neklausiau koku būdu, iš Bn vado, kur buvo raginamas grįžti ir, kad grįžęs bus pasiūtas "vaikų auginti". Dėl išsireiškimo "vaikų auginti" ltn. Šlapelis buvo įsižeidęs. Išklėlė klausimą apie perėjimą raudonųjų pusėn. Sakė, kad 1 būrio vadas j. ltn. G. buvo pažadėjęs pereiti jų pusėn. Šiuo atveju pagalvojau, kad gal dėl to j. ltn. G. pasiūlė man atvykti į šį susitikimą, nes jis neišpildė savo pažado. Atsakiau, kad būrio vyrai gal net patys mane sutvarkytų jei pradėčiau kalbėti apie perėjimą pas juos. Pasikalbėjimo metu ltn. Šlapelis išsitarė, kad 60% yra už buvimą raudonųjų pusėje. Palaikydamas savo pusę pasakiau jam, kad vokiečiai netrukus atsiųs batalionui tankų. Mano mintis buvo, jį nugirdyti, paskui įversti į roges ir parsivežti atgal. Besikalbant ir begurkšnojant jis užspringo ir po to beveik visai negėrė. Taigi nepavyko nugirdyti. Mokėdamas už naminę jis išsitraukė pluoštą visai naujų ostmarkių. Į mano pastabą, kad gal tai falsifikuoti pinigai jis tikrai nusijuokė.

Pamatęs ltn. Šlapelio naujus pinigus prisimaniau pasakojimą girdėtą vykstant Panevėžio akcijon. Žygio metu 7 Bn buvo apsistojęs trumpam laikui netoli Utenos. Apylinkės vyrai pastebėjo, kad nakties metu, pasigirdus lėktuvo ūžimui, žemėje kas tai uždega nedidelį laužą, ir neilgai trukus lėktuvus

ką tai išmeta. Vyrai nutarė naktimis pamainomis budėti. Išgirdę atskrendant lėktuvą uždegė laužą. Lėktuvas išmetė ryšulius, kuriuose be kitų dalykų rado daug pinigų, visai naujų. Kitą kartą vėl taip pat padarė, bet šiuo atveju vietoje ryšulių su pinigais pradėjo kriti bombos.

Temstant, ltn. Šlapelis pasiūlė, kad jį palydėčiau, be to, kuriame tai kaime bus vakarėlis-šokiai. Mano jauni palydovai susigundė proga pasižokti. Išvykome vienomis ltn. Šlapelio rogėmis. Pasiekus numatytą kaimą, matome, vakarėlio-šokių nėra. Jo palydovas, kalbąs rusiškai sako, kad girdi šokiai yra sekančiame kaime. Pasikalbėjau su ltn. Šlapeliu. Jis pasakęs, kad pravažiuotoje apylinkėje mano ir palydovų saugumą jis užtikrino, bet toliau jis to negali prižadėti. Nutariau grįžti atgal. Kaimas buvo labai raudonųjų nualintas. Galima spręsti jau iš to, kad ieškojo naminės, bet negavo. Ltn. Šlapelis įsakinėja savo palydovams, o aš sėdžiu su juo prie tuščio stalo. Pirmiausia surado roges. Ilgokai užtruko kol atsirado arklys. Vėl reikėjo laukti kol surado pakinktus. Paklausiau jo, ar grįžtančių niekas nesulaikys, pasakė, kad ne. Nė gilumon važiuojant, nė grįžtant kokių nors sargybų nebuvo. Prieš pasiekiant mūsų kaimą įsakiau palydovams lietuviškai dainuoti, kad savieji neapšaudytų. Būrio vyrai buvo labai susirūpinę, buvo net spėliojimų, kad ir aš perėjau raudonųjų pusėn. Su Bn štabu buvo telefono ryšis, taigi anksti rytą pranešiau apie reikalą. Be to, Bn štabas jau žinojo, kad buvau išvykęs.

Apie pirmą susitikimą su ltn. Ignu Šlapeliu, kuris aprašytas anksčiau minėtame straipsnyje, "Karys" 1979 m. nr. 4, psl. 138 (dešinė skiltis), man pirmo būrio vadas j. ltn. G. nieko nepasakojo. Jei buvo trečias susitikimas su ltn. Šlapeliu, tai galėjo būti 1944 m. po Velykų, kuomet aš iš 257 Bn buvau jau iškeltas. 1944 m. Velykos buvo balandžio 9 d.

Jau minėto žuvusio j. psk. kūną raudonieji atvežė į Syrmiecz kaimą, apie 5 kilometrai į pietų rytus nuo Šemetavos dvaro, iš kur jis ir buvo paimtas. Šemetavos dvare, 3 kp. 1 ir 2 būriai buvo užėmę du mūrinius vieno aukšto pastatus, tarp kurių atstumas buvo apie pusę kilometro.

Vykdėme žvalgybą. Ne kartą, paėmę pastotis aplankydavome keletą kaimų ir jau kitu keliu grįždavome. Vienu atveju, tokiai žvalgybai vadovauti, Bn štabas buvo atsiuntęs j. ltn. D. Šiuo kartu žvalgybos dalinys buvo sudarytas iš abiejų būrių. Kartais išvykdavom pasalom nakčiai. Temstant pasiekdavome numatytą kaimą, išstatyddavom sargybas ir laukdavom gal užvažiuos raudonieji.

Kartais gaudavome įsakykus ir iš Bn vado. Nu-

rodytoje vietoje, su būriu prisijungti prie 2-kp. vado kpt. U. Jo vadovybėje likti kelio į Vilnių apsaugoje, kol pravažiuos transportas. Transportui pravažiuos kpt. U. su savo daliniu grįžta. Man su būriu paveda vykdyti žvalgybą nurodyta kryptimi ir parinkti žinių apie lenkų partizanus. Atlikęs uždavinį, sutemus, nakvynei pasirinkau kaimą viršuje skardžio, kurio apačioje, prie kelio, buvo policijos bunkeris. Policijos postui pranešiau apie savo nakvynės vietą. Man permiegoti paskyrė lovą. Negalėjau užmigti, nes nuolat kas tai kanda ir kanda. Palikau lovą ir atsiguliau ant grindų išklotų šiaudų, prie vyrų, kur tuoj užmigau. Ryto metą pamačiau, kad mane buvo užpuolę spiečius blusų. Kaimas buvo labai nuskuręs, taigi ir dėl blusų gausybės nesistebėjau. Man tai buvo pamoka, kad kartais šiaudai geriau negu lova. Kaimuose, namuose kurie buvo seniau statyti, buvo dideli pečiai, ant kurių šeimyna miegodavo. Vienas mūsiškių susižvalgė su mergina. Taigi, sulipo ant pečiaus miegoti mergina, jos motina ir senelė. Mūsiškis, palaukęs kol visi užmigs, irgi ten užsiroglino. Po kiek laiko jam ir sako: — “Ačiū vaikeli jau 40 metų kai tokios loskos neturėjau”. Be abejo, tiktai to skyriaus vyrai galėjo žinoti ar tai tikras atsitikimas, ar anekdotas.

Vakare buvo gautas įsakymas vykti skersai ežerą (buvo užšalęs) prie kelių kryžkelės, kurių vienas veda į Dobrovlianą (žemėlapis, “Karys” 1979 m. nr. 4, psl. 137), susijungti su daliniu pasiūstu iš Svyrių. Susijungus, tęsti žygį ir susirišti su mūsų daliniu esančiu Dobrovlianos dvare. Pasiekęs kryžkelę, prikėlęs iš miego artimiausią gyventoją sužinojau, kad dalinys iš Svyrių jau buvo ten, bet grįžo atgal. Žygiuodami keliu į Dobrovlianą priėjome upę. Upė per plati, kad peršokti, bet srauni, nes neužšalus. Tiltas nugriautas. Kaime, kitoje upės pusėje, girdėti šunų lojimas, kas tai leidžia raketas. Neturėdami priemonių persikelti per upę grįžome atgal į Choniewiczze kaimą, kur buvo būrio būstinė. Sutemus išvykome, nakties tamsoje ir grįžome. Svyrių daliniui vadovavo vyr. psk., kurio nesutikau prie kryžkelės (bet sutikau jį Amerikoje). Jie atvykę anksčiau, ir manęs nesulaukę, pasiekę nugriautą tiltą, grįžo į Svyrius.

Bn. vado įsakymas, su būriu prisijungti prie 2-ros kuopos. Prisijungus, vykdyti kuopos vado kpt. U. įsakymus. Išvykome dienos metu. Nakčia, kaime sustojom trumpam poilsiui, be to, jau buvome praalkę. Sulaikytas jaunas vyras, vietoje dokumentų rodė šventųjų paveikslėlius, nežinau ar grįžtant jis buvo suimtas. Tęsiant žygį, priartėjus pamiškę, priekinis patrolis pradėjo šaudyti. Mūsų vora, išsipylusi abiejose kelio pusėse, irgi pradėjo šaudyti,

nors negirdėjau įsakymo. Taip pat, šaudė ir iš užpakalio, nes esant giliam sniegui nebuvo galima greitai plačiau išsidėstyti. Kadangi iš priešingos pusės iš miško niekas nešaudė, šaukiau, kad nešaudytų, bet niekas neklausė. Netrukus ir kpt. U. įsakė sustabdyti ugnį. Nepaleidau nė vieno šūvio, bet buvau susirūpinęs, kad iš užpakalio nenušautų savieji. Nustojus šaudyti grįžome atgal.

Antro būrio karys V. pradėjo dažnai gerti, triukšmauti, net pasipriešino būrininkui. Pasitarus su j. ltn. G., jis buvo perkeltas į pirmą būrį. 1944 Velykų dieną, išėjęs prie šieno kupetos, V. nusišovė.

Skyrininkas, j. psk. L., atėjo mano būstinėn įgėręs ir grąšina, kad mane nušaus, nes jo skyrius permažai gavo kiaušinių. Dėl nušovimo nesijaudinau, nes šautuvą į mane nebuvo atstatęs. Įsakiau pasiuntiniui, kad duotų jam daugiau kiaušinių, kuriuos jis susidėjo į mundiuro kišenes. Parėjęs į savo skyriaus būstinę vis dar triukšmavo. Taigi skyriaus vyrai jį pagulde, kad išsimiegotų ir išsipaguriotų. Ryto metą jis daug vargo kol išplovė iš mundiuro kišenių kiaušiniene.

Bn. štabas pranešė, kad paskirčia viena karį, kuris bus pasiūstas į kulkosvaidininkų kursų Kaune. Pastebėjau, kad vyr. psk., sunk. kulk. skyrininkas, paskutiniu metu pradėjo dažniau išgerti. Pranešiau, kad paskyriau jį vyksti į kursus. Jis sako: “Vade, nori manim atsikratyti”. Atsakiau jam, kad norėdamas atsikratyti siųsčiau į blogesnę vietą, bet ne į geresnę, juk Kaune daug geriau negu čia, užkampyje.

Laisvo laiko buvo, bet neturėjom kultūrinių priemonių tam laikui užpildyti. Jei neklystu, tiktai vieną kartą Bn. štabe gavau mūsų pogrindžio laikraštį. Perskaitęs, prie keturių akių padaviau vienam skyrininkui, kad perleistų per būtį. Svyriuose, šiuo atžvilgiu buvo kiek geriau. Mačiau vaidinant kokią tai komediją. Artistas atsikėlęs skundžiasi, kad jam diegia šoną. Atėjęs draugas sako, kad labai geras vaistas yra autosugestija. Ligonis vaikščioja po sceną ir sako: “Man eina vis geryn, man eina vis geryn”. Atėjęs gi tarnas rado šepetį, kurį rado beklodamas jo lovą.

Dėl papildomo maisto negalima buvo skustis. Ūkininkas atėjęs atsiimti iš raudonųjų banditų atgauto arklį, tuščias neateidavo. Turėdavo ką nors iš maisto ir dažniausia dar butelį naminės. Be abejo, arklį gautų ir be nieko, bet matyt nuo seno ten buvo įsigyvenęs paprotys, kad “valdžiai” reikia ką nors duoti. Taip pat, retkarčiais atvykdavo iš aplinkinių kaimų ūkininkai ir šį tą iš maisto vis įteikdavo. Dažniausia tai būdavo kiaušiniai. Ką gaudavau išdalindavau skyrininkams. Buvo atsira-

GARLAVIS GERDA

Pirmą kartą su Lietuvos vėliava pro Gibraltaro sąsiaurį

R. VILKAS

Garlavis GERDA anksčiau latvių ROJA, ex vokiečių BLUMENAU, ex vok. COHRS & AMME A/G I, ex vok. OSTE, ex vok. HADASSA — pirmutinis vardas. Perstatytas iš plieninio burlaivio korpuso 1902 m. H. Stülcken & Sohn Werft, Hamburg, Vokietija. 239 brt, 128 nrt, ca 300 dwt, — pakrovimo tonų. Ilgis 131.2 pėdų, plotis 22.4p., gremzlė 8.6 p. Dviejų cilindrų mašina 12 NHP (arklio jėgų ant propelerio).

Laivą GERDA, 1929 m. nupirko Liepojos finansininkas Jakob Epstein ir jį pavadino ROJA. Registracijos uostas — Liepaja. Laivo vardas nieko bendro neturi su Rygos įlankos žvejų uostu Roja. Epsteinai sudėjo žmonos vardo ROza ir savo Jakob pirmasis dvi raides ir gavo laivo vardą ROJA. Epsteinai mylėjo jūrą ir laivus, artimai bendravo su Liepojos jūrų mokyklos auklėtiniais. Jo laivo įgulą sudarė vien Liepojos jūrų m-l-os denio kadetai ir mechanikai.

1932 m. rugsėjo 12 d. anksti rytą, balaste (be krovinių) kelionėje iš Liepojos į Klaipėdą, audroje, laivas buvo išmestas į krantą prie Melnaragės, 2 kilometrai į šiaurę nuo Klaipėdos šiaurinio molo. Visą dieną laivas mėgino savo jėgomis nusistumti nuo kranto, bet be pasekmių. Klaipėdos uosto ledlaužis PERKŪNAS irgi nepajėgė jo nutraukti. Po audros vanduo nuslūgo ir buvo galima vaikščioti aplink laivą.

Jūros teismas rado, kad avarija įvyko dėl „aukštesnės gamtinės jėgos poveikio“ (Force Major), laivo kapitoną J. Lubkovskį ir šturmaną A. Karklinį išteisino ir laivą pripažino žuvusiu. Epsteinai gavęs apdraudimo pinigus, atpirko laivo „vraką“ (laužą) iš apdraudimo bendrovės ir 1933 m. pardavė Gerdai Preukschat, Klaipėdoje. Laivas buvo išbrauktas iš Latvijos laivų registro kaip žuvęs (jūros teismo sprendimas) ir to pasėkoje daugiau neįtrauktas į sąrašus — Lloyd's

Register of Shipping — London. Jo ten vardu GERDA nėra.

Preukschat turėjo Klaipėdoje smulkaus remonto laivų dirbtuves ir taip pat vertėsi anglių prekyba. Kai du stiprūs Dancigo vilkikai nuvilko laivą nuo kranto, pradėjo jį remontuoti. 1934 m. pavasarį į laivą grįžo tas pats kapitonas Lubkovskis su kitais įgulos nariais iš Liepojos jūrų mokyklos, tarp kurių buvo ir mūsų Susisieikimo Ministerijos stipendininka, Liudas Serafinas. Jam trūko plaukiojimo stažo šturmano patentui (license) gauti. Laive jo pareigos buvo dekmano, virėjo ir reikalui esant kūriko.

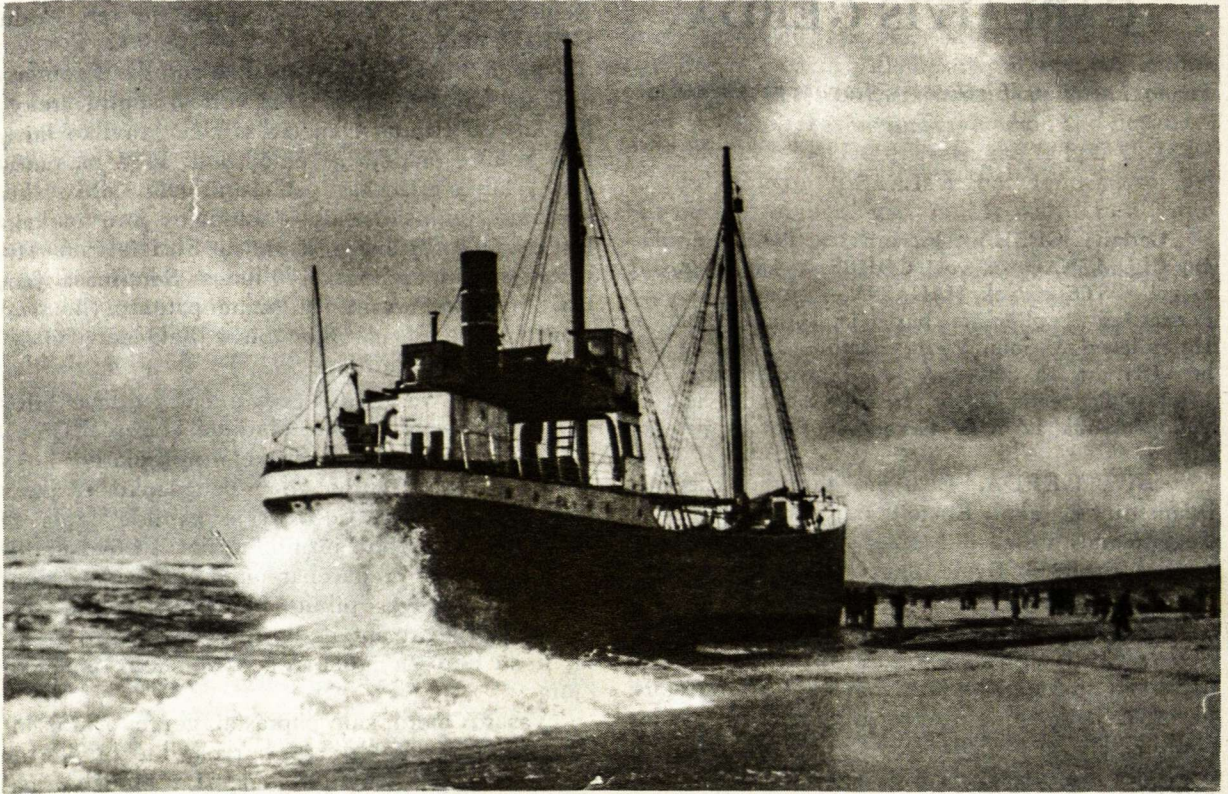
1934 m. vasarą G. Preukschat pardavė laivą italų laivininkystės b-vei Mariano Maresca, Genovaje. Tai pačiai įgulai reikėjo nuplukdyti laivą į Italiją. Dalis įgulos nenorėjo plaukti ir pasiliko krante, todėl Lubkovskis papildė įgulą iš vietinių klaipėdiškių jūrininkų, bet ji buvo nepilna, nes Gerda Preukschat nenorėjo mokėti algų. Laivas, pasikrovęs pilnus bunkerius anglių, dar pakrovė atsargai ant denio, abiejose borto pusėse, ir su nepilna įgula, rugpjūčio mėn., išplaukė į jūrą.

Vasaros metu, kaip paprastai, geram orui esant pasiekė Doverį, Anglijoje, kur papildė bunkerius anglimis ir per Anglų Kanalą (La Manche) pasileido į Atlantą. Atlante oras kasdien blogėjo. Po dviejų dienų kelionės jau pūtė pietų-vakarų vėjas 25 mazgų stiprumo (44 km). Jūra pasiūšaušė, dangus pajuodavo, buvo žemi debesys, smarkiai ir be pertraukos lijo, ir matomumas buvo labai blogas. Žinoma, šis mažas laivas, skirtas pardavimui, neturėjo radio priimtuvo, nei siųstuvo. Vėjas stiprėjo ir pasiekė virš 50 mazgų (apie 100 km). Laivas, balaste, vos vos laikėsi prieš 30 pėdų aukščio bangas. Lūžtančios bangos nuplovė nuo denio visas anglis, nuplėšė trosų špūles (rintes) laivo rage, aplaužė ir išvertė iš guolių gelbėjimosi valtį. Prie tokio laivo siūbavimo buvo sunku palaikyti katilė reikiamą garo spaudimą ir silpna mašina vos suko, tai aukštai ore, tai giliai vandenyje laivo propelerį. Ties Portugalijos kantais oras pasitaisė ir laivas ramiai plaukė pietų kryptimi. Artėjant į Gibraltaro są-

dės ir kitas papildomo maisto šaltinis. Jau pirmą dieną kaimo seniūnui pranešiau, kad be mano leidimo nė į šiaurę, nė į rytus nevažiuotų. Jei kas nors pravažiudavo per kaimą irgi buvo tikrinami, įtartini iškrečiami, kad apsisaugojus nuo raudonųjų banditų šnipų. Taigi, žmonės pradėjo prašyti leidimų, daugiausia į Šemetavos dvarą. Be abejo,

už leidimą duodavo ką nors iš maisto. Žinojau, kad apnaikintame Šemetavos dvare jie ima plytas. Jau mums ten esant, vienaaukštis dvaro rūmų pastatas buvo likęs be langų ir durų. Kartą, nuvykus į Svyrius, Bn štabe man pasakė, kad aš griaučiau Šemetavos dvarą. Po to, leidimų daugiau neberašiau. □

Garlaivis Gerda. Iš R. Vilko Jūrininkystės archyvo

siaurį, reikėjo iškelti tautinę vėliavą, bet pasirodė, kad audra buvo nulaužusį vėliavkotį. Jokio pakaitalo neradę, panaudojo laivelio irklą, prie kurio pritvirtino tokio pat pločio trispalvę, mat per neapsižiūrėjimą ir paskubom, Serafinas tokią didelę vėliavą nupirko Malkų gatvėje pas Abramkę (Abramowitz), laivų reikmenų krautuvėje, išplaukiant iš Klaipėdos. Atplaukus į Gibraltaro uostą, anglai buvo labai nustebę tokiam laivui pirmą sykį pasirodžius. Nors laivo dokumentai nevisai buvo tvarkoje, vis tiek davė anglių ir maisto tolimesnei kelionei. Atplaukus į Genovą, laivą perėmė Mariano Maresca laivininkystės bendrovė ir davė jam naują vardą TIBERIO. Mūsų įgula išvyko namo traukiniu, rugsėjo gale.

1940 m. birželio 10 d. laivą rekvizavo italų karo laivynas, davė ženklą "V-42" ir jis buvo naudojamas karo transportui.

1940 m. gruodžio 31 d. priešais Porto Bardia, Afrikos pakrantėje, anglų karo laivas sulaukė "V-42" ir paskelbė jį karo grobiu (prizu).

1941 m. sausio 1 d. senu savo vardu, TIBERIO, anglų karo laivyno (Royal Navy) tarnyboje, kaip transporteris (Store carrier).

1941 m. lapkričio 23 d., prie Marsa Matruh (Egipto pakrantėje) laivas užplaukė ant sekulumos ir paskendo.

Paskendimo vieta: 31°22' šiaurės platumoje, 27°14' rytų ilgumoje.

Sugrįžus iš Italijos laivo įgulai į Liepoją, Epšteinas buvo labai sužavėtas sunkia, bet laimingai pasibaigusia laivo kelione ir visus sutiko iškilmingai. Laivo kapitonui Lubkovskiui padovanojo platinos laikrodį.

Vokiečiams okupavus Liepoją, 1941 m. Epšteinas buvo suimtas ir 1942 m. nužudytas.

A. A.

Itn. JONUI GAIŽUČIUI

mirus, reiškiamo gilią užuojautą jo žmonai Elenai, dukterims ir visiems artimiesiems.

Kostas Juškaitis

Jurgis Stankėnas

Viktoras Diminskis

Kazimieras Leknickas

SAVANORIO UŽRAŠAI

III DALIS

(Pradžia KARIO I Nr.)

(Netolimos praeities atsiminimai)

Majoras KAZIMIERAS DAUGVYDAS

Mjr. J. Gaudešius, II bataliono ir fronto baro viršininkas, tuomet veikė greta I bataliono baro, kuriame kovojo vyr. ltn. J. Jackus. Jis dalyvavo komisijoje, tyrinėjusioje vyr. ltn. J. Jackaus patekimo į nelaisvę priežastis ir turėjo tikrus duomenis. Aš tuo metu tarnavau 2-je s. kulk. kuopoje būrio vadu. Mjr. J. Gaudešiaus įsakymu prikamanduotas prie bataliono štabo, priklausiau komandiravimo grupei ir palaikiau ryšį su pulko štabu, batalionų štabais bei kuopomis ir girdėjau kalbas apie šį įvykį iš pirmųjų šaltinių.

Kiek atsimenu mjr. J. Gaudešius kalbėjo apie vyr. ltn. J. Jackų maždaug taip. Iš pulko štabo turėjom nurodymų, kad bolševikų armijoms artėjant Varšuvos link, lenkų kariuomenė pamažu traukiasi, užleisdama turėtas vietas mūsų kariuomenei, bet kai kur pasipriešindavo ir reikėjo susiremti. Pulko bare dažniausia priešindavosi lenkų pulko raiteliai, vadinami "tatarska jazda". Užimant lenkų turėtas vietas, buvo reikalinga stipriai žvalgyti ir saugotis pasaly, kurias vykdė minėti lenkų raiteliai.

Nočios miestelis buvo I bataliono bare, kurį užėmė vyr. ltn. J. Jackus su savo 1-ma s. kulk. kuopa. Užėmęs miestelį, jis leido savo kariams papieptauti. Pavojaus nejaučiant ar nepaisant, šautuvus sustatė į gubas ir pradėjo pietauti. Tuo metu iš pasaly užklupo lenkų raiteliai ir paėmė visą kuopą su vadu vyr. ltn. J. Jackum į nelaisvę, iš kurios jis greitai pabėgo. Mjr. Gaudešiaus išvada: vyr. ltn. J. Jackus, žinodamas pulko štabo nurodymus laikytis atsargumo, nepasirūpino kuopos saugumu, nepastatė patrulių į reikalingas vietas ir nepasiuntė žvalgų kur reikėjo.

Išklausęs mano pasakojimą, plk. K. Navakas vyr. ltn. J. Jackų pateisino, sakydamas, kad tuo metu pulkas nedaug turėjo patyrusių karininkų, todėl pasitaikydavo ir stambių klaidų. Sakė, kad pažįsta gen. Jackų kaip gerą Karo Mokyklos viršininką ir mano, kad jis galės būti geras ir vyr. štabo viršininkas. "O kaip bus, jeigu pasirodys toks, kaip kuopos vadas Nočioje, anot mjr. Gaudešiaus, karštakošis?", — išsitariau. Plk. K. Navakas kiek pagalvojęs užbaigė dviem žodžiais: "Pagyvensim — pamatysim".

Gen. J. Jackaus paskyrimas vyr. štabo viršininku

sukėlė įtampą kariuomenėje. Daug kas iš karininkų kalbėjo, kad paskyrimas nevykęs, nes padarytas ant greitųjų.

Po keletos mėnesių gen. J. Jackus susirgo nepagydoma liga (paraližuotas) ir buvo iš kariuomenės atleistas. Vyr. štabo viršininku ir vėliau kariuomenės vadu valstybės prezidentas paskyrė gen. S. Raštikį, energingą, gabų, aukštos doros ir erudicijos intelektualą. Jo pastangomis greit buvo išleistas kariuomenės vadovybės įstatymas, įnešęs pavyzdinę tvarką ir rimtį kariuomenėje.

Kariuomenės vadovybės įstatymas buvo labai reikalingas ir naudingas ne tik kariuomenės organizacijai, bet ir tiekimo įstaigoms, nes įstatymas užtikrino reikalingas lėšas sudaryti ginklų ir int. turto atsargoms, kas anksčiau nepraktikuota. Pagal kariuomenės vadovybės įstatymą buvo įvykdyta kariuomenės reforma, todėl reikėjo skubiai pataisyti, papildyti ir pritaikinti kariuomenės intendantūros planą.

Į VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETĄ

Jau anksčiau minėjau, kad kandidatu stipendijai gauti, į intendantūros karo akademiją Čekoslovakijoje, nepatekau. Tiekimo viršininkas manęs nepraleido. Toji nesėkmė mane gerokai sukrėtė, bet vistiek nenurimai ir puoselėjau mintį siekti aukštojo mokslo universitete. Kariuomenės Intendantas, mano tiesioginis viršininkas, buvo žadėjęs duoti leidimą lankyti Teisių fakulteto Ekonomijos skyrių, kur paskaitos vykdavo popietinėm valandom ir vakarais, tad tarnybai netrukė.

Iš kitos pusės būkštavau, kai kildavo abejonės, ar pajėgsiu susidoroti su mokslu ir tarnyba? Nepaisant abejonių, troškimas mokytis nugalėjo visas kliūtis, nes tuo metu fiziniai gerai jaučiausi.

Ir taip, 1934 m. vieną rugpjūčio mėnesio dieną, padaviau prašymą stoti į Teisių fakulteto Ekonomijos skyrių, pridėjęs brandos atestatą ir kitus dokumentus. Prašymą pats nunešiau į VDU Pirmuosius rūmus, Donelaičio g-vė 26 nr. ir įteikiau fakulteto dekanui prof. V. Biržiškai. Be kliūčių buvau priimtas tikruoju studentu. Kitą dieną atraportavau savo viršininkui plk. K. Navakui. Jis mane pasveikino ir pasakė, kad duodamas leidimą studijuoti, jis užtikrino man ir paramą ta prasme, kad jei pasitaikys paskaitos ar pratybos dienos metu, galėsiu iš tarnybos išvykti be atskiro leidimo.

Imatrikuliacija vyko dienos metu. Teko dalyvauti ir man toje įspūdingoje ceremonijoje. Universiteto didžiojoje salėje, už gražiai padengto ilgo stalo sėdėjo profesoriai su rektoriumi prof.

M. Römeriu viduryje. Toliau miškas vėliau, o prie jų vėliavininkai su korporacijų spalvotomis kepuraitėmis. Pilna salė žalio jaunimo, atvykusio studijuoti iš visos Lietuvos. Pirmamečius vadinu "fukais". Man taip pat teko būti fuku, nors buvau jau vyresnio amžiaus.

Kai prasidėjo mokslo metai, su nauju ryžtu uoliai lankiau visas reikalingas paskaitas, seminarus ir pratybas, nieko nepraleisdamas. Viskas lengvai ėjosi. Tik gerokai vėliau patyriau, kad mano dienos užgožtos reikalingais ir iš dalies nereikalingais darbais. Pradėjau analizuoti programą ir patyriau, kad vieną kitą programos punktą galima praleisti, arba atlikti lengvesniu keliu ir per trumpesnę laiką. Pakeistas metodas per mokslo metus davė gerus rezultatus.

Čia duodu sąrašą mokslo dalykų, išklaustytų per mokslo metus, o taip pat išlaikytų egzaminų, seminarų, proseminarų ir atliktų pratybų.

Politinė ekonomija — skaitė prof. P. Šalčius. Lietuvos teisės istorija — skaitė prof. A. Janulaitis ir V. Biržiška. Teisės enciklopedija — skaitė prof. D. Krivickas. Romėnų ir civilinė teisė — skaitė prof. R. Šalkauskis. Knygvėdyba, komercinė aritmetika (seminaras). Politinė aritmetika ir finansų matematika — skaitė prof. J. Mašiotas. Visuomeninio ūkio istorija ir ekon. doktrinų istorija — skaitė prof. V. Jungferis. Prekių mokslas, spec. prekių mokslas ir laboratorija — skaitė prof. J. Acus-Acukas. Valstybinė ir administracinė teisė — skaitė prof. M. Römeris. Lietuvos mokesčių istorija — skaitė prof. Vėryha-Darevskis. Lietuvos ūkio istorija, prekybos ir miltų politika, pramonės politika ir ekon. proseminaras — skaitė prof. P. Padalskis-Padalis. Ūkio geografija — skaitė prof. K. Pakštas. Finansų mokslas, pinigai ir kreditai — skaitė prof. V. Jurgutis. Sociologija — skaitė prof. P. Leonas. Draudimo ekonomika — skaitė prof. J. Bučas. Statistika, ekon. politikos sistemos ir principai, ekon. statistikos pratimai ir įmoninė matematinė statistika — skaitė prof. A. Rimka. Socialinės ekonomikos statistika — skaitė prof. D. Budrys. Konjunktūrų politika — skaitė prof. D. Cesevičius. Transporto politika — skaitė prof. J. Masiliūnas. Prekybos teisė ir prekybos politika — skaitė prof. T. Petkevičius. Komercinė kalkuliacija ir įmonių organizacija — skaitė prof. J. Brožaitis. Įmonių finansavimas — skaitė prof. J. Pažemėnas. Rusų kalba — egzaminavo prof. M. Banevičius. Vokiečių kalba — egzaminavo prof. G. Studerus.

Čia visus dėstytojus pavadinau profesoriais, tačiau ne visi buvo profesoriai, kai kurie buvo docentai, lektoriai, bet jų titulai išgaravo iš at-

minties.

Mano manymu, geriausias iš profesorių buvo Vladas Jurgutis. Jis iškilo į talentų kategoriją. Jo paskaitos būdavo paruoštos enciklopediškai tiksliai. Buvo įdomu klausyti jo paskaitų dar ir dėl to, kad jų metu pasakydavo vieną kitą linksmą anekdotą iš dėstomo finansų mokslo srities. Jo paskaitų metu būdavo pilnutėlė auditorija. Ne visų profesorių paskaitų toks gausus studentų skaičius klausydavo.

Iš kitų profesorių paskaitas įdomiai skaitydavo: prof. M. Römeris, prof. Vac. Biržiška, prof. A. Janulaitis, prof. D. Krivickas, prof. Acus-Acukas, prof. K. Pakštas, prof. P. Padalskis-Padalis ir prof. G. Studerus.

Prisimenu prof. A. Janulaitį. Jis skaitė Lietuvos teisės istoriją. Per seminarą jis man davė parašyti temą apie DLK Vytauto asmenį. Ilgokai dirbau, nes prieš rašant reikėjo perskaityti vieną kitą istorinį veikalą. Taip, vieno sekmadienio popietę, surinkau savo užrašus ir parašiau duotąją temą, į ją visa esybe įsigilinęs. Tą naktį sapne mačiau Vytautą, įrėmintą ekrane, bet gyvą, nes aiškiai mačiau — gyvas, tamsiai rudas jo akis. Mūvėjo sabalo kailio kepurę. Pailgo rusvo veido, be ūsų ir barzdos. Dėvėjo tamsų apsiaustą, su žibančia grandine ant kaklo. Rytojaus dieną referatą papildžiau sapne matytu vaizdu, bet nepaaiškinau iš kokių šaltinių imta.

Tą dieną auditorijoje, vakarinio seminaro metu, temą įteikiau prof. A. Janulaičiui, kuris pažiūrėjęs į referato antgalvį, liepė perskaityti auditorijai. Skaičiau palengva, neskubėdamas. Išgirdęs, kad Vytautas buvo tamsiai rudų akių, profesorius nustebejęs paklausė iš kokių šaltinių ėmiau žinias apie Vytauto akių spalvą? Buvau manęs apie sapną nekalbėti, bet kadangi jokių kitų šaltinių neturėjau, tai prisipažinau, kad šaltinis — mano praeitos nakties sapnas ir atvirai papasakojau ką sapnavęs. Profesorius pasakė, kad žinomuose istorijos šaltiniuose jis neužtikęs žinios apie Vytauto akių spalvą. Tačiau studentaudamas skaitęs kažkokio lenko kronikininko užrašus, kuriuose buvo pasakyta, kad DLK Vytauto akys buvę rudos. Dar pastebėjo, kad aš turbūt labai persiėmęs tema apie Vytauto asmenį, todėl išgyvenęs sapną, kokio reikėjo temai. Šį seminaro darbą profesorius įvertino pažymiu "gerai".

Užbaigęs studijas, gavau teisių fakulteto ekonomijos skyriaus baigimo pažymėjimą su išlaikytų egzaminų įvertinimu, kuris buvo laikomas vidutiniu: keturi egzaminai įvertinti gerai, visi kiti patenkinamai.

(Bus daugiau)

Redaguoja —
S. Kaunellenė
531 W. Grand Blvd.
Detroit, Mich. 48216

TREM TIES TRIMITAS

KĄ ATNEŠ 1982 METAI?

Baigdami senuosius ir pradėdami naujuosius metus, mėgstame peržvelgti kas senaisiais metais įvyko, kas padaryta, ką galėjome kitaip padaryti. Tai darome norėdami nekartoti senų klaidų.

Ypač svarbu mums, gyvenantiems už tėvynės ribų, kitokioje aplinkoje peržvelgti savo darbus, savo veiksmus, santykius su kitais ir juos kritiškai įvertinti.

Juk daugelis mūsų daugiau metų praleidom svetur, nei išgyvenome tėvynėje. Tačiau ten mūsų šaknys, ten mūsų žemė, kuri mus vaikystėj ir ankstyvoj jaunystėj maitino. Ten buvo lavinamas mūsų protas, diegiami į mūsų sielas gėrio ir grožio daigeliai, ten pradėjome ar baigėme aukštuosius mokslus.

Lietuvių tautos kelias niekad nebuvo lengvas. Kaimynų grobuoniški siekiai, stoka natūralių, sunkiai pereinamų sienų, dažnai gundė priešus terioti Lietuvą. Tik atkakliai priešindamiesi lietuviai sukūrė stiprią valstybę, praplėtė jos sienas. Tačiau pavojai visados grėsė, kaimynai vis tiesė nagus į Lietuvos žemes. Tie nuolatiniai pavojai kėlė rūpesčių. Buvo svarstomi įvairūs planai. Buvo siūloma sudaryti Pabaltijo valstybių sąjungą, įtraukiant Suomiją ir Daniją, JAV pagrindu. Prof. K. Pakštas studentams aiškino savo planą, perkelti visą tautą į Pietinę Ameriką. Tačiau, kada raudonasis komunistas Stalinas sudarė Sąjungą su rudoju nacių Hitleriu, Lietuvos ir jos kaimynių likimas buvo nuspręstas, jų nepriklausomybė palaidota.

Tą tragediją daugeliui mūsų teko išgyventi. Ji paliko neišdildomus pėdsakus mūsų sielose. Ji palaidojo mūsų jaunystę, mus staigiai subrandino, sužlugdė mūsų planus, atėmė namus, padarė benamiais... Tauta tapo išblaškyta.

Lietuvis kantrus. Sukandęs dantis kūrė naują gyvenimą, leido šaknis į naują aplinką. Tėvynėj įsigytas mokslas greit atidarė kaikiuriems duris į savas profesijas, į materialinį gerbūvį. Tačiau rūpestis likusiais ir tėvynės likimu vienodai sle-

gia mūsų visų pečius — ir tų, kurie dirba savose profesijose ir tų, kurie turėjo ieškotis darbo kitur. Ėmėm organizuotis, kad bendromis jėgomis galėtume būti naudingesni savo tautai. Visi saugojom ir puoselėjom savo kultūrinės vertybes. Juk tai amžiais krautas tautos lobis. Juo didžiuojamės. Meilę savo kalbai, savo kultūrinėms vertybėms stengiamės įkvėpti į savo vaikų ir vaikaičių širdis.

Atsistoję ant tvirtesnio materialinio pagrindo, stengiamės padėti likusiems tėvynėj, išvežtiems į tolimąjį Sibirą ir antarktinės sritis, kenčiantiems kalėjimuose ir konclageriuose. Stengiamės kelti viešumon okupanto vestą ir tebevedamą genocidinę politiką. Didžiuojamės tėvynėj likusių didvyriška laikysena. Materialiai remiame savo veiksmus. Nesulaukdami savo siekių realizavimo, imame ieškoti kaltininkų, vieni kitiems priekaištauti. Sielojamės mažėjančiu mokinių skaičiumi liuanistinėse mokyklose.

Tais pagrindiniais siūlais buvo nužymėti mūsų 1981 metų darbai. Kalifornijos lietuviai pradėjo

M.K. Čiurlionis — Varpinė

naują vagą, įtraukė amerikiečių bendrovę į aktyvią kovą. Kaip ir kiekviena naujovė, jų planas susilaukė kritikos, bet tik tolimesni rezultatai ir istorinė perspektyva parodys, ar jie surado tikrąjį kelią.

Pereitieji metai tėvynėj likusiems buvo sunkūs. Nauji patriotų idealistų suėmimai, jų teisimai, jų didvyriška laikysena, bus įrašyta į Lietuvos istorijos lapus.

1981 metais ne vien Lietuvoje, bet ir kitur buvo vedama kova prieš imperialistinį komunizmą. Didvyriški Afganistano laisvės kovotojų žygiai aukso raidėm bus įrašyti į istorijos knygas. Atentatiniai veiksmai prieš valstybininkus, popiežių ir kitus, — juoda 1981 metų dėmė.

Lenkijos pavyzdys dar kartą parodo, kad tvirtas nusistatymas, ne padlaiživimas, verčia okupantus daryti nuolaidas.

Ižengę į Naujuosius 1982 metus žiūrime bliviai, be iliuzijų. JAV sušlubavęs ekonominis gyvenimas liečia ir mus. Didesnis bedarbių skaičius, padidėję nusikaltimai, verčia būti akylesniais ir budresniais. Mūsų pareiga tėvynėj likusiems yra didesnė, nes jei daugelis mūsų čia turi atsisakyti prabangos, ten reikia kovoti už kasdienės duonos kąsnį, nes našta išlaikyti kariuomenės dalinius Afganistane, Lenkijoje ir pačioje „plačiojoje tėvynėj“ ypač slegia okupuotus kraštus. Nepamirškime ir tų kankinių, kurie išbadėję ir terorizuojami dirba vergų darbus.

Pradedant 1982 metus, peržvelgę 1981 metų įvykius, tarp tamsių debesų matome ir prošvais: tvirta JAV laikysena komunistinės Rusijos atžvilgiu, ieškojimas būdų palengvinti bedarbių būklę, bandymas rasti naujų pramonės šakų, naujų energijos šaltinių, teikia vilčių, kad gyvenimas grįš į normalią padėtį ir JAV vėl bus ekonominiai sveika. Tvirtas JAV vyriausybės nusistatymas Rusijos atžvilgiu teikia naujų vilčių ir mums Gera, kad ieškome naujų kovos priemonių. Sveika, kad protingai kritikuojame. Juk nė vienas nesame tobulas, todėl ir vadovaujantieji asmenys dažnai dėl vienokių ar kitokių priežasčių padaro klaidų, išsišokimų. Bet jei kiekvienas darysime kiek pajėgiame ne savo asmeninės garbės siekdami, bet iš meilės savo tautai, norėdami padėti saviesiems ir savo tėvynei, tikiu, pasieksime tai, už ką tiek metų kovojame, atliksime savo pareigą tautai ir tėvynei.

Darbingų, sveikų ir produktyvių metų kiekvienam ir kiekvienai, Broliui, Sesei lietuviui, kur jis bebūtų!

*Tegul tavo vaikai eina, vien takais vienybės.
Tegul dirba tavo naudai ir žmonių gėrybei!*

LIETUVOS NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠVENTĖ

ALGIRDAS BUDRECKAS

Didžiajam karui kilus, atsirado vilties prošvaisčių lietuvių tautai išsivaduoti ir tapti nepriklausoma suverenine valstybe. JAV prezidentas Woodrow Wilson paskelbė tautoms laisvės ir lygybės principus. Jo svarbiausias punktas buvo tautų apsisprendimo teisė.

Lietuva savo teisine padėtimi išsiskyrė iš kitų Pabaltijo valstybių, nes Lietuva praeityje yra buvusi savarankiška valstybė. Todėl lietuvių tautai nereikėjo kurti naujos valstybės, o tik atkurti.

Lietuva ryžosi nusimesti vergijos pančius. Tą galėjo atlikti tik pati viena, nes niekas nenorėjo pripažinti lietuvių tautai teisės laisvai tvarkytis, nei padėti tapti savistoviais.

Vasario 16 Akto Lietuvos Taryba paskelbė atstatanti nepriklausomą, demokratiniais pagrindais sutvarkytą, Lietuvos valstybę. Signatarai žinojo pagrindinius tarptautinės teisės principus, kad kiekvienos tautos apsisprendimo teisė yra jos laisvė.

Šis Aktas yra pats svarbiausias tautos įvykdytas sprendimas, kuris privalo išlikti ir galioti visiems laikams. O taip pat tenka nuolatos prisiminti tuos garbingus partizanus, šaulius ir savanorius karius, kurių dėka kietose kovose buvo įgyvendintas Vasario 16-osios Aktas. Šis Aktas nebūtų įgyvendintas, jei jie nebūtų stoję kovon prieš daug didesnę ir stipresnę priešą ir tą kovą laimėję, jeigu jų širdyse nerusentų tėvynės meilė.

Vasario 16-osios minėjimas Lietuvoje buvo mūsų tautos pasididžiavimo šventė, o dabar ši šventė tapusi tik kovos, ilgesio, susikaupimo — padėti okupuotai Lietuvai ir pavergtai tautai. Todėl kiekvieno laisvojo pasaulio lietuviu pareiga yra — iškovoti tėvynei laisvę.

Vasario 16-osios Akto atkurta Lietuvos valstybė nėra panaikinta, o tiktai jėga okupuota ir prievarta prie Sovietų S-gos aneksuota. Taigi Lietuva yra agresijos auka.

Lietuvių tautos padėtis tėvynėje šiuo metu yra nepaprastai sunki... Šiandien Lietuvoje neplevėsuoja Trispalvė, sunaikinti valstybės ženklai, iškalti iš paminklų Lietuvos himno žodžiai ir t.t.

Visa tai parodo, kad suvereninės Lietuvos valstybės nėra. Tai kas įvyko ir dabar yra daroma Lietuvoje, turi būti visam pasauliui žinoma ir skelbiama, todėl kiekvieno lietuviu, gyvenančio laisvajame pasaulyje, pareiga yra tą pareikšti ir

JUOZAS TAMOŠIŪNAS TĒVYNĒS MYLĒTOJAS IŠ ROZALIMO “Stasio Butkaus” kuopos garbės narys

JONAS ŠVOBA

ROZALIMAS — JUOZO GIMTINĖ

Rozalimo miestelis stovi prie Dauguvėnės upės, 35 km į šiaurės vakarus nuo Panevėžio. Rozalimo pradininkais laikomi Padubysio dvaro valdytojai Drabišiai, kurie prie dvaro pušyne apie 1765 m. pastatė koplyčią, o 1771 m. ten pat iškirtę pušyną pastatė bažnyčią. Drabišiai bažnyčiai dovanavo 14 valakų žemės su 38 baudžiauninkais. Apie bažnyčią besikuriantį miestelį Drabišius pavadino, savo žmonos Rozalijos garbei, Rozalimas. 1841 m. Rozalimo parapijai priklausė 2038, 1859 m. — 2473, 1940 m. — 3499 katalikai.

Iš senų laikų Rozalime buvo laikomos tik lietuviškos pamaldos, ir buvo tik lietuviai kunigai. Tautinis lietuvių atgimimas Rozalimo apylinkėje ėmė reikštis XIX a. gale. Lietuviškas draudžiamas knygas Rozalimo apylinkėse platino knygnešys K. Jasiulionis. Už lietuviškumą ir religinę veiklą rusų valdžia baudė Rozalimo kunigus: kleboną Titą Gedvilą 1886 m., kleboną Povilą

būti savo pavergto krašto ambasadorium, nes šią šventę Lietuvoje okupantas griežtai yra uždraudęs švęsti. Tamsus yra beraštis, bet taip pat ir akademikas, kurį tėvų žemė nieko neįpareigoja...

Visiškai nesvarbu, ar lietuvis yra savoj tėvynėj ar išėivijoje, šis Aktas privalo būti mums visiems brangus ir vienodai rūpėti. Tad, kur begyventume ar bebūtume, ir kur dar yra plakančios lietuviškos širdys, teneužmiršta tą brangią sukaktį minėti ir švęsti, nes jų atlikti žygiai yra mums šventi.

Šiandieną, minėdami Lietuvos Nepriklausomybės paskelbimo šventę, prisimename mūsų didvyrius, kurie neteko gyvybių, kad mes būtume laisvi. Jų kapais išpuošta visa Lietuva. Prie jų rinkomės semtis stiprybės. O dabar, dabar jų kapai išniekinti ir sunaikinti.

Mūsų broliai ir sesės Lietuvoje kenčia ir neša sunkų jungą. Prisiminkime juos visus Vasario 16-sios šventės metu ir pasiryškime jiems padėti.

Pasiryškime visi iki vieno, dar labiau kovoti ir visas jėgas sukaupę dirbti, kad galėtume savo brangiai tėvynei Lietuvai priartinti laisvės rytojų.

Simkevičių 1899 m., Vikarą Kazį Kazlauską kiek vėliau. Rozalime veikė blaivybės skyrius, žmonės skaitė lietuviškus laikraščius ir knyga. 1907 m. liepos 9 d. suruoštas Rozalime pirmas lietuviškas vakaras, kurio metu buvo suvaidinta “Valsčiaus sūdas”.

Nuo Rozalimo į šiaurę, Pakruojo link, tęsiasi gražus ir sausas kvepiančių pušų miškas. Tai maloni kurortinė poilsio vieta.

Rozalimo apylinkėje, Puziniškių dvare, 1861 m. gimė viena iš pirmųjų lietuvių moterų rašytojų, Gabrielė Petkevičiūtė-Bitė. 4 km į pietus nuo Rozalimo, Medininkų kaime, yra gimęs žinomas Amerikos lietuvių ir ypačiai Tėvynės Mylėtojų Draugijos veikėjas, M. Kasparas. Rozalimo apylinkė yra nemažai suteikusi žymesnių lietuvių.

JUOZO VAIKYSTĖ

Juozo tėvai, Adomas ir Salomėja Balčiūnaitė Tamošiūnai, buvo apsišvietę ir susipratę ūkininkai. Jie prie pat bažnyčios Rozalime turėjo namus ir valdė valakinį ūkį. Todėl galime spėti, kad Tamošiūnai čia gyveno nuo pat Rozalimo pradžios.

Juozo Tamošiūno gimtadienis irgi ypatingas. Jis gimė 1888 metų gruodžio 25 d., per pat Kalėdas. Jo vaikystė nebuvo varginga: augo pasiūtinčių ūkininkų šeimoje tarp trijų gražių sesučių. Tai, kaip vienturtis sūnelis, galėjo būti ir palepinamas. Juozas išaugo aukštas, lieknas, sveikas ir stiprus vyras.

Kadangi Tamošiūnų namai buvo prie pat bažnyčios, tai iš namų pro atvirus langus Juozukas galėjo klausyti bažnyčios vargonų muzikos bei lotyniškų ir lietuviškų giedojimų. Jų šulinio buvo skanus šaltinių vanduo, tai iš bažnyčios žmonės vis eidavo Tamošiūnų šulinio vandens atsigerti. Čia pat buvo ir Rozalimo sausas ir gražus kvepiančių pušų miškas, prie kurio Juozukas sveikas augo ir juo gėrėjosi. Tuos savo gimtinės malonumus Juozas ir pasenęs dažnai prisimindavo ir savo artimiesiems pasidžiaugdavo.

MOKYKLOS PAMOKA

Juozas ėjo į rusišką mokyklą, nes rusų okupuotoje Lietuvoje lietuviškos mokyklos nebuvo leidžiamos. Mokytojai būdavo taip pat rusai, lietuviai mokytojai buvo siunčiami į Rusiją. Mokykloje buvo viskas dėstoma rusiškai, vaikams net kalbėti lietuviškai tarp savęs mokykloje rusai mokytojai drausdavo. Po pamokų visi lietuviai mokiniai (nes kitokių apie Rozalimą ir nebuvo) turėdavo giedoti himną Rusijos caro garbei.

Tuo metu, kai Juozas Tamošiūniukas lankė

tą rusišką mokyklą, kaip visoje Lietuvoje, taip ir Rozalimo apylinkėje jau reikėsi lietuvių stiprus tautinis susipratimas ir antagonizmas rusiškumui. Knygnešiai platino lietuviškus laikraščius ir knygas, draudžiamas rusų valdžios. Žmonės jas pirkė ir skaitė. Rozalimo apylinkė turėjo ir savų knygnešių. Bet apie Smilgius (Rozalimas tada priklausė Smilgių valsčiui) tautinis judėjimas dar stipriau reikėsi, Smilgių apylinkėje buvo vienas knygnešys, Antanas Tamošiūnas, jis galėjo būti giminaitis Rozalimo Tamošiūnams. Tokioje prieš rusicizmą dvasioje brendo ir jauno Juozo Tamošiūniuko lietuviškas patriotizmas. Negalėjo neerzinti jo jautrios lietuviškos sielos garbinimas Lietuvos engėjo Rusijos caro. Jis susitarė su draugu išreikšti savo protestą. Kartą po pamokų, giedant Rusijos carui himną, vietoje: "Bože caria chrani" (Dieve, carą saugok) stipriai užtraukė: "Božė caria pochoroni" (Dieve, carą palaidok).

Aišku, mokytojas rusas negalėjo negirdėti. Paliko juodu po pamokų. Pirmąjį pakvietė į mokytojo kambarį Juozo draugą. Juozas girdėjo draugo šauksmus: "Oi, Jėzau, oi Jėzau..." ir kantriai laukė savo eilės, nusprendė kentėti, bet nerėkti. Mokytojas grįžo į klasę ir, mušdamas Juozui su linijuote per delną, vis šaukė: "Kas tave išmokė prieš carą giedoti?..." Juozas aiškinosi, kad jie su draugu patys sugalvojo. Tada mokytojas paguldė ant stalo kniūpščią, numovė kelnes ir su virvagaliu ėmė pliekti per užpakalį. Juozas kentėjo, bet nerėkė. Kada pasipylė kraujas, mokytojas jį nukėlė nuo stalo ir išstūmė pro duris lauk. Juozas kokį mėnesį negalėjo prisėsti ant sėdynės. Mama namuose gydė, ir Juozas nėjo į mokyklą. Kai grįžo mokyklon, jis savo balso nerodė, negiedojo.

Po tos skaudžios ir žiaurios ruso mokytojo pamokos, Juozas prisiekė rusams nevergauti, rusų kariuomenėj netarnauti; kai užaugsiąs, bėgsiąs į Ameriką. Sulaukęs 16 metų, 1904 m. spalio 20 d. Smilgių valsčiuje gavo rusišką pasą, kuriame buvo įrašyta, kad jis privalės 1910 metais stoti į rusų kariuomenę, bet Juozas to nelaukė.

JUOZAS PASITRAUKIA IŠ LIETUVOS

Jo biografija, kaip lietuvių, stipriai rišasi su pačios Lietuvos ir Amerikos lietuvių istorija. 1905 metai Lietuvoje buvo neramūs. Tais metais įvyko lietuvių Vilniaus Didysis Seimas ir visoje Lietuvoje kilo revoliucinis bruzdėjimas prieš rusų valdžią ir jos įstaigas. Buvo daužomi rusų valdžios degtinės monopoliai, išvaromi rusai mokytojai, iš valsčių rusai raštininkai, rusų policija ir kiti rusų valdžios pareigūnai. Buvo mėginama

kurti lietuviškoji administracija. Sunku tikėti, kad tuo metu Juozas Tamošiūnas, būdamas septyniolikos metų amžiaus, stiprus, aukštas, patriotiškai nusiteikęs jaunuolis, dar vaiku būdamas prisiekęs nevergauti rusiui, būtų ramiai rankas sunėręs ir sėdėjęs, kada visame krašte ėjo revoliucija prieš rusų caro valdžią. Tai ir nenoromis persasi mintis, kad rusų administracijai atsigaunant Juozas turėjo sprukti per sieną į Mažąją Lietuvą, vokiečių valdomą.

Jau 1905 metais jis buvo Tilžėje. Jis buvo pasižadėjęs bėgti į Ameriką, bet jam teko pabuvoti Tilžėje ir Anglijoje, ir tik po kurio laiko jis pasiekė Jungtines Amerikos Valstybes. Kiek ir kur teko pagyventi jam, nepasisekė tikrai nustatyti.

JUOZAS TAMOŠIŪNAS JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Kurį laiką randame jį gyvenantį Des Moines, Iowa. Pagal Enc. Britanica, čia buvo dirbamos padangos ir mūsų Juozas jų fabrike galėjo dirbti. 1913 m. jis sutinkamas Čikagoje, Illinois, čia jis dirbęs mažose dirbtuvėse. Ilgesnį laiką jis gyveno Waterbury, Conn., su savo seserimi. Čia jis jau išitraukia ir į lietuvišką visuomeninę veiklą, priklauso Waterbury lietuvių kultūros klubui ir Tėvynės Mylėtojų Draugijai.

Tačiau didžiąją savo gyvenimo dalį jis išgyveno Detroite, Michigan. 1916 m. rugpjūčio 24 d. čia jis jau įsirašė į Amerikos Lietuvių Tautinės Sandaros Detroito skyrių ir tapo skyriaus sekretorium. Taip pat persiregistravo į Tėvynės Mylėtojų Draugijos Detroito kuopą. Juozas Tamošiūnas buvo tvirto tautinio nusistatymo žmogus. Jis priklausė tik tautinėms lietuvių organizacijoms, kaip A.L. Tautinė Sandara, Tėvynės Mylėtojų Draugija, Lietuvai Vaduoti Sąjunga, Amerikos Lietuvių Tautinė Sąjunga, Lietuvos Šaulių Sąjunga Tremtyje, buvo ir Vasario 16 gimnazijos rėmėjas.

Buvo blaivininkas, negėrė, nerūkė. Ilgiausia čia, Detroite, išgyveno pas dr. Joną ir poetę Mariją Sims — Šimoliūnus, 2207 Oakman Blvd. Jis turėjo vieną kambarį, gyveno kukliai, kaip viengungis, bet mėgo švarą ir tvarką. Galvojo ir kalbėjo šaltai, bet rimtai, įtikinančiai, net senatvėje jo protavimas ir kalba nesusilpnėjo.

Detroite dirbo Briggs Manufacturing kompanijoje, joje buvo skyriaus vedėju — taip vadinamu, formanu. Anais laikais Juozas pirkė už 500 dolerių akcijų ("stockų"), iš kurių daug laimėjo. Taip pat daug turėjo nupirkęs ir J.A.V. paskolos lakštų. Visa tai, jo amžiaus gale, sudarė gražų turtelį. Jo senatvės pensija nebuvo didelė, nes

jis gerokai anksčiau, dėl savo amžiaus, išėjo į pensiją, kada jos dar nebuvo aukštos.

PAGALBA LIETUVAI IR JOS VADAVIMUI

Kaip minėjau, Juozas Tamošiūnas priklausė Amerikos Lietuvių Tautinei Sandarai, kurios pradžia siekia 1914 metus. Amerikos lietuviai tautinio nusistatymo, vadinami, "tautiečiai", kartu su lietuviais socialistais 1914 m. spalio 3 d. susirinko į bendrą seimą Brooklyne, N.Y. Socialistų daugumai užvaldžius seimą, seimui nukrypęs nuo Lietuvos reikalų svarstymo, kuriam reikalui buvo seimas šauktas, tautinės krypties atstovai, dr. Jono Šliūpo vadovaujami, apleido socialistų seimą ir sudarė savo seimą, kuriame dalyvavo 63 atstovai. Tame lietuvių tautininkų seime buvo sutarta steigti lietuvių tautišką partiją, jame buvo taip pat įsteigta karo varginamos Lietuvos reikalams Lietuvos Gelbėjimo Fondas ir Lietuvos Autonomijos Fondas, kuris 1917 m. virto Lietuvos Nepri gulmybės Fondu. Iš lietuvių tautiškos partijos galutinai susiformavo 1916 m. pradžioje Amerikos Lietuvių Tautinė Sandara. Juozą Tamošiūną randame Sandaroje ir jos fonduose. 1917 m. lapkričio 26 d. Lietuvos Autonomijos Fondui Juozas Tamošiūnas įmokėjo 10 dolerių, o anuo metu 10 dol. buvo daug vertingesni negu šiuo laiku šimtas dolerių. 1919 m. gegužės 28 d. Lietuvos Nepri gulmybės Fondas liudija, kad "Juozas Tamošiūnas aukavo Lietuvos Laisvės išgavimo reikalams Trisdešimts dolerių, tuomi prakilniai pildydamas savo pareigą linkui Tėvynės ir duodamas sektiną pavyzdį kitiems". 1919 m. gruodžio 29 d. Lietuvos Nepri gulmybės Fondas liudija, kad "Juozas Tamošiūnas aukavo Lietuvos Laisvės išgavimo reikalams Dvidešimts penkis dolerius, tuomi prakilniai pildydamas savo pareigą linkui Tėvynės ir duodamas sektiną pavyzdį kitiems".

1916 m. įsisteigė tautininkų Lietuvos Atstatymo Bendrovė, kuri 1916 m. lapkričio 16 d. buvo inkorporuota Delaware valstijoje vardu Lithuanian Development Corporation su 1 mil. dol. kapitalu. Kapitalas turėjo būti investuotas į besikuriančios Lietuvos prekybos, pramonės kreditų įstaigas. Tuoj po karo Bendrovės pirm. R. Karuža išvyko į Lietuvą, kur įsteigė Bendrovės skyrių. Jau 1920 metais ta Bendrovė Lietuvoje įsteigė šias įmones: "Nemuno" bendrovę ūkio mašinoms gaminti, "Ringuvos" bendrovę sėmenų aliejui spausti ir "Dubysos" bendrovę importo-eikalams. Šios bendrovės to meto Lietuvai buvo didelė pagalba. Kiek vėliau buvo atidarytas Kredito Bankas Lietuvoje ir Baltic State

Bank Amerikoje. Lietuvos Atstatymo Bendrovė tuo metu buvo didžiausia lietuvių sukurta finansinė įstaiga užsieniuose. Kadangi Lietuvos Atstatymo Bendrovė buvo skiriama Lietuvai padėti, tai joje randame ir Juozą Tamošiūną. Jis perka Bendrovės 15 akcijų po 10 dolerių, tai yra, už 150 dol. Akcijų lakštas tebeguli jo paliktame archyve. Tai buvo auka Tėvynei, kaip ir kitos aukos.

LIETUVOS LAISVĖS PASKOLA

Besikuriančios Lietuvos laikinoji vyriausybė nutarė kreiptis į Amerikoje gyvenančius lietuvius pagalbos Lietuvai paskolos forma ir 1919 m. spalio 2 d. išleido įstatymą paskolai iš Amerikos lietuvių. Paskolai organizuoti Lietuvos vyriausybė į Ameriką išsiuntė Specialią Misiją, kurią sudarė J. Vileišis, P. Žadeikis ir kun. J. Žilius. Čia jie su Amerikos lietuviais sutarė tą Lietuvos valstybinę paskolą pavadinti "Lietuvos Laisvės Paskola", vietoje siūlytų Lietuvos vyriausybės palūkanų 5.5%, nustatė 5%, sudarė Lietuvos Laisvės Paskolai platinti Centrinį Komitetą ir vietoje suorganizavo 184 stotis.

Lietuvos Laisvės Paskolos pasisekimą lėmė ne nustatytas palūkanų aukštis ar pažadėtos paskolos garantijos. Į tai reikia žiūrėti tik kaip į Amerikos lietuvių auką savo Tėvynei, kovojančiai už laisvę ir nepriklausomybę. Amerikos lietuviai pirkė Lietuvos Laisvės Paskolos lakštus už savo sunkiai uždirbtus, aukštos perkamos galios, dolerius. Mūsų Juozas Tamošiūnas pirkė du paskolos lakštus: vieną už 100, antrą už 50, — iš viso už 150 dolerių. Tie paskolos lakštai su visais palūkanų kuponais guli jo archyve nerealizuoti, iš Lietuvos valstybės jis neprašė paskolos grąžinimo ir Lietuvos Laisvės Paskolos lakštų niekam nepardavė. Tai tikra jo mylimai Tėvynei auka.

Ta Lietuvos Laisvės Paskola Amerikos lietuvių buvo kovojančiai Lietuvai labai didelė pagalba. 1920 m. Lietuvos pajamų biudžete gautos pajamos iš Amerikos lietuvių Lietuvos Laisvės Paskolos sudarė 18% visų Lietuvos valstybės pajamų.

Vėliau vėl randame Juozą Tamošiūno vardą Lietuvos gelbėtojų tarpe. Amerikos Lietuvių Taryba liudija, kad 250,000 vajuje Lietuvai Gelbėti, Juozas Tamošiūnas vasario 18 d. 1951 m. davė tam kilniam reikalui 50 dol., 1949 m. gegužės 1 d. 20 dol., 1953 m. vasario 15 d. 10 dol. ir 1954 m. vasario 14 d. — 20 dol.

(Bus daugiau)

“L.K. Mindaugo” š. kp. Montrealy, Kanadoj, 25-rių metų veiklos sukaktį minint. Iš k. į d. A. Mylė, kuopos pirmininkas, priima dovaną iš Naujosios Anglijos šaulių rinktinės p-ko, garbės šaulio, inž. J. Stašaičio. Tony's Photo Studijos nuotr.

“LIET. KARALIAUS MINDAUGO” ŠAULIŲ KUOPOS 25 METŲ VEIKLOS SUKAKTIS

1981 m. spalio 17-18 dienomis, “L.K. Mindaugo” šaulių kuopa iškilingai atšventė savo 25 metų veiklos sukaktį.

Sukaktuvinis minėjimas vyko Aušros Vartų salėje ir šventovėje. Minėjime dalyvavo apie 200 iš įvairių vietų JAV ir Kanados suvažiavusių šaulių ir svečių. Jų tarpe LŠST garbės pirmininkas prof. V.A. Mantautas, Naujosios Anglijos ir Kanados “Vilniaus” šaulių rinktinės pirmininkai: J. Stašaitis ir J. Šiaučiulis. Svečių tarpe buvo Kanados Federalinės valdžios atstovas M.P.J. Campbell ir La Salle miesto burmistras G. Raymond su poniu. Latvių, estų karinių organizacijų atstovai. P.L.B. Krašto valdybos p-kas inž. J. Danys ir dalyvavusių kuopų pirmininkai.

Gauta per 40 sveikinimų raštu ir žodžiu. Iškilmėse dalyvavo 16 vėliavų.

Minėjimą atidarė ir jį pravedė kuopos p-kas A. Mylė. Trumpą kuopos 25 metų ir Lietuvos Tautos 1941 metų sukilimo 40 metų sukakties apžvalgą padarė J. Šiaučiulis.

Šaulių veikloje nusipelnę šauliai B. Kasperavičius ir A. Žiukas, buvo apdovanoti Šaulių Žvaigždės ordinais, o kuopos šaulė solistė Gina Čapkauskienė — Šaulių Žvaigždės medaliu. Žymenis apdovanotiesiems įteikė S-gos garbės p-kas prof. V.A. Mantautas ir “Vilniaus” šaulių rinktinės p-kas J. Šiaučiulis. Kuopos garbės šauliui, kapelionui, Aušros Vartų parapijos klebonui J. Kubiliui, S.J. ir K.L.B. Krašto Valdybos vicepirm. J. Daniui buvo įteikti padėkos lapai.

Meninę minėjimo programą atliko šaulė solistė Gina Čapkauskienė ir solistas Algis Grigas iš Čikagos. Po

koncerto sekė sesių puikiai paruoštos vaišės, banketas, šokiai, baras, loterija.

Sekmadienį, spalio 18 d., Aušros Vartų bažnyčioje vyko iškilingos pamaldos. Šv. Mišias atnašavo š. Tėv. J. Kubilius, Tėv. S. Kulbis ir š. J. Aranauskas. Tėv. J. Kubilius pasakė labai gražų patriotinį pamokslą, iškeldamas šaulių idėją ir darbus. Pamaldų metu giedojo solistai G. Čapkauskienė ir A. Grigas. Iškilingos pamaldos buvo baigtos Tautos himnu.

Po pamaldų salėje vyko svečių atsisveikinimo pietūs ir išvykstančiųjų atsisveikinimas.

Minėjimo proga buvo išleistas sveikinimų-skelbimų leidinėlis, kuris padengė dalį susidariusių išlaidų.

LŠ S-gos Tremtyje atgaivinimo idėja Montrealyje iškilo 1956 m. pavasarį. Pagal LŠ S-gos Tremtyje išleistą knygą “Nepriklausomai Lietu-

vai" psl. 463, pirmasis asmuo, kuris pradėjo susirašinėti su laikinąja CV buvo Juozas Šiaučius. 1953 m. spalio mėn. 7 d. Aušros Vartų parapijos salėje buvo sušauktas pirmasis iniciatorių susirinkimas, į kurį atvyko 10 Lietuvoje buvusių šaulių. Buvo sudarytas iniciatorių branduolys — komitetas, kuris pareigomis pasiskirstė sekančiai: St. Barauskas — pirmininkas, J. Šiaučius — sekretorius, Pr. Juodkojis — išdininkas, su trijų dolerių įnašu. Tad, toji data ir yra "L.K. Mindaugo" š. kp. įsteigimo data, patvirtinta tuometinės laikinosios LŠST CV.

1957 m. sausio 27 d. Aušros Vartų salėje buvo sušauktas visuotinis šaulių Klubo susirinkimas (taip tuomet vadinosi) ir išrinkta pirmoji valdyba, Kontrolės Komisija ir Garbės Teismas. Susirinkime dalyvavo 26 nariai.

Po metų Montrealio šaulių Klube jau buvo 40 narių. Šaulės B. Kerbelienės iniciatyva įsisteigė scenos mėgėjų būrelis, kuris pirmą kartą viešai pasirodė Montrealio visuomenei su "Pinigėliais". 1958 m. pabaigoje Šaulių Klube jau buvo 46 nariai. Tais pat metais, laikinajai S-gos Centro Valdybai pageidaujant, pasirinko Lietuvos Karaliaus Mindaugo vardą.

"L.K. Mindaugo" šaulių kuopa gali pagrįstai džiaugtis, kaip viena iš LŠST atsteigėja. Po pirmojo tremtyje Toronto šaulių Klubo Toronte, įsisteigusio 1954 m. liepos 11 d., Čikagos šaulių Klubo, įsisteigusio 1954 m. rugpjūčio 15 d. ir Wisconsin šaulių Klubo, įsisteigusio 1955 m. spalio 23 d., "Mindaugo" š. kuopa yra ketvirtoji. Po jos seka Brocktono š. Klubas, įsisteigęs 1958 m. vasario 16 d.

Tad, iki 1958 m. liepos 5 d., pirmosios LŠST CV sudarymo šios penkios šaulių kuopos yra LŠST atsteigėjos tremtyje.

1960 m. "L.K. Mindaugo" š. kp. pirmoji Kanadoje įsitaisė uniformas, kurios vėliau Centro Valdybos buvo pripažintos visiems Kanadoje esantiems šauliams. Tais pačiais metais buvo sudarytas vėliavos įsigijimo Fondas.

1961 m. kuops iš Kanados valdžios, Quebeco provincijos, pirmoji

LŠST gavo čarterį ir atšventė 5 metų sukaktį.

1963 m. birželio 2 d. iškilmingai pašventinta puošni kuopos vėliava, kuri pagal šventinimo aktą yra dedikuota ateityje, nepriklausomajai Lietuvoj atsisiegsiančios Šaulių S-gos "Lietuvos Karaliaus Mindaugo" daliniui.

Tarp kitų garbingų vėliavos krikšto tėvų, "L.K. Mindaugo" š. kp. vėliavos krikšto motina yra Vlodo Pūtvio dukra, Sofija Pūtvytė-Mantautienė.

1964 m. kuopos atstovai pirmą kartą dalyvavo LŠST atstovų suvažiavime Čikagoje. Tais pačiais metais kuopa iš Aušros Vartų parapijos klebono š. kun. Papečio parapijos patalpose gavo kambarį savo būstinei įsiruoti. Šiuo metu tai viena iš gražiausių šaulių būstinių.

1965 m. kuopa iškilmingai atšventė dešimtmečio sukaktį ir dalyvavo Toronte pirmajame Kanados šaulių suvažiavime.

1967 m. sausio 22 d. buvęs ilgametis kp. p-kas St. Barauskas pasitraukė. Po jo kuopai sėkmingai vadovavo Ig. Petrauskas, Viktoras Sušinskas ir šiuo metu vadovauja Augustinas Mylė.

1968 m. prie kuopos įsisteigė šaulės moterys ir buvo suorganizuota savišalpos kasa. LŠ S-gos 50 metų Jubiliejui atžymėti kuopa surengė didingą, virš 1000 eksponatų, tautodailės parodą, kuri buvo labai sėkminga. Kuopa aktyviai dalyvauja Kanados šaulių rinktinės steigime. Kuopa išaugo iki 91 nario. Gyvą veiklą išvysto scenos Mėgėjų būrelis. Pastatomi keli montažai ir vaidinimai: J. Šiaučiuo "Subatvakaris", "Proamžių Vainikas", "Šiaurės Pašvaistė", "Teodalinda", "Partizanų Motina", "Jokūbas įkliuvo".

Tais pačiais metais kuopoje įsisteigė jūrų šaulių sekcija, pirmoji Kanadoje, kuri vėliau persiorganizavo į būrį ir 1971 m. nuo kuopos atsiskyrė į atskirą "Neringos" šaulių kuopą.

1973 m. Baltijos stovyklavietėje, Laurentijos kalnuose, surengė pirmąją Kanadoje trijų dienų kultūrinę šaulių stovyklą. 1975 m. kuopa aktyviai dalyvavo LŠST CV surengtoje kultūrinėje stovykloje Wasagoj, Ont.

Buvo iškilmingai sutiktas į Montrealį atvykęs Simas Kudirka.

1977 m. iš kuopos narių sudaroma Kanados šaulių "Vilniaus" Rinktinė Kanadoje, kuri ir dabar tebėra, su būstine Montrealyje.

Kuopos nariai, be šauliškosios veiklos, aktyviai dalyvauja ir Montrealio lietuviškosios veiklos.

Mindaugiečių veikla lietuviškosios išėivijos puslapiuose ras sau pagarbą vietą.

J. Šiaučius

Kalifornijos "Daumanto" š. kp. Kūčias

Gruodžio 20 d. 1:30 val. po pietų, sekmadienį, "Juozo Daumanto" šaulių kuopa surengė Kūčias Šv. Kazimiero parapijos mažojoje salėje, Los Angeles.

Kuopos pirm. J. Ruokis nušvietė susirinkusiems dalyviams, šauliams ir svečiams Kūčių pravedimo programą ir pasveikino visus šiais žodžiais:

"Juozo Daumanto" šaulių kuopos vardu sveikinu jus visus, taip gausiai susirinkusius į šaulių surengtas Kūčias. Leiskite man palinkėti tamstoms linksmai čia mums kartu praleisti šią Kūčių surengtą popietę. Ši kilni šventė, kai primenama praeitis į dabartį ir ateitis, prisiminkime mūsų Tėvynę, brolius ir seses lietuvius tenai skurstančius okupuotoje Lietuvoje ir toli vargstančius ištremtus į Sibiro šalčiausias taigas, kurie negali šiandien švęsti laisvai kalėdinių švenčių ir Kūčių, pagal senovės lietuvių papročius. Mes mintimis su jais čia esame, su skausmu prisimename savo širdyje ir niekadus jų nepamiršime. Prisimename ir čia ligonius ir kankinamus skausmų ir nedateklių ir kenčiančius tolimame Sibire, o čia esantiems, daug laimės ir sveikatos švenčių progą.

Kviečiu sukalbėti maldą, prieš pradėdant Kūčių vakarienę, "Juozo Daumanto" š. kp. kapelioną kun. dr. V. Bartušką".

Kapelionas su šauliais ir svečiais paprašė susijungti broliškai rankomis ir pradėjo maldą "Tėve Mūsų". Pagal lietuviškus papročius, Sukalbėjus "Tėve Mūsų", visi lauzė ir dalinosi plotkelėmis. Stalai buvo apkrauti skaniais Kūčių valgiais. Sesės šaulės ir m. vad. Jud. Paškauskienė uždegė ant stalų stovinčias žvakutes, šaulių kuopos mirusių atminimui. Stalai buvo papuošti gelėmis. Jautėsi graži Kūčių nuotaka susirinkusiųjų tarpe. Buvo pagaminta kelių rūšių žuvų, silkų, vinigretai, aguonų pienas, šližikai, pyragaičiai ir kita. Linksmai šnekučiuodamiesi valgė ir gėrėjosi sesių šaulių pagamintais valgiais. Visi gėrėjosi

gražiai ir tvarkingai paruoštomis Kūčiomis.

Tuo metu buvo kp. pirm. J. Ruokio paprašytas gen. konsulas Vyt. Čekanauskas, kad įteiktų už visuomeninę veiklą pažymėjimą šauliui Onai Razutienei, kurį prisiuntė Šaulių Sąjungos vadovybė. O. Razutienė padėjo už gautą pažymėjimą ir jai suteiktą garbę. Bet ji priminė, kad ji nedirba tik šauliams, bet lietuvių išlaikymui ir Lietuvai, ji savo brangiausią laiką yra paskyrusi tam tikslui ir darbuojasi šioje veikloje apie 30 metų.

Po to, kuopos pirm. J. Ruokis įteikė "J.D." š. kuopos vardu 1000 dol. Lietuvos gen. kons. Vyt. Čekanauskui.

Konsulas Čekanauskas padėjo šauliams už tokią gražią paramą ir pasakė, kad tie gauti pinigai eis į konsulo atskaitomybės sąskaitą ir bus panaudoti reprezentacijos ir tik Lietuvos vadavimo reikalams. Jis priminė, kad šaulių organizacijos veikla yra plačiai išsijungusi į visuomeninę veiklą, kuri šiandien labai reikalinga budėti Lietuvos sargyboje ir t.t.

Po to, sekė garbės šaulio Jurgio Gliaudos žodis. Čia jungiu ištaisai jo kalbą:

Garbės šaulio Jurgio Gliaudos žodis, tartas prie Los Angeles "J. Daumanto" šaulių kuopos Kūčių vakarienes stalo, 1981 m. gruodžio 20 d.:

"Susirinkę prie šio Kūčių vakarienes stalo, jautriai jaučiame patrioto, lietuvio, kataliko ir šaulio tradicijos pagerbimo palaimą. Laisvai ir džiaugsmingai atsigaviname tautiniu mūsų papročiu susitelkdami prie Kūčių stalo, skaudžiai atsimdami, kad Tėvynėje siautėja priešreliginis teroras, kad ten ir kelių žmonių susibūrimas religinio papročio dingstimi yra persekiojamas, baustinas. Šaulių Sąjungos ideologas ir įkūrėjas Vladas Pūtvis patarė šauliams dažniau sueiti, broliškai bendrauti, nes tai ugdo taiką, sandarą, šiltus tarpusavio santykius. Tad tegu smulkūs interesai neužstoja plataus bendrojo darbo esminių siekių. Su tokiu nusiteikimu Šaulių Sąjunga atlaikė okupacinį terorą, neprapuolė išsivijos išsiblaškyme, buvo sėkmingai atgaivinta už Lietuvos sienų.

Savo esme Kūčios yra senovės krikščionių agapė, broliškosios meilės deklaratavimas sueiga. Kūčių vakarienes stalas yra alegorinis ryšys, visus renginio dalyvius jungiąs į vieną darnią šeimą. Juk kur du stos, visados daugiau padarys...

Lietuviai iš seno pamėgo Kūčių vakarą, apipynę jį gražiomis legendomis, pasakojimais, netgi burtais, kurie, esą, talkina pramatyti ateitį. Bet gražiausias čia burtas yra vykęs religijos ir kasdienybės sugretinimas, tautinė ir religinė žmogaus atgaiva.

Prie Kūčių stalo vakarienes dalyviai pajunta ir tam tikrą prabėgusio laiko ilgesį. Triukšmingi Naujųjų Metų sutikimai nėra palankūs nulėkti mintimis į prisimenamą praeitį. Kūčiose yra galimybių prisiminti savo vaikystės kūčias, kada buvai mylinčių tėvų globoj. Prisimena ir jausmingas giesmių giedojimas, ir šio išskirtinio vakaro mistika, ir pirmosios žvaigždutės išryškėjimas danguje, ir nuo šalčio spragsinčios tvoros... Ir nusistebėjimas sužinojus, kad Kūčių vakarą gyvuliai susišneka žmonių kalba! Su jautria pagarba vaikas žiūrėjo į vakarienes liekanas, ką mama palikdavo ant stalo per naktį mirusiųjų vėlėms pasiskaninti.

Mūsų generacijos sunkmetyje okupacinių sukurių nelaimėse atsirado liūdnoji gaida Kūčių vakare. Tai tuščios kėdės prie Kūčių vakarienes stalo — tėvas, brolis, vyras ar sužieduotinis nebeužėmė savo įprastų vietų. Vieni jų buvo kovoj, kiti buvo pasalingai nužudyti, arba liko miške, išėję laisvės kovotojais...

Gyvenant svetur į mūsų Kūčias įsiskverbė ir svetimų tradicijų, kurios liko mūsų sulietuvinotos ir neteko pigaus komercialumo. Tai Kalėdų Senelio vaidmuo. Tas vaidmuo man mielas nuo Šveicarijos laikų. Ten teko gyventi pirmuosius metus, pasitraukus iš Lietuvos. Man teko ten suvaidinti Kalėdų Senelį. Atėjau prie tremtinukų būrelio su dovanų maišu ant nugaros ir pareikalavau iš jų įrodyti savo lietuvišką dorybę. Pipirai deklamavo lietuviškas patriotines eiles, o jų vienas net giedojo Lietuvos himną, būdamas įsitikinęs, kad prieš jį stovi tikras Kalėdų Senelis iš Lietuvos, ne jo tėvas.

Po iškilnių vaikų išėjo laukan, svetimą kraštą danguje ieškoti Kūčių žvaigždutės, kuri rodo kelią namo, Lietuvon.

Palaimingos kelrodės žvaigždės vedini, mes ir dabar suejome pasigardžiuoti ne vien tikta žemišku maistu, bet ir kitu, vertesniu, dvasiniu maistu — taikos ir broliško sugyvenimo idėja".

Toliau skaitė du eilėraščius šaulė, poetė Danutė Mitkienė, kurie buvo specialiai parašyti Kūčių švente. Antras — skaitė eilėraščių poetas Alfa Giedraitis, kuris vaizdžiai perdavė klausytojams apie dangaus žvaigždžynus.

Kiek vėliau aplankė prel. J. Kučingis, kuris visus susirinkusius svečius ir šaulius pasveikino Šv. Kazimiero kunigų ir parapijos vardu, linkėdamas gražiai praleisti šv. Kalėdas ir laimingai sutikti Naujuosius 1982 Metus, kurie atneštų visiems brolišką sugyvenimą ir pasauliui taiką. Toliau sveikino visus š. kp. moterų vadovė Judita Paškauskienė, kuri palin-

kėjo linksmų šv. Kalėdų ir laimingų Naujų Metų.

Einant prie pabaigos š. kp. pirm. J. Ruokis padėjo kuopos vardu programos atlikėjams, atsilankiusiems į Kūčias svečiams. Ypatingą padėką pareiškė p. kas sesėms šaulėms už rūpestingai ir gražiai paruoštas Kūčias: Jud. Paškauskienė, O. Orlovienei, V. Paplauskienė, Br. Tompauskienė, M. Uksienė, Gen. Plukienė, Br. Dzenkaitienei, St. Verbylienei, El. Ramonienei, K. Kuchinskienei ir kt.

Kūčiose dalyvavo apie 140 žmonių. Apie 6 val. vakare, gerai pasivašinę ir pasidžiaugę Kūčių gražiu surengimu, programa, gera šventiška nuotaika, sveikino vieni kitus ir linkėjo linksmam ir laimingam praleisti šv. Kalėdas ir laimingai sutikti Naujuosius 1982 Metus. Sugera nuotaika visi skirstėsi namo.

Kazys Karuža

Kūčios "Gen. T. Daukanto"

jūrų šaulių kuopoje

"Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa savo 1981-ųjų metų veiklą sėkmingai užbaigė moterų sekcijos tradiciniu prieškalėdiniu lietuvių senelių aplankymu ir kuopos kalėdiniu parengimu — Kūčių vakariene, kuopos nariams, šeimoms, rėmėjams ir svečiams surengta.

Jūrų šaulės-moterys gruodžio 13 d., šv. Kalėdų išvakarėse, su dovanomis buvo nuvykusios į Lietuvių senelių Šv. Šeimos namus, Lemont, Ill., kur kiekvienas senelis buvo apdovanotas, Kalėdų proga pasveikintas ir vienatvėje paguostas. Šioje tradicinėje, metinėje Čikagos jūrų šaulių moterų išvykoje dalyvavo: vadovė A. Janušauskienė, M. Gydienė, A. Malietienė, V. Karalienė, G. Martinkienė, U. Zinkienė, J. Janušauskas, Z. Krasauskas, P. Malėta ir kuopos pirmininkas E. Vengianskas.

Gruodžio 19 d., Vyčių salėje, įvyko "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos nariams, šeimoms, jūrinės veiklos rėmėjams ir svečiams surengtos prieškalėdinis renginys — Kūčių vakariene, kurioje dalyvavo 92 asmenys. Malonu paminėti, kad į šį daukantėnų renginį atsilankė LŠST pirm. K. Milkovaitis su ponia, S-gos vyriausias kapelionas Tėv. J. Borevičius, gen. št. plk. K. Dabulevičius, LDK Birutės Dr-jos pirm. K. Leonaitienė, jūr. kpt. B. Kristopaitis su ponia, Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikulis su ponia ir jūrų šaulių 20-ties grupė.

Kūčių vakarienes programa, kurią vedė kuopos pirm. E. Vengianskas, buvo pradėta "Tėvynės Prisiminimu" j.š. V. Utaros perskaitytu. Pagal lietuviškas tradici-

Gen. št. plk. K. Dabulevičius uždega žvakutę žuvusiems kariams, Lietuvos laisvės kovų dalyviams, partizanams ir šauliams prisiminti, 1981 m. gruodžio 19 d., "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos Kūčių vakarienes metu. Greta, programą pravedęs, kuopos pirm. E. Vengianskas. Nuotr. P. Malėtos

jas, buvo uždegtos žvakutės: už kenčiančią okupuotą Tėvynę Lietuvą, seses ir brolius Sibiro taigose ištrėmime ir koncentracijos stovyklose — uždegė K. Leonaitienė, už žuvusius Lietuvos karius, laisvės kovotojus, šaulius ir partizanus — plk. K. Dabulevičius, už mirusius kuopos narius ir artimuosius — Tėv. J. Borevičius, už visus artimuosius, negalinius tą vakarą būti drauge — j.š. A. Janušauskienė ir už lietuvius jūreivius,

išblaškytus po plataus pasaulio jūras — jūr. kpt. B. Krištopaitis. Visus aukščiau paminėtus ir dalyvaujančius Kūčių vakarieneje, dvasioje simboliniai, apjungė LŠST pirmininko K. Milkovaičio įžiebta kalėdinė eglutė, gražiais tautiniais ornamentais papuošta. Šios žvakučių ir kalėdinės eglutės įžiebimo įspūdingos apeigos buvo baigtos visiems sugiedojus "Lietuva Brangi..."

Po šių apeigų LŠST vyr., o taip pat

ir "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos kapelinas Tėv. J. Borevičius, atkalbėjęs kalėdines maldas, palaimino Kūčių vaišes ir jose dalyvaujančius. Pagal lietuviškus papročius buvo laužiamos plotkelės, linkima vienyti kitiems džiaugsmingų šv. Kalėdų ir buvo vaišinamasi sesių jūrų šaulių skaniai pagamintais tradiciniais Kūčių patiekalais — įvairia žuvimi, silkėmis, sližikėliais, grybais, įvairiais vinigretais, kisieliumi, pyragais, py-

LŠST pirm. K. Milkovaitis 1981 m. gruodžio 19 d. taria kalėdinį ir Naujųjų Metų sveikinimo bei linkėjimo žodį "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos Kūčių vakarienes metu, Čikagoje. Greta — E. Vengianskas, "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos pirmininkas. Nuotr. P. Malėtos

ragaičiais, užsigerta kavute ir patiektu vyneliu.

Vaišių metu buvo giedamos kalėdinės giesmės ir išklaustyti sveikinimai, skirti "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopai. Šv. Kalėdų ir artėjančių Naujųjų 1982-ųjų Metų proga, daukantenus ir visus susirinkusius sveikino: LŠST pirm. K. Milkovaitis, gen. št. plk. K. Dabulevičius, DLK Birutės Dr-jos pirm. K. Leonaitienė, jūr. kpt. Br. Krištopaitis ir Cicero "Klaipėda" jūrų šaulių kuopos pirm. J. Mikulis. Visiems už malonius daukantenus skirtus sveikinimus bei linkėjimus padėjo kuopos pirm. E. Vengianskas, perdavęs ir jūrų šaulių sveikinimus susirinkusiems.

Gausiai susirinkusius ir dalyvaujančius Čikagos jūrų šaulių Kūčių vakarienei nepamiršo aplankyti ir Kalėdų Senelis (j.š. V. Zinkus), atgabėjęs kiekvienam po dovaną. Dovanas dalinant, jam talkininkavo š. G. Martinkienė. Visi džiaugėsi gautomis dovanomis ir tą vakarą linksmoje, broliška seseriškoje nuotakoje, su atitinkama rimtimi, pasiruošė šv. Kalėdom.

Atskirai tenka paminėti ir vienos jūrų šaulės, kuri pagėdavo jos pavardės neskelbti, malonius sveikinimus ir 100 dol. auką-dovaną, skirtą "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopos veiklai paremti.

Šiuo prieškalėdiniu renginiu "Gen. T. Daukanto" jūrų šaulių kuopa Čikagoje užvertė 1981-ųjų ir tuo pačiu 18-kos metų savo sėkmingos veiklos lapą ir su dar didesniu pasiryžimu šauliškiems darbams žiūri į naujuosius, 1982-sius metus.

Tenka Čikagos jūrų šaulius sveikinti ir palinkėti geriausios sėkmės, ryžto ir ištvermės sekančiais veiklos metais.

J.Š.

Detroito šaulių veikla

Foto nuotraukų paroda

"St. Butkaus" šaulių kuopos paskelbtam foto nuotraukų konkursui prisiųstų nuotraukų paroda įvyko lapkričio 29 d. Dievo Apvaizdis parapijos mokyklos klasėje ir gruodžio 6 d. Šv. Antano mokyklos klasėje. Parodą atidarė "St. Butkaus" šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas, primindamas, kad šį konkursą suruošti įgalino gautas a.a. Juozo Tamošiūno palikimas. Jis čia pabėrė keletą žodžių ir apie a.a. Juozą Tamošiūną: Jis gyvas mūsų tarpe... Kuklus, besąlyginis Lietuvai laisvės kovotojas, dažnai mums sakydavo: "Aš taipau ne sau, taipau tikrai Lietuvai". A.a. Juozas Tamošiūnas savo testamentu paskyrė trims savo giminaičiams po 20,000 dol. o visą kitą — spaudai ir organizacijoms. Wayne State universiteto, Lietuvos klasei 50,000 dol., iš šios sumos procentų

lietuviai studentai gaus stipendijas. Balfo seime vadovybė gavo 50,000 dol., "St. Butkaus" šaulių kuopa iš a.a. Juozo Tamošiūno gavusi palikimą, pradžia paskelbė spalvotų nuotraukų lietuviškomis temomis konkursą, kad išleistų sveikinimo korteles a.a. Juozą Tamošiūną prisiminti. Aš, kaip "St. Butkaus" kuopos pirmininkas, ir sveikinimo atvirukus išleisti komisija, kurią sudaro Antanas Norus, Vladas Staškus ir Mykolas Abarius, dėkojame Teisėjų komisijai už kruopštų ir rūpestingą darbą. Taip pat dėkoju ir visiems konkurso dalyviams. Pradžia gera, nelaimėję nenusiminkite. Ateitis mūsų. Be jau paskirtų premijų viena premija bus paskirta tam, kuriam nuspręst parodos lankytojai. Visus prašau čia esančius svečius išrinkti vieną sau patinkamą nuotrauką ir ant kortelės užrašius jos numerį, įmesti į balsų dėžutę. Tokia procedūra vyks gruodžio 6 d. Šv. Antano parapijoje. Daugiausia balsų surinkęs bus V premijos laimėtojas — 250 dol. Šią gražią, mielą, savo jėgomis sunėšą Lietuvai parodą atidarau mūsų nežinomo poeto, Laisvės Kovotojo, 1955 m. gegužės 15 d., Kalniškės miške, Dzūkijoje, kruvinose kautynėse su okupantų rusų armija kovojusiu, vienu eilėraščio posmu:

*Baltos pušys skilo,
Beržai virto kryžiais,
Daug jaunų bernelių
Į namus negrižo.
Negrižo ir sesės,
Žuvo jos kartu.*

Į talką visomis priemonėmis, mūsų Laisvės Kovotojams Tėvynėje!

Foto konkurso Teisėjų komisijos pirmininkė Danguolė Jurgutienė, savo tartame žodyje, pareiškė, kad šis "St. Butkaus" šaulių kuopos užsimojimas, paruošti ir išleisti lietuviškomis temomis sveikinimo korteles, mus nustebino. Tai tikrai gražus užsimojimas! Tokios kortelės užpildys spragą. Jos mums visiems yra reikalingos.

Teisėjų komisija, peržiūrėjusi atsiųstas nuotraukas, paskyrė: I premiją 200 dol., už nuotrauką "Margučiai" ir IV premiją 50 dol., už nuotrauką "Vardadieniui", Antanui Norui, ir II premiją 150 dol. už nuotrauką "Ežerai" ir III premiją 100 dol., už nuotrauką "Eglė žalčių karalienė", Viktorui Liaukui iš Connecticut. Konkursui buvo gautos 62 nuotraukos ir jos visos buvo iškabintos klasėje.

Teisėjų komisiją sudarė: Danguolė Jurgutienė — pirmininkė, Viktoras Veselka — sekretorius, Vytautas Alantas, Juozas Jasiūnas ir Liucijus Kulikauskas — nariai.

Gruodžio 6 d. ši paroda buvo tęsiama Šv. Antano parapijos klasėje. Sudėjus parodos lankytojų balsus, rasta, kad daugiausia balsų surinko Vladas Staškus nufotografuotas Stasės Šimoliūnienės šiaudinukų paveikslas, tautinių šokių pora (berniukas ir mergaitė), ir jam buvo išmokėta 250 dol. premija. Už nuotrauką balsavo 48 parodos lankytojai. Lankytojų skonis kitoks. Jie išrinko tokią nuotrauką, kuri vertinimo komisijos buvo neįvertinta.

Antanas Grinius

Švenčių belaukiant

Besibaigiant lapkričio mėnesiui, visi Amerikos miestai skubiai ruošiasi sutikti Kristaus gimimo šventę. Sužiba įvairiaspalvės elektros lempos, garsiakalbiais skamba kalėdinė muzika, krautuvių vitrinose keičia reklamines dekoracijas, languose pasirodo gražiai surištos dovanos ir daugybė akis viliojančių gėrybių, kurios traukte traukia praeivių palikti jose sunkiai uždirbtus dolerius. Prekybininkai džiaugiasi radę progą papildyti, ir taip jau pilnas, kišenes.

Klevelando miesto jaunų moterų organizacija, vadinama "The Junior League of Cleveland, Inc.", kuri turi virš 1000 narių ir rūpinasi miesto pagražinimu, sugalvojo naują biznį: Kalėdų eglučių festivalį-parodą. Įvairios biznio kompanijos nuperka eglutes, padovanoja minėtai organizacijai, pastaroji suranda dekoratorius, papuoštas eglutes įvertina, premijuoja ir pardavinėja. Festivalio metu vyksta įvairių meninių grupių koncertai, renkamas įėjimo mokeskis. Tokia paroda tęsiasi 10 dienų ir per tą laiką ją aplanko tūkstančiai žmonių. Klevelando miesto teatro vestibulyje šiais metais paradojo 50 eglučių. Prie pat įėjimo, lankytojus sveikino graži, baltų šiaudelių įvairiomis figūromis pasipuošusi, 10 pėdų aukščio lietuvių eglutė. Čia matėsi tautybių, įvairių organizacijų, meno institucijų, pavienių asmenų ir biznio reklaminių eglučių. Daugelis reprezentavo pačius puošėjus, vaidžiai reikė mintį, pav., muzikų eglutė papuošta mažais įvairiais muzikos instrumentais, baletu grupės — įvairiom baletu reikmenėm ir pan. Dauguma eglučių buvo skirta pardavimui, nuo kai kurių buvo pardavinėjami atskiri papuošalai. Lietuvių eglutė, žymiai išsiskirianti iš visų kitų, buvo skirta dekoruoti Kleveland State Universiteto Teatro patalpų didingą vestibulį, buvusios Klevelando milionierės Mather Universitetui dovanuotose rūmuose.

1980 metų mūsų eglutė gavo pirmą premiją, jos vertė siekė 1,000 dol. Junior League ją padovanojo Klevelando mies-

tui, o miestas papuošė Kleveland Hopkins aerodromą. Savo originalumu ji žavėjo ne vieną oro linijų keleivį. Šiais metais Aerodromo ir Klevelando Teismo Rūmų pareigūnai pakvietė šaulę O. Mikulskienę papuošti lietuviškas eglutes. Paminėtų eglių papuošimui talkininkavo šaulės Jadvyga Budrienė ir Elena Šarkauskienė. Joms padėjo broliai šauliai: muzikas-kompozitorius Alfonsas Mikulskis, Jonas Šarkauskas ir šaulių draugas Alfonsas Karklius.

“Žalgirio” moterų kuopai virš 10 metų vadovauja šaulė, kanklių muzikos mokytoja, Čiurlionio ansamblio kanklių orkestro vadovė Ona Mikulskienė, kurios iniciatyva pirmoji lietuviška eglutė Klevelande, buvo papuošta 1975 metais. Sesės Mikulskienės rūpesčiu ir bendru kitų sesių darbu 7 metų laikotarpyje buvo papuošta 36 lietuviškos eglutės įvairiose Klevelando vietose, būtent: Klevelando miesto centrinėje bibliotekoje, Strongsville miesto bibliotekoje, Apskritis kontrolieriaus įstaigoje, Euclid Mall apsipirkimo centre, Lietuvių Banke ir lietuvių valgykloje “Gintaras”, Kleveland Hopkins aerodrome. Keli metai iš eilės puošiamos 5 eglutės Klevelando Teismo Rūmuose (Justice Center) ir paskutinė šių metų eglutė vilioja širdį studijuojančio jaunimo Kleveland State jaunimo Kleveland State universitete. Ne kartą mūsų eglutės buvo rodomos televizijoje, paminėtos per radiją ir spaudą. Klevelando šaulės gražiai išgarsino lietuvių tautą ir daug kam asmeniškai pristatė pavergtos Lietuvos būklę. Ne vienas praeivis sustojo nusifotografuoti prie eglutės ir pasiteirauti apie mūsų kilmę. Daug laiko, širdies ir kruopštaus darbo skyrė papuošalų gamintojos šaulės — Ona Mikulskienė, Marta Tijūnėlienė, Elena Šarkauskienė, Marija Ješmantienė, Liliana Čeplinskienė, Stefanija Radzevičiūtė, Stasė Vaičiūnienė, šaulys Alfonsas Mikulskis ir Ignas Muliolis. Pastatymams ir papuošimo darbams talkininkavo be A. Mikulskio, Domas Vaičiūnas, Jonas Šarkauskas ir Alfonsas Karklius. Fotografavo Jonas Garla.

Nors ir labai gražūs mūsų eglių papuošalai, bet dėl įvairumo, reikėtų sekančioms metams pagalvoti naujų tautinių idėjų.

J. Budrienė

“Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinėje

Gruodžio 19 d. “Vytauto Didžiojo” šaulių rinktinė savuose namuose buvo surengusi prieškalėdinį parengimą — bendras Kūčias. Vakarą atidarė ir jam pirmininkavo vicepirmininkas-sekretorius J. Mackonis. Invokaciją sukalbėjo rinktinės

Klevelando “Žalgirio” š. kp. sesių pagamintais autentiškais — tautinio stiliaus papuošalais papuošta Kalėdų eglutė Klevelando State Theatre, eglių tradiciniame festivalyje. Ji ir vėl, iš 50 — ties įvairių tautų bei kompanijų eglių, jury komisijos buvo aukščiausiai įvertinta ir festivalių rengėjų “The Junior League” yra padovanota Klevelando State Universitetui ir didžiojoje salėje stovėjo visą Kalėdų sezoną.

nės kapelionas kun. Borevičius. Buvo ir meninė programėlė. Būrelis moterų, pasipuošusių tautiniais rūbais ir pora vyrų, sugiedojo 3 Kalėdoms pritaikytus dalykėlius. Ansambliui prie pianino vadovavo Julius Mačiulis. Dar buvo patriotinis montažas — pokalbis, kurį atliko Asta Tijūnelytė ir Kalėdų senelis —

Klemensas Juškevičius.

Susirinkusių buvo pilna salė. Pradedant plotkelių pasidalinimu, visi buvo pavaišinti skaniai pagamintais Kūčių valgiais. Tas gražus paprotys rinktinėje praktikuojamas jau keli metai.

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiais, buvo ir Naujųjų Metų sutikimas. Salė

Šokėjai ir dainininkai iš London, Ont., Kanadoje. Priekyje "Maironio" š. kp. pirm. A. Juozapavičius ir Birutė Stankienė.

buvo užpildyta iki paskutinės vietos. Svečiai šnekučiavosi, prie geros muzikos šoko ir vaišinosi gerai paruošta vakariene. Tai nuopelnas darbščiųjų šaulių moterų. 12 valandą rinktinės vadas Vl. Išganaitis jautriu žodžiu visus pasveikino, buvo sugiedotas Lietuvos himnas ir pakeltos šampano taurės. Vieni kitus sveikino, linkėjo ir bučiavosi. Po to, pasipuošę įvairiomis blizgančiomis kepuraitėmis, dauguma dar ilgai linksmynisi.

Kaip kitais, taip ir 1981 metais, rinktinė savo aukomis parėmė mūsų kultūrinius ir visuomeninius reikalus. 1981 m. aukota: Lietuvių spaudai — 250 dol., Lituonistinėms mokykloms ir Vasario 16 gimnazijai — 600 dol., Leituviškomis radijo programoms — 375 dol., Altai — 185 dol., Balfui — 50 dol., Lietuvos muziejui — 40 dol., Meno puoselėjimo fondui — 50 dol., Knygų spaudinimui — 115 dol., Šaulių Sąjungos Centro Valdybai — 66,50 dol., Savanorių pagerbimo komitetui — 30 dol., Jaunimo Centro namams — 70 dol., Prof. Skuodžio gelbėjimo komitetui — 25 dol., Šalpai — 70 dol., Lietuvių Operai — 190 dol., Lietuvos pasiuntinybės namų remontui — 200 dol. Šiam reikalui dar asmeniškai aukojo šauliai: K. Juškevičius 300 dol. ir J. Yla 100 dol. Tai viso 600 dol. 1981 m. rinktinė iš viso aukojo 2716,50 dol.

P. Venclova

Kariuomenės šventė "Maironio" kuopoje, Sudbury, Ont., Kanadoje
"Maironio" š. kp. surengė Lietuvos kariuomenės atkūrimo minėjimą 1981 m. lapkr. 21 d., Ukrainiečių salėje.

Nors "Maironio" kuopa, palyginti yra labai jauna ir mažo narių skaičiaus, tačiau yra gana darbšti, veikli ir puikiai tarpusavyje sugyvena ir neatsilieka nuo kitų. Visi šauliai, vyrai yra sunkiai dirbantys Nikelio kasyklose ir jau nebejaunuoliai. Beveik visi yra tarnavę Lietuvos kariuomenėje, buvę šauliai ar partizanai. Todėl jų širdyse dega karšta šauliška ir kariška meilė savo tėvynei. Ją stengiasi jie ir išlaikyti. Todėl kai ateina laikas Tautos ar Kariuomenės šventei, jie visada randa noro ir laiko ir būdą jas švęsti ir paminėti. Tai ir ši kartą buvo nepabijota nei darbo, nei nuovargio ir išlaidų atšvęsti mūsų tautos garbingą karių šventę.

Suruošė šventę garbingą ir iškilmingą. Pasikvietė iš Londono, Ont., net dvi meno grupes: chorą "Pašvaistę" ir tautinių šokių "Sugrįžki Jaunyste" grupę.

Minėjimas buvo atidarytas, šauliams įgygiavus į salę su tautine, Kanados ir šaulių vėliavomis. Kp. pirm. Antanas Juozapavičius pakvietė sugiedoti Kanados himną, tarė atidarymo žodį. Tylus minute buvo pagerbti Žuvę už Lietuvos Laisvę, kariai, šauliai, savanoriai.

Paskaitą skaitė Juozas Krucas. Jis apibūdino mūsų tautos žiaurų likimą, mūsų karius, šaulius ir partizanus, nukankintus raudonojo okupanto. Po paskaitos buvo sugiedotas Lietuvos himnas ir buvo išneštos vėliavos.

Meninę dalį puikiai atliko "Pašvaistės" choras ir "Sugrįžki Jaunyste" tautinių šokių grupė. Vadovavo Dana ir Miras Chaiuskai, solo dainavo Irena Černienė (Gližickaitė), kuri yra užaugusi ir mokslus baigusi Sudbury. Akompanavo Mrs. Weick, akordeonu grojo P. Genčius, dek-

lamavo A. Švilpa, pranešinėjo R. Juodienė.

Programa buvo įvairi, linksma ir įdomi, žiūrovų palydėta audringais plojimais. Po programos visi skubėjo vakarienei, nes buvo išalkę. Vakarienei paruošė sesės šaulės: Audronė Albrechtienė, Birutė Stankienė ir Elytė Tolvaišienė. Po vakarienos vyko šokiai, veikė bufetas, buvo loterija su daug laimikių. Šokiams grojo, pakviestas iš Toronto, Jonas Adomaitis. Buvo net malonu žiūrėti, kaip publika nesėdėjo ir nepraleido nei vieno šokio.

Prie šio renginio nemažai prisidėjo ir Sudburio bendruomenė savo darbu, laimikiais ir panašiai. Šaulių valdyba už tai, taria visiems aciu.

Sekmadienį, Christ King šventovėje, už karius, šaulius, partizanus ir visus kovotojus už Lietuvos laisvę buvo atšautos mišios, kurias laikė kun. A. Sabas, kuris pasakė gražų pamokslą. Pamaldų metu giedojo "Pašvaistės" choras. Uniformuoti šauliai dalyvavo su vėliavomis.

Po pamaldų visi susirinko į salę pietums ir išleistuvėms. A. Švilpa tarė nuširdų atsisveikinimo žodį ir "Maironio" kp. vardu — moterų pirm. J. Labuckienė. Choras ir visi svečiai, atsisveikinimui padainavo jų sukurtą gražią dainelę. Londoniškiai lankėsi Sudburyje pirmą kartą.

Jadvyga Labuckienė

“Švyturio” šaulių kuopos bendros Kūčios

Prie gražiai šiaudinukais ir kitomis puošmenomis papuoštos Kalėdų eglutės, gruodžio 24 d., 8 v.v., jūrų “Švyturio” šaulių kuopa Šv. Antano parapijos patalpose surengė Kūčias. Jie jau kelinti metai tokias Kūčias rengia. Tikrai, švyturiečių tam yra didelis pasišventimas, o ypač jų moterų sekcijos vadovės Angelės Bukšnienės. Gaila, ne visi jų darbą įvertiną ir net ne visi viengungiai kuriems daugiausia taikoma, į jas atsilanko. Į Kūčias atsilankė daugiau kaip 50 asmenų — šaulių ir svečių.

Atsilankiusius svečius ir šaulius pasveikino, žodį tarė ir Kūčių vakarienei pakvietė kuopos pirmininkas Bronius Valiukėnas. Jis savo žodyje pasakė, kad Kūčios yra tradicinė šeimos šventė. Visi į jas atvykę jauskitės esą šauliškos lietuviškos šeimos nariai. Nors lietuviai yra išblaškyti po visą pasaulį, bet jų mintys visuomet skrieja į mielą tėvynę Lietuvą, ir su didžiausiu liūdesiu ją prisimena. Mūsų broliai ir seserys vis dar neša žiaurią okupaciją. Prisiminkime juos ir prašykime Dievą, kad ir jiems baigtųsi ta žiauri okupacija ir kad jie sulauktų laisvės dienų. Šiandieną mes nors savo mintyse būkime kartu su jais. Su mumis Kūčių vakarieneje dalyvauja iš tolimo Lietuvos kampelio,

Seinų, brangi viešnia Emilija Grigutienė.

Už žuvusius Lietuvos karius, partizanų, šaulius, tremtinius ir visus kovotojus pakvietė kuopos kapelioną kun. Kazimierą Simaitį ir kuopos valdybos narį Juozą Kinčių uždegti žvakę.

Kun. Kazimierui Simaičiui sukalbėjus maldą, pradėta Kūčių vakarienė plotkelėmis. Kun. K. Simaitis ir moterų sekcijos vadovė A. Bukšnienė ėjo prie kiekvieno, sveikindami ir lauždami plotkeles.

Kūčių vakarienei buvo priręgti visi valgiai be mėsos. Laikytasi lietuviškų Kūčių tradicijos. Turėjome ir lietuviškų kleckelių su aguonų pienu.

Parengimų vadovas Petras Bukšnis ir valdybos narys Juozas Kinčius dar ir skaniu vynu pavaišino, nepagalėdami ir stipresnės taurelės. Vynas buvo kuopos šaulio Antano Vaitėno Kalėdų dovana.

Baigiant valgyti Kūčių vakarienę, kun. K. Simaitis papasakojo apie Kalėdas ir jų kilmę. Mūsų Kalėdos sutampa su žydų švenčiamomis žiemos šventėmis. Jie jas švenčia tuo laiku, kai yra trumpiausia diena ir ilgiausia naktis. Tačiau nieko bendro neturi su mūsų Kalėdomis ir Jėzaus užgimimu, kurį mes švenčiame. Jis papasakojo ir prakartėlės istoriją. Pirmąją prakartėlę kalnuose įrėngė šv. Pranciškus. Ir į ją atvyko labai daug

žmonių. Dabar tos prakartėlės statomos jau visur, bažnyčioje, prie namų ir kelių. Vilija Telyčėnaitė padeklamavo B. Brazdžionio “Kalėdų varpai” ir “Kaliniai”. Švenčių proga sveikino Vyčių 102 kuopos vardu Gražina Vaškelytė ir parapijos aukų rinkimo komiteto pirmininkas Juozas Kinčius. Moterų sekcijos vadovė Angelė Bukšnienė, sveikindama, paminėjo ir talkininkaujančias šios Kūčių vakarienės paruošime: Vl. Šturkienę, Step. Paulikienę, Gračę Valiukėniene, Pr. Televičienę ir Mariją Žilinskiene.

Pagiedota kalėdinių giesmių ir buvo sulauktos Bernelių mišios. Kūčiautojai persikėlė į bažnyčią, o kiti atvyko iš namų ir nors bažnyčių sklidinai ir neužpildė, bet jų buvo nemažas skaičius.

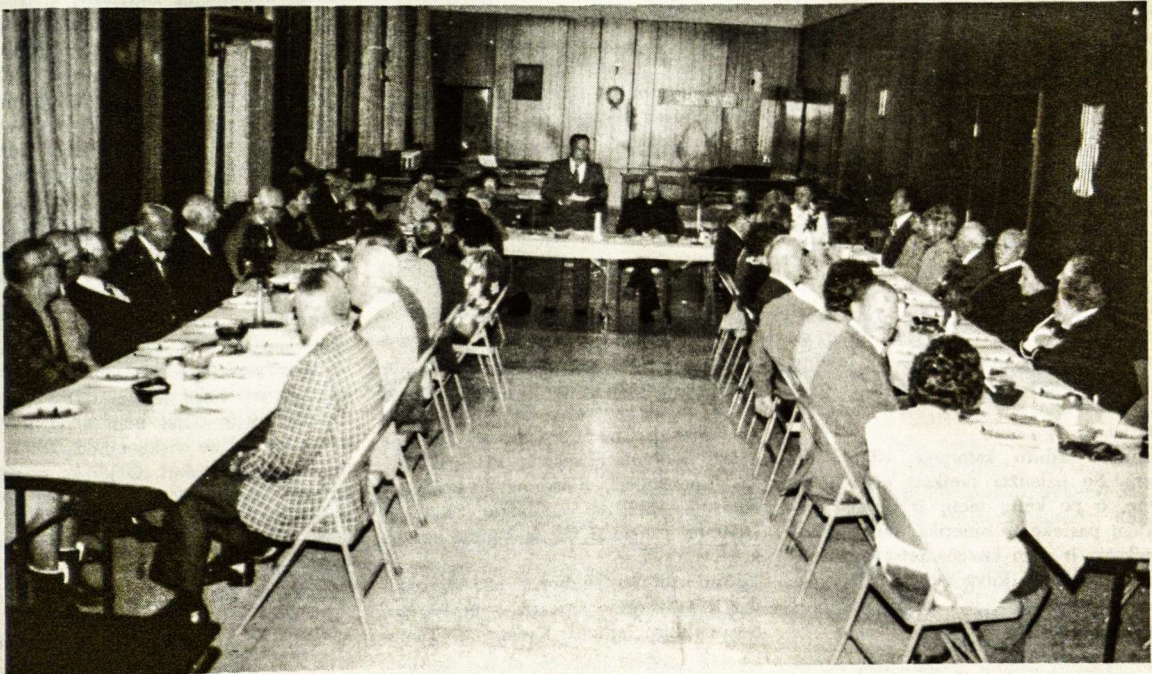
Bernelių mišias atnašavo parapijos klebonas kun. Alfonsas Babonas. Kalėdines giesmes gražiai giedojo parapijos choras, vadovaujamas muz. Stasio Šližio. Visiems krito į akis įrengta nauja graži prakartėlė.

Antanas Grinius

Kryželiai Arktikoje

Kas apsakys kančias, kurias iškentėjo žmonės išvežti į Sibiro vergiją. Jų tarpe kelios dešimtys tūkstančių lietuvių. Mūsų nelaimės prasidėjo, kai rytų bar-

“Švyturio” j. s. kp. bendros Kūčios 1981 m. gruodžio 24 d., Šv. Antano parapijos salėje. Centre stovi kp. pirm. Bronius Valiukėnas, greta sėdi kapelionas, kun. Kazimieras Simaitis. Nuotr. J. Markaus

Kareivio Pasaka

*Ant upės kranto jie sėdėjo trys:
Šuva, piemuo ir sužeistas karys.*

— *Pirma iš daugelio diena tokia rami, —
Ne lūpom tarė jis, ne žodžiais, širdimi.*
— *Aš prasimušęs tris kartus esu
Pro ugnį artilerijos ir apkasų,
Pro partizanų kerštą ir kratas,
Pro sprogstančių lėktuvų bombas, granatas,
Pro kūnus kritusių karštoj kovoj draugų
(Dabar jie miega amžinu miegu . . .)
Ir pro likimą, į kurį tiki, —
Gyvybės, kaip išganymo, šauki . . .*

*Kaip po kovos ilsėjaus vakare,
Kaskart arčiau alsavo man giria,
Tėvų laukai kvepėjo medumi,
Ir pievos užė kaip giesmė rami.
Ir pro aliarmų pavogtus sapnus
Vaidenos metų žaidžiantis sūnus,
Žmona, namai ir pasakos jaunys . . .*

Ir prie jų kojų sprogo sviedinys.

barai užplūdo mūsų tėvynę Lietuvą. Vieni kankinių mirtimi žuvo sužvėrėjusių enkavedistų kalėjimuose, kiti mirė Sibiro vergijoje. Iš Sibiro vergijos kai kurie grįžo į komunistų nuteriotą tėvynę. Vienam, kitam pasisekė pasiekti net laisvąjį pasaulį. Kai kurie iš jų iškentėtas vergijos kančias aprašė ir savo atsiminimuose. Šiurpą sukeliančios knygos jau anksčiau išleistos Armonienės, Tautvaišienės, Rūkienės, Juciūtės ir Kreivėno. Paskutinę Sibiro vergijos prisiminimų knygą „Kryželiai Arktikoje“, parašytą Sibiro kankinės, teisininkės Matildos Mėlienės, išleido „Vytauto Didžiojo“ šaulių rinktinė. Knygą negali skaityti nesijaudindamas. Aiškiai pamatai prie kokio žvėriškumo priėjo rusiškais komunizmas. Tvarkingi, padorūs gyventojai liko paversti vergais, be maisto, be kąsnio duonos, be žmoniškų rūbų, be bent primityvios poilsiu pastogės. Taip pat, be paprasčiausio indo ir šaukšto valgyti lakalą, kokio laisvoje Lietuvoje žmonės net savo šuniui neduodavo. Visoki išsigimėliai, kriminalistai ir sadistai ten viešpačiai. Nuo jų priklausau vergų bausis likimas, ir net gyvybė.

Straiptnyje neįmanoma atvaizduoti tas kančias, kokias ten kenčia sovietiniai vergai, išplėšti iš savo tėvynės, savo namų ir savo šeimos židinio. Ir autorė sako, kad net knygoj sunku tą viską aprašyti. Pilnai supras tik tie, kurie patys tai matė ir išgyveno.

Autorė Sibiro katargoje išbuvo 15 metų. Su palaužta sveikata grįžo į tėvynę, o po kelių metų ir didelių pastangų pasiekė ir Ameriką. Dėl silpnos sveikatos ir savo knygos pristatyme negalėjo dalyvauti. Knygos pristatymą įvyko „Vytauto Didžiojo“ šaulių rinktinės namuose, lapkričio 8 dieną.

Minėjamą pradėjo meno vadovas J. Petrauskas. V. Šadauskas paskaitė iš knygos „Kryželiai Arktikoje“ ištraukę. Dr. kun. J. Prunskis aptarė knygos turinį. Kalbėtojo balse aptarėsi susijaudinimas cituojant vargų aprašymus, kuriuos vergai Sibire iškentėjo. Taip pat priminė sovietų grobuonišką politiką ir milijonus nukankintų pagrobtyjų. Rinktinės pirmininkas Vl. Išganaitis priminė, kad šauliai remia vertingų knygų išleidimą. Ten pat buvo parduota nemaža knygų. Knygos kaina 6 dol. Gaunama šaulių namuose ir pas knygų platintojus. Į pristatymą atsilankę buvo ir pavaišinti.

P. Venclova

Pašventintas antkapis ir paminėta trejų metų mirties sukaktis

Sausio 3 d. suėjo treji metai, kai negailestinga mirtis iš mūsų tarpo išskyrė taurų lietuvių, lietuvių organizacijų rėmėją, „St. Butkaus“ šaulių kuopos garbės šaulį, bei kitų organizacijų narį Juozą Tamošiūną.

Sausio 2 d. Šv. Antano parapijos klebono kun. Alfonso Babono vairuojamas Buikas pasiekė Woodlawn kapines. Nors saulė švietė, bet šaltis užtektinai spirgino. Kepinės buvo padengtos sniegu ir tik kur kuris kapas nebuvo galima matyti. „St. Butkaus“ šaulių kuopos pirmininkas Vincas Tamošiūnas nukasė sniegą ir nuvalė antkapį. Dabar buvo aiškiai matoma marmuro lentelė ir joje aukso raidėmis užrašytas užrašas: Juozas Tamošiūnas, Rozalimas-Detroitas ir datos — 1888 m. gruodžio 25 d. ir 1979 m. sausio 3 d., ir kairėje gražus kopllytstulpis.

Kun. Alfonsas Babonas atskaitė maldas ir pašventino antkapį — gražią juodo marmuro lentelę. Kadangi J. Tamo-

šiūnas buvo didelis patriotas, tai atskaitė maldą ir už Lietuvą.

Sausio 2 d. Šv. Antano parapijos bažnyčioje už a.a. J. Tamošiūno vėlė kun. Alfonsas Babonas atnašavo šv. mišias. Auką prie altoriaus atnešė Antanina Jonynienė ir Vincas Tamošiūnas. Mišių metu giedojo muz. St. Šližio vadovaujamas parapijos choras. Po mišių visi buvo pakviesti į parapijos salę užkandžiams, kuriuos parengė „St. Butkaus“ šaulių kuopa, talkininkaujant šaulėms Lidijai Mingėlienei, Onai Šadeikienei, Antaninai Jonynienei, Irenai Laurinavičienei, Joanai Švobienei, Stasei Šimoliūnienei, Apolnijai Skorubskienei ir Adelei Poderienei.

Prieš užkandžius žodį tarė V. Tamošiūnas ir pakvietė kun. Alfonsą Baboną sukalbėti maldą. J. Tamošiūno gyvenimo kelius išsamiai ir gražiai papasakojo testamentą vykdytoja ir „Tremties Trimito“ redaktorė Stefa Kaunelienė. Jos pasakymu, J. Tamošiūnas buvo labai kuklus ir labai mylėjo lietuvius ir Lietuvą. Atvykęs į susirinkimus ar parengimus, visuomet sėsdavo į paskutinę vietą prie durų. Savo giminėms į Lietuvą siuntė daug siuntinių. Jo giminės ne viską ten rasdavo ką jis išsiųsdavo. Tuos siuntinius kas tai apkraustydavo. Vieną kartą aš jam ir sakau: „Juozai, ar apsimo-ka tuos siuntinius ten siūsti, jei tavo giminės ne viską ten randa?“ — Juozas ramiai ir šaltai man atsako: „Kas tokio, kad ir ne viską randa, juk ir kitiems reikia gyventi. O jei ką ir išima, tai gal lietuviui išima. Siųskime siuntinius ir toliau“.

Rengiant lietuvišką kambarį Wayne State universitete, J. Tamošiūnas atėjo į talką ir jo įrengimui paaukojo 1,300 dol.

A. Grinius

— Amerikietis korespondentas, buvęs paskutiniu laiku Afganistano rusų okupuotoje šiaurės rytinėje dalyje čiabuvių partizanų tarpe, aprašė savo kelionės ir patyrimų įspūdžius. Kai 1979 m. gruodžio mėn. rusai okupavo Afganistaną, pasipriešinimai pavienių, savos gamybos ginklais kovojančių partizanų buvo beveikiškai menki ir neveiksmingi. Po greit prabėgusių metų (nes beveik prieš metus minėtas korespondentas tas vietas lankė), klajoklių "skarmalių" armija, susidedanti iš drausmingų ir organizuotų partizanų grupių, nors vis dar menkai ginkluotų, tačiau su pasiryžimu ir drąsa, privertė rusų okupacinę modernią armiją slapstytis miestuose, nedrįstant "iškišti nosies" į periferiją. Nors dienos metu miestuose ir atrodo eina normalus gyvenimas, rusai pavieniai ir be apsaugos gatvėse nesirodo; nuolatos matomi ginkluoti patuliai ir šarvuočiai. Naktį, kaip taisyklė, siaučia partizanai, tai vienur, tai kitur užpuldinėdami rusų sargybas, sandėlius ar mažesnes įgulas, papildymui ginklų ir išteklių. Nors partizanai šiuo metu ir neturi galimybės išvaryti rusų ginkluotą jėgą iš savo krašto, tačiau rusams daro didelius nuostolius ir Maskvos valdovus įvėlė į nesibaigiantį ginkluotą pasipriešinimą.

Dabartiniai partizanai, seną, gramozdišką ir neorganizuotą taktiką, pavertė į organizuotą, pajėgių smūgių, judrią, gerai planuotą, suderintų veiksmų taktiką. Daugumoje, partizanai jau yra tinkamai parengti kautynėms, žinanys pagrindinius kautynių elementus. Jei rusams iš kurios nors vietos ir pavyksta išstumti partizanų, tai prie pirmos partizanams palankios progos, jie prarastą vietą atsiima. Rusų tiekimo kelius partizanai intensyviai minuoja ir ruošia pasalas, todėl tolimesni nuo miestų rusų atsparos punktai aprūpinami helikopteriais, kuriuos partizanai dažnai priešlėktuvinėmis raketomis arba kulkosvaizdžiais numušia ir krūvį pasiima sau.

Partizanai turi ir radijo ryšių priemones, kurias panaudoja pasalaų telkimams prieš pastebėtas rusų jėgų ar transporto voras, kurių apsaugai rusai naudoja helikopterus ir žvalgybos lėktuvus. Nors ir mažai turėdami priešlėktuvinių ginklų, partizanai dažnai žvalgybinius lėktuvus ir helikopterus numušia, todėl jie laikosi didesnių aukščių ir tas silpnina žvalgybos davinius, arba mažiau naudoja oro sekimą. Prieš metus tokie lėktuvai galėjo skraidyti bet kuriame aukštyje ir bet kurioje vietoje be pavojaus. Rusų tankai pasiekę kalnuotas vietas, dėl partizanų gerai organizuotų pasalaų ir taiklios ugnies, dažnai būna priversti pasitraukti, kitaip minomis, prieštankiniais ginklais

sunaikinami. Įsivėlus į kautynes, pusiausvyrą pereina, saulei leidžiantis, į partizanų rankas — gerai organizuotos, suderintais veiksmais partizanų grupės naktį atsiima tai, ką dienos metu, neatsilaikydami prieš geriau ginkluotą ir stipresnę priešą, praradavo, papildydamos labai reikalingu kariniu grobiu. Nakties kautynėse rusai pasirodė silpni kovotojai, dažnai dėl menkos nesėkmės pasimeta ir silpnai orientuojasi. Minėtas faktas rusai paneigia, tačiau Vakarų valstybių diplomatai pabrėžia, kad rusai turi daug nuostolių medžiagomis, ginklais ir kovotojais.

Prieš afganistaniečius, net ir civilius, rusai naudoja drastiškas priemones: iš lėktuvų ir helikopterų primėto įvairiuose pavidaluose minų, kaip laikrodžių, vaikų žaislų, namų apyvokos daiktų, dėžutes medikamentų ir pan., dėl kurių žūva civiliniai gyventojai.

Dėl stokos mediciniškos pagalbos, dažnai nors ir maži sužeidimai afganistaniečiams būna mirtini. Yra keletas ligoninių, mediciniškos pagalbos punktų, kur daugumoje dirba prancūzai daktarai ir mediciniškas personalas iš "Paris-based Aide Medicale Internationale", tačiau jie ne iš visur pasiekiami.

Partizanų savanorių netrūksta — stokuoja ginklų ir šaudmenų, kuriuos dažniausiai papildilo iš rusų, kautynėse arba užpuolant transportus bei sandėlius. Dalis ateina iš Pakistano. Turint daugiau ginklavimo, partizanų padaugėtų tūkstančiais, nes visų gyventojų yra vienas didelis noras — išvaryti rusus iš savo krašto, turbūt toje dvasioje afganistaniečiai partizanai rusų nelaisvėn neima.

Tokiose Afganistano vietose, kur susitelkę didesnės partizanų grupės ir yra palankesnės sąlygos, yra "partizanų paruošimo akademijos", per kurias yra perėję apie 5000 partizanų, kurie jas baigę išsiskirsto po kraštą kaip grupių — dalinių vadai. "Akademijose", jau patyrusių instruktorių, tarp 18 ir 20 metų amžiaus "studentai" apmokomi ginklų konstrukcijos ir jų aptarnavimo, artimų

ir individualinių kautynių veiksmų, ypač naktį ir blogame ore, mažų dalių vadovavimo ir taktikos, pirmos pagalbos; supažindinama su rusų ginklais ir jų naudojimu, rusų dalinių taktikos, rusų kareivių ir vadų savybėmis, politine padėtimi.

Rusų kovotojų moralė yra sužalota, kautynėse, kad nepakliūtų į partizanų rankas jie žudosi, arba vieni kitus žudo. Yra atvejų, kad apsupti rusų daliniai būna apšaudomi savų helikopterių ar tiesioginės paramos naikintuvų, kad gyvi nepatektų partizanų nelaisvėn.

Bendrai krašte, nežiūrint stipraus nusištatymo išvaryti rusus, gyventojai bando tęsti normalų gyvenimą, tebėra mokyklos, kuriose mokoma aritmetikos ir skaitomas Koranas. Vietomis vyksta turgūs, kur pasikeičiama vertybėmis, kasdieninio gyvenimo reikmenimis, kurios pergabamos iš Kabulo į periferiją daugiausia žmonėmis, mulais ir arkliais, kurie taip pat pasiekia slaptais keliais kalnuose ir dykumose esančius partizanų dalinius. Su reikmenimis gabenami ir ginklai.

Kraštas "užterštas" sugadintais rusiškais ginklais ir priemonėmis, iš kurių daugiausiai išsiskiria sunkvežimiai. Pasirodžius kelyje rusų transportui, dažnai civiliai gyventojai, partizanų vadovaujami, minuoja kelius, padeginėja benzino transporto priemones, užverčia siauresnius praėjimus.

Su kiekviena nauja diena partizanų veiksmingumas didėja ir ano korespondento nuomone, rusai prie dabar Afganistane laikomų 90,000, turėtų pridėti dar 300,000 gerai ginkluotų kovotojų, kad galėtų kraštą išvalyti nuo partizanų, arba tuojau apleisti Afganistaną, nes afganistaniečių dvasios būti laisvais ir nepriklausomais, gyventi pagal savas tradicijas, rusams palaužti nepavyks.

Pasitaiko ir blogų afganistaniečių partizanų savybių kovose su okupantais. Dar tebesilaikoma klajoklišku papročiu ir įpročiu ir dažnai nepajėgiama pasisavinti pagrindinių karinių reikalavimų.

Pav., pavieniai kovotojai, arba grupės (maži daliniai) pasitraukia iš sargybos ar sekimo postų niekam nepranešę, be įsakymo ar be reikalo; stovyklauja be apsaugos ir sekimo; dienomis ir naktimis atvirai kūrena ugnį; labai retai vykdo žvalgybą; beveik nenaudoja žygio apsaugos; minosvaidžių raketos dažnai laiko toli nuo minosvaidžių pozicijų — kai reikia šaudyti, nėra minų; nesistengia prisitaikyti prie vietos; retai įvertina priešų jėgas ir galimybes; priešą puola dėlto, kad buvo iš anksto nusistatyta pulti, nežiūrint aplinkybių ir priešų pajėgumo. Prie viso to prisideda stoka tinkamų ginklų ir aprūpinimo; dažnai kritiškais atvejais, taupomi šaudmenys. Stoka bendros drausmės ir supratimo tarp kovojančių grupių — kiekviena stengiasi kuo nors pralenkti kitą, tikslu pasirodyti — pademonstruoti. Reikia, tačiau pastebėti, kad minėtos silpnos pusės pasireiškia ne visos, daugumoje jos yra daugiau atsitiktinos negu visuotinos, nors jos ir yra žmonių įgimtame būde.

— "... kautynių pasekmė priklauso nuo judrumo atitinkamu laiku", (Fuller, "Tactical Employment of Tanks" 1917), šiuo metu amerikiečių priimta, kaip tankų taktikos doktrina. Ryšium su tuo, amerikiečiai (juos seka ir anglai) skiria daugiau dėmesio lengviems ir vidutiniams tankams ir jų judrumo išnaudojimui. Jau kuris laikas ginkluotų jėgų organizacijon įvesta "Spearhead Group", tai netiesioginis pavadinimas tankų batalionams, kurie specialiai paruošti bet kuriuo, trumpiausiu laiku, be pasiruošimo iš anksto, bet kurioje kryptyje ir vietoje "skubėti" kritiškon vieton. Panašius vienetus (tankų ir motorizuotų pėstininkų) turi suorganizavę ir išbandę anglai (panaudoję apsaugos jėgų sustiprinimui Ulsteryje, prieš teroristus ir riaušininikus). Kitos UNO valstybės rodo tendencijos taip pat dalį jėgų panašiai paruošti.

Organizaciniai parankiausias taktinis vienetas yra šarvuotųjų batalionas, galintis visiškai savystoviai veikti, stipraus mažo kumščio pavidalo, turintis palyginamai stiprią netarpinę ugnį ir gyvąją jėgą (tankus ir šarvuotus pėstininkus), lankstus vadovavime, išskirtinai judrus — manevrams nereikalingas specialios

erdvės, nors ir ribotu aprūpinimu, kautynių lauke neužsitęsiantiems veiksmams yra prasmingas. Tokių vienetų sudėtin, šale lengvų ir judrių šarvuotųjų, bandoma įjungti šarvuotus — motorizuotus artilerijos pabūklus (lauko patrankas), raketsvaidžius ir šarvuotas tiekimo važiuokles. Sunkios priemonės padidintų ugnies galingumą ir papildomas tiekimas — ilgesnį kovingumo laiką.

Lengvais šarvuočiais laikomi tankai iki 14 tonų, kurie amerikiečių organizacijoje įeina iki pulkų imtinai ir vadinami kavalerijos pulkais; pagrindiniai jų uždaviniai — kautynių žvalgymai, infiltracija prieš silpnosna vietosna, apėjimai, persekiojimai. Tokių dalinių veiksmingumas pasireiškia išėjus iš kelių laukuosna, dykumose ir pan. (II Pas. karo metu šiaurės Afrikoje).

Pagaminti tinkamus lengvus tankus sudaro sunkumų, kurie išplaukia iš reikalavimų veikti visokiose vietovėse ir visokiose aplinkybėse, kur lengvi tankai privalo turėti reikalingas atitinkamas priemones ir ginklus. Tas ir sudaro sunkumus būti lengvu tanku — apkrovus priemėmis ir ginklais, sunkėja tanko konstrukcija ir varikliai, mažėja judrumas. Todėl judrumo sąskaiton tenka apsiriboti ginklais ir priemonėmis, kurias reikia atitinkamai pritaikyti statomų reikalavimų ribose. Šale pėstininkų kalibro ginklų, iki 30 mm automatinų, kuriuos gali panaudoti ir netarpinei priešlėktuvinei apsaugai (priedui prie pėstininkų priešlėktuvinių raketų), daugumoje naudojami lengvi prieštankiniai raketsvaidžiai ir artilerijos pabūklai 79-90 mm, su biochemine ir radiacine apsauga. Nugalėjimui vandens kliūčių, lengvų tankų junginiuosna įvedama šarvuočiai ir tankai — amfibijos, konstrukcijos sąskaiton mažinant ginklus ir priemones. Dauguma tankų ribojama 8 tonų svoriu, kad būtų galima kilnoti lėktuvais ir nuleidžiant kautynių lauko vieton parašiuotais, arba helikopteriais. Šiuo metu amerikiečiai svarsto kokios rūšies lengvų šarvuotųjų didžiumą gaminti: vikšrinių ar pneumatiniiais ratais. Jau 1970 metais buvo pagaminta keletos prototipų, skirtų šarvuotai žvalgybai pneumatiniiais ratais — ARSZ ir XM-800 buvo bandomi iki

šiol ir XM-800 išvirto į M-3 lengvą vikšrinį kautynių šarvuotį. Prieti prie galutinio nusistatymo gamybai kliūdo stoka pinigų ir su kiekviena nauja diena išskylantys nauji reikalavimai ir naujose aplinkybėse, kas turi esminės reikšmės šarvuotųjų struktūros parinkimui ir gamybai.

Išvadoje — judrioms kautynėms ruošiami lengvi šarvuočiai nors ir silpnaisiais ginklais ir mažiau priemonių, bet kad būtų galima atitinkamu laiku ir reikiamoje vietoje sėkmingiau juos panaudoti. (Plačiau žiūr. AFJ liepos mėn. 1981 m.).

— 1981 m. birželio 4-14 dienomis, 34-toje aviacijos parodoje, kuri ruošiamas antri metai Paryžiuje, rusai pademonstravo naujos konstrukcijos "Bertold" Mi-26, aštuoniais sparnais, po 33 m. ilgio, sunkaus tipo helikopterį, kurį parodoma iš Maskvos, be kuro papildymo, atskraidino per 12 valandų. Visų nusteibimui, parodoje Mi-26 helikopteris buvo prieinamas apžiūrėti lankytojams, atsakomi ir aiškinami visi paklausimai ir duodamas apie helikopterį informacinės brošiūros (rusų ir su tarpais prancūzų kalbomis).

Amerikiečių žinovų nuomone, tai sunkaus transporto helikopteris daugiau skirtas kariniams negu civiliniams tikslams. Čia pravartu priminti, kad visa rusų civilinė — komercinė aviacija "Aeroflot" yra civilinės valdžios, ne privatinė, nuosavybė ir paruošta bet kuriuo laiku panaudoti kariniams reikalams (transportui, parašutininkų perkėlimui ir kt.). Iš šiuo metu "Aeroflot" turimų 1650 lėktuvų kiekvienu metu gali būti panaudota virš 1000 lėktuvų su tarnyba (15,000 asmenų) kariniams reikalams. Nuo 1968 m. invazijos Čekoslovakijon iki 1979 m. Afganistanan, "Aeroflot" lėktuvai buvo naudojami kariniams transportams. Bendrai "Aeroflot" tarnyba naudojama dar ir žvalgybai, žinių rinkimui, diversantų ir šnipų pergabenimui į kitus kraštus ir pan.; dauguma tarnybos yra civiliniai persirengę kariai arba KGB agentai, kaip tolimų skridimų bombonešų pilotai, žvalgai, navigatoriai, technikai, kurie skraido kaip pagalbinis personalas. "Aeroflot" tarnautojai, panašiai kaip ka-

Sovietų tankai "T-72" artėjant.

rinėje aviacijoje, turi laipsnius ir politrukus. "Aeroflot" turi susisiekimo linijas su 70 vietų kitose valstybėse, ten turi savo agentūras, per kurias taip pat nuperka vakariečių technologinius išradimus, priemones ir reikalingas ekonomines bei karines paslaptis, pastarąsias perima karinis išradimų skyrius ir pritaiko ginklavinimui. "Aeroflot" savo išradimų skyriaus neturi. (Plačiau žiūr. AFJ, 1981 m. gegužės mėn., psl. 38).

Mi-26 helikopterio įgula, kuri talpinama atskiroje patalpoje, susideda iš piloto, ko-piloto, navigatoriaus, inžinieriaus ir helikopterio viršininko, kuris be kitų pareigų tvarko ir krūvį, todėl Mi-26 nereikalingas pagalbinės tarnybos helikopterio parengimui ir priežiūrai, visą tai atlieka jo įgula. Savo dydžiu išsiskiria helikopterio platis ratai su stamboka hidrauline sistema; visa tai pritaikyta helikopterio nusileidimui minkštosiose vietose. Propelerių sparnai ir langai aprūpinti šildymu, apsaugai nuo apledėjimo. Vidus pritaikytas kroviniams, yra ir sudedami suoliai, talpinantys apie 100 kauntynių aprangos kovotojų. Kilnoti lengvus ir vidutinius tankus arba artileriją, grindims pritaikyta pagalbinė struktūra.

Ryšium su rusų draugiškumu aviacijos parodoje, pasakojama atskirų nuotykių. Šalimai "Aeroflot" paviljono, stovėjo amerikiečių firma Emerson Electric, kurios gaminius reklamavo eilė technikų. Jau pirmą parodos dieną iš "Aeroflot" prisistatė rusas su pasiūlymu: už rusiškos vodkos bonką prašė "Heineken" pustuzinio dežučių (six-pack) alaus. Mainai įvyko neatidėliojant ir su kiekviena nauja diena, šale prekybos, didėjo ir draugiškumas. Ir taip vieną dieną amerikietis išdrįso paklausti rusą, ar kartais jis nėra KGB agentas. Dėl amerikiečio naivaus klausimo, rusas pusingariai nuskvatojo ir apsižvalgęs pustyliai atsakė: "Ne, ne! Argi jūs nežinote kaip KGB atpažinti? Tik jie nešioja skylėtus purvabridžius (kaliošus)."

Kitą kartą amerikietis klausia tą draugišką rusą, ar jie Rusijoje turi alkoholio problemų. Rusas pagalvojęs atžė: "Su alkoholiu tai mažai, bet blogiau su iškabom kareivių tualetu kambariuose su užrašais: — Kariai, alkoholis jus pašalins! Gi kareiviai padarė prierašus: — Bet mes neskubam! Todėl ir visas iškabas reikėjo nuimti".

Aviacijos parodos atidarymo Paryžiuje proga, birželio 4 d. rusų astronautas Valery Riumin turėjo atvykti su pranešimu apie savo patyrimus astronautikoje, tačiau numatytu laiku jis nepasirodė. Parodos organizatoriai kreipėsi į rusų ambasadą, ar jie nežino, kas su paskaitininku atsitiko. Negavus teigiamo atsaky-

mo, vienas iš organizacinio komiteto narių pasiūlė: "Kreipkitės į amerikiečių ambasadą, jie gali turėti rusams nemalonių siurpryzą".

Bendrai šiemetinėje aviacijos parodoje dominavo amerikiečiai, juos sekė prancūzai (daugelį dalykų pasisavinę iš amerikiečių), toliau sekė anglai, rusai (šį kartą neturėję avarių, kaip 1975 m. su Tu-144 ir 1977 m. su A-10 lėktuvais), kanadiečiai, japonai, žydai ir kt. Pastebima visose valstybėse didėjanti aviacijos priemonių ir lėktuvų gamyba, taip pat technologinė pažanga.

MOKSLAS IR TECHNIKA

Tuštuma žinomoje Visatoje

Pastaruoju laiku Arizonos ir Kalifornijos observatorijos atrado Visatoje "tuštumą" — skylę. apie 25 Paukščių Tako galaktikų dydžio, virš 300 milijonų šviesmečių skersmenio, kurios tūris sudaro apie 1% mums žinomos Visatos. Išreiškiant skaičiais, tai būtų vienas milijonas kubinių parsekų, t.y. 8,86 šviesmečiai viename parseke; jei 3,86 parsekus padauginti iš milijono ir sandaugą pakelti kubiniu laipsniu ir gautų tūrio skaičių dar padauginti iš milijono, tai ir gautume anos "skylės" tūrį. Astronomams tenka surasti atsakymą kaip susidarė Visatoje tokio dydžio "skylė". Tarp dangaus kūnų ir jų sistemų — galaktikų yra erdvė, tačiau, tam tikra prasme, užpildyta kosminėmis bei atominėmis dalelėmis. Tarp galaktikų ir žvaigždžių sistemų tarpsta kosminiai rūkai kurių tankumas sumažėja iki kelių vandenilio atomų kubiniame metre. Visatos kūnų, jų sistemų ir rūkų (kosminių debesų) išsidėstymas žinomoje Visatoje vyko sistematingai ir jų apraiškos tebevyksta pagal tuos pačius dėsnius, todėl yra daleidžiama, kad astronomams, "skylės" atradėjams, galėjo susidaryti optinių ar kosminių iliuzijų, ar dar nežinomų, arba nenumatytų reiškinių, kurie buvo klaidinantys. Kitt Peak, Mount Hopkins, Arizonoje ir Polomar, Kalifornijoje, observatorijos yra nusistatę rasti tinkamas priemones, kad patikslintų turimus duomenis apie naujai atrastą "skylę" Visatoje, kuri yra beveik tuščia.

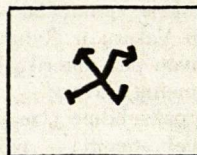
Foto kameros be filmų

Šiuo metu gaminamos foto filmai yra toki geri ir jautrūs, kad pagauna šviesos atspindžius beveik tamsoje, jų "grūdas" yra toks smulkus, kad išgaunamos mažiausios kontrastų linijos. Nuo foto negatyvų išradėjo, prancūzo Louis Daguerre, prieš 140 metų, praeis dar tiek pat laiko ir foto filmai bus tebevarto-

jami, tačiau nūdienėje technologijoje jau yra foto kamerų, kuriose filmus pakeičia elektroniniai įrenginiai, gi filmų gamyboje emulsijai naudojamas sidabras (kuris šiuo metu yra brangus) pakeičiamas sileniu, kuris gaunamas apdirbant vario rūdą. Naujų išradimų yra kita gera savybė, tai nereikia cheminių skysčių filmo aiškinimui — kontrastai pagal ionų įlydžių apykaitą — tai atlieka kameros elektroniniai įrenginiai. 1981 m. rugsėjo mėn. japonų firma "Sony" paskelbė gaminsianti befilmines kameras rinkai po \$900. Kamera, iš išvaizdos, atrodo panaši kaip ir kitos foto kameros, kiek gramozdiškesnė, su kintamais objektyvais, uždaro greitis tarp vienos šešiasdešimtosios ir du tūkstantosios sekundės. Filmos vietoje yra plokštės, padengtos metalo dioksidu ir silikonu, kurios per objektyvą "priima" magnetinius (šviesos) impulsus ir atitinkamai perduoda ant paslankaus magnetinio disko, apie 5 cm skersmenio, ir talpina apie 50 spalvotų fotografijų, kurios nereikalingos aiškinimui. Jose vaizdai pasilieka visam laikui (panašiai kaip garsas ant magnetinės garsinės juostos). Nuo disko vaizdus galima perduoti į televizijos aparatus, arba ant foto popierio. Vieno disko kaina apie \$3. Šiuo metu, nauju principu foto kamera tebėra pradinėje padėtyje, tačiau "Sony" bendrovė numato befilminių kamerų praktišką panaudojimą ir gerą joms ateitį rinkoje.

Galaktikos

Žinomos mums Visatos sistemų stambiausi vienetai yra galaktikos (žiūr. "Karys" Nr. 2, 1978 m. psl. 46), kurių priskaitoma apie pusantro šimto milijonų ir jos yra įvairių dydžių, kaip pav. mūsiškė, "Paukščių Tako", galaktika skersmenio apie 100 tūkstančių šviesmečių, gi nuo jos artimiausia galaktika "Andromeda" (M-31), esanti apie 2,2 milijono šviesmečių, yra taip pat apie 115 tūkstančių šviesmečių skersmenio. Ji yra panaši į "Paukščių Tako" galaktiką — spiralinės formos, disko pavidalo su padidėjusiu — iškilusiu centru. Yra tačiau galaktikų, kaip NGC 6872, UGC 2885, kurios beveik septynis kartus didesnės už mūsiškę "Paukščių Tako" galaktiką. Mažiausia iki šios žinoma galaktika yra "vos tik" 26 tūkstančių šviesmečių skersmenio.

KURIS KELIAS Į LAISVĘ?

(Mintys iš Viliaus Bražėno kalbos, pasakytos 1981 m. Lietuvos Studentų Suvažiavimui, St. Ptersburge, Fla.)

Džiaugiuosi proga pasidalinti mintimis su jaunu betarpiškai. Kelionėse per Ameriką patyriau, kad jaunimas rimtai ieško atsakymų į opiausius šių dienų klausimus, daug atviresnėmis akimis, negu vyresnieji, kas, prisipažinsiu, maloniai nustebino. To paties tikiusi ir šiandien. Kalbu tik už save, neatstovauju nė vienos politinės grupės, klikos ar veiksnio. Tikiuosi, kad ir jūs, studentijos atstovai, pasversite mano mintis ant savų asmeniškų svarstyklių. Čia bus liečiama JAV politika, tačiau Kanados politika turi gan daug paralelių mūsų šaliai.

Trumpai suglaudus, bandysiu parodyti, kad *ligšiolinė kelių dešimtmečių užsienių politika buvo prieš pavergtos Lietuvos interesus, ir net prieš pačių JAV interesus*. Todėl mūsų pačių, Amerikos lietuvių, politinė veikla privalo remtis šiuo realiu stebėjimu.

Kaip įsivaizduoti Lietuvos nepriklausomybės atstatymą? Tam būtinos bent šios trys sąlygos:

1. Lietuvos byla turi būti žinoma, gyva ir populiari pasaulio viešumoje, turinti draugų galinčių lemti sprendimus;

2. Gyva, laisvės siekianti tauta Lietuvos teritorijoje;

3. Susidariusios palankios geopolitinės sąlygos.

Kaip šios sąlygos atsispindi mūsų politinėje veikloje?

Lietuvos vardo ir bylos garsinimo pastangos yra pagirtinos, nors toli gražu neišnaudojome pilno savo potencialo. Tam paminėtinos trys priežastys:

a) Susikaupimas į centristinę-bajorišką veiklą, neįjungiant periferijų ir mažesnių organizacijų;

b) Neįsisąmoninimas fakto, kad didžioji žinyba — didžioji spauda, TV ir radijo tinklai bei žinių agentūros yra priešingos mūsų siekiams. Todėl yra neišnaudotas vietinės, mažosios žinybos, potencialas;

c) Lietuviybės išlaikymo šūkis nukreipė per daug jėgų, lėšų ir energijos į vadinamąją ir tikrąją "kultūrą", prisotindama mūsų kolonijas "kultūrine veikla", gi mūsų spaudą užliejant "kultūros" tvanu, nepaliekant nei laiko nei vietos politiniams reikalams.

O kaip su tautos gyvybe? Kaip matome, mūsų tauta okupuotoje Lietuvoje, ir net ta dalis, kuri yra išblaškyta Sibire, yra gyva, ir savais heroiškais prasisveržimais net stiprina mūsų dvasią, dažnai sugėdinama mus, jiems padėti galime tik vykdydami jų reikalavimą: "Darykite tai, ko mes čia negalime". Tai yra vieša politinė veikla. Pav., pogrindžio "Aušra" Nr. 14, šaukėsi konkrečiai — *sustabdyti prekybą tautomis* (tarp Vakarų ir Rytų). Įdomiu sutapimu, aš tuo metu keliavau per Ameriką kalbėdamas detentės tema: "Stop Financing Slavery".

Dabar pažvelkime į, manau, pagrindinę sąlygą Lietuvos laisvei atgauti — palankių geopolitinių sąlygų

susidarymą. Sovietinės imperijos subyrėjimas yra viešintelė reali galimybė — ar tai įvyks dėl spaudimo iš lauko, ar dėl sprogo viduje, ar, kas įtikimiausia, dėl abiejų kombinacijos.

Ar ligšiolinė Vakarų, apskritai, ir JAV, konkrečiai, politika vedė prie raudonosios kolonialinės imperijos susilpninimo ir suskaldymo? Ne! Priešingai: vedė į jos sustiprinimą ir išlaikymą. Prof. Anthony C. Sutton knygoje "National Suicide — Military Aid to the Soviet Union" rašo:

"Trumpai paėmus, visų prezidentų administracijos, nuo Woodrow Wilsono iki Richard Nixono, vykdė dviartinę užsienių politiką, kad sustiprintų Sovietų Sąjungą. Ši politika yra neskelbiama. Tai yra tautinės savizudybės politika. To priežastys nežinomos".

Tačiau visa eilė autorių tokią politiką nelaiko esant atsitiktinumu ar pasikartojimu dėl nežinomų motyvų. Kai kurie tai vadina sąmokslu, kiti gi, tiesiog išdavyste. Pavyzdžiui, apie 34 metus išbuvęs su N.Y. Times, žurnalistas Herman H. Dinsmore, knygoje "The Bleeding of America", nurodo milžiniškų JAV resursų pervedimo į Sovietiją motyvus:

"Negali būti jokios abejonės, kad jau kelis dešimtmečius egzistuoja gerai organizuota ir savaime besivystanti konspiracija — nepalaujančiai besidarbuojanti konspiracija įsteigti pasaulinę diktatūrą, ir sekanči užsibrėžtą liniją".

Mūsų gi spaudoje dažniausiai skaitome apie "klaidas" ir politikų "naivumą"...

Kaip tie "Vieno Pasaulio" diktatūrą bekurią internacionalistai žiūri į pavergtųjų tautų klausimą? Kodėl mes negirdime griežto ir garsaus balso prieš raudonąją kolonializmą? Ogi todėl, kad tai būtų prieš slaptają JAV politiką. "Bleeding of America" knygoje cituojamas Kennedžio Valstybės Departamento pasekretorius (Undersecretary) George W. Ball:

"Nedarytina nieko, kas pastatytų pavojun ryšius tarp šio krašto ir komunistų. Komunizmas niekad neminėtinas kaip priešas. Ir, pagaliau, šis kraštas nesiekia pergalės šaltajame kare. Jungtinės Valstijos jokiomis aplinkybėmis neturėtų vadinti komunistinės taktikos 'brutalia', ar naudoti žodį 'vergija' kalbant apie komunistų užimtus kraštus".

Tai yra slaptoji State Dept. politika. Tikroji politika!

Ji tarnauja "Naujos Pasaulio Santvarkos" kūrėjų interesams. Jie ne kartą yra pasisakę, siekią tautinių valstybių, įskaitant pačių Jungtinių Valstijų, suverenumo panaikinimo. 1962 m. birželyje "Chicago Tribune" susumuoja Valstybės Dept. Planavimo Skyriaus oficialaus dokumento mintis:

"Kadangi ši įsisenėjusi teisė (naudoti karinę jėgą) yra krašto suverenumo šaknis ir pagrindas tarptautinės jėgos arenei egzistuoti, Amerikos interesai reikalauja, kad būtų siekiama panaikinti nepriklausomybę, kaip ji iki šiol buvo istoriškai suprasta".

Tai yra tas pats Valstybės Dept., kurį kandidatas Eisenhoweris žadėjo "išvalyti", bet neišvalė; kurį kandidatas Nixonas žadėjo "išvalyti", bet neišvalė. Ir da-

bar, be abejo, ten įsikę internacionalistai knisis po prez. Reagano griežtesnės užsienių politikos pamatais.

Ryškų skirtumą tarp Valstybės Dept. viešosios ir slaptosios pažiūros į pavergtąsias tautas parodo prez. Eisenhowerio vyriausybės elgesys 1956 metų Vengrijos sukilimo metu. Viešai sovietai buvo barami, gi slaptai, išsirikivusiems prieš Budapeštą ir bijantiems pajudėti sovietų tankams, JAV vyriausybė uždegė žalią šviesą. John A. Stormer knygoje "None Dare Call it Treason" cituojamas "Congressional Record" (1960 m. rugpjūčio 31 d., p. 17407):

"Jungtinių Valstijų vyriausybė nežiūri palankiai į Sovietų Sąjungai nepalankias vyriausybes Sovietų Sąjungos pasienyje".

Tai yra vėliau vieno kongresmano viešumon ištraukta Valstybės Dept. slapta telegrama komunistinės Jugoslavijos diktatoriui Tito, pasiūsta kaip signalas abejončiam Kruščiovui. Už trijų dienų sovietų tankai pajudėjo į Budapeštą. Vengrija buvo išduota! Po trijų metų prez. Eisenhoweris pagerbė Budapešto skerdiką Kruščiovą pakviesdamas būti ... garbės svečiu Amerikos žemėje. Eisenhowerį pastačiusiems "Vieno Pasaulio" steigėjams reikėjo, kad Vengrija būtų sovietų kolonija. Ir kai kas mūsų dar tiki Valstybės Dept. pareiškimais Lietuvos laisvės klausimais!...

Kas yra tie, kurie įtaigoja ir veda nuolatinę raudonųjų tironų gelbėjimo iš sunkumų ir sovietų stiprinimo bei Vakarų silpninimo politiką? Kas jie? Tai grupė internacionalistų, siekiančių ekonominio, intelektualinio, politinio monopolio pasauliniu mastu. Tai neribotos galios trokštanti klika, kurios branduolys yra CFR — privatus, įtakingas, daugelyje sričių įsitvirtinęs, maždaug 2,000 narių klubas — Council on Foreign Relations. Nedaug kas yra girdėjęs apie CFR, nes apie 200 jos narių sėdi pačiose žinybos viršūnėse, tad gali padėti išlaikyti slaptumą. Todėl mažai kas žino ir tai, kad apie 300 CFR narių yra aukšti vyriausybės pareigūnai, veik visada užimdami raktines pozicijas kabinete. Tad būtina suprasti, kad didžioji žinyba yra viena iš pagrindinių kliūčių kovoje už Lietuvos laisvę.

Kas nors, pirmą kartą girdėdamas apie CFR vaidmenį politikoje, gali pagalvoti, kad čia tik, kaip įprasta švaistytis epitetais, yra "ultra-dešiniųjų" išsigalvojimas. Tad pažvelkime ką apie tai sako liberalas Floridos Valstijos Un-to politinių mokslų profesorius Thomas R. Dye. Knygoje "Who's Running America?" jis įrodo, kad "elitas" valdo kraštą ir jis išmini tą "elitą": CFR, Trilateral Commission, Brookings Institute ir pan. Sako:

"... elitas nustato politiką, ne masės..." "Viešoji opinija yra lengvai manipuluojama elito dominuojamos didžiosios žinybos pagalba".

Tuo pačiu klausimu rašydamas (dabar jau "pagarbiu" laikomas), sen. Goldwateris, knygoje "With No Apologies" kalba apie:

"... sumobilizuotą Wallstreeto pinigų galią, akademinės bendruomenės įtaką, kuri yra priklausoma nuo

mokesčių nemokančių, didžiųjų fondacijų pinigų, ir žinybos kontroliuotojus, randamus CFR ir Trilateral narių sąrašuose."

Yra daugybė konservatorių, kurie jau seniai tai skelbia. Tai daro daug aiškiau, kasdamiesi daug giliau. Bet, štai, dar vienas "liberalas", kuris gan aiškiai kalba — Nicholas Von Hoffman, kolumnistas. Panamos debatų metu jis užtikrino, kad senatas sutartį patvirtins, nes to norinčios

"... grupės, kurios kontroliuoja Amerikos užsienių politiką — Council of Foreign Relations, Trilateral Commission, liberalai internacionalistai... Kadangi tie patys žmonės persikryžiuoja su didžiųjų žinių tiekimo organizacijų direktoriais ir savininkais, galite suprasti, kodėl gauname tiek daug propagandos už sutartį."

Jis tai rašė žurnale, kuris, užtikrinu, nėra leidžiamas Moral Majority, nei John Birch Society — "Penthouse" žurnale.

Tad argi mes galime ko nors gero Lietuvai tikėtis iš šios internacionalistų gaujos, kuri veda net pačiai Amerikai žalingą politiką? Mes neturime moralinės teisės sudėti Lietuvos viltis į liberallinę, politinę statinę be dugno. Iš tokios politikos Lietuva tegali, daugiausiai, tikėtis "status quo" užantspaudavimo, gi ilgai besitęsiančios savizudiškos politikos pasėkoje laisvajam pasauliui žlugus — visiškos nevilties ir totalinio tautos genocido.

Koks, tada, kelias belieka mūsų politinei veiklai? Vienintėlis Lietuvos laisvės dieną priartinančias kelias, kuris prieš mus visą laiką gulėjo — bendras kelias su konservatoriais, kurie jau seniai kovoja už JAV atsukimą nuo "Vieno Pasaulio" diktatūros — veidu į pasaulio išlaisvinimą nuo betkokios tironijos. Tai yra vienintėlis realus kelias. Neturime kito pasirinkimo, jei mes tikrai siekiame Lietuvos laisvės.

Kadangi konservatyvus JAV sąjūdis yra tikra grėsmė ne tik sovietų, bet ir vakariečių kolektyvistams, tai per jų dominuojamą žinybą konservatoriai buvo ir tebėra šmeižiami, jų siūlymai iškraipomi, melais apdrabstoma jų veikla. Daugeliui mūsų net ir tikros konservatorių mintys ir pažiūros yra ar gali būti nesuprantamos ar net nepriimtinos. Tačiau, šiandieną privalome žiūrėti į pagrindinį siekį, kuris yra tas pats — jų ir lietuvių: LAISVĖ. Tai turėtų padaryti nereikšmingais visus kitus smulkius, ar net stambius pažiūrų skirtumus. Kai II-jo Pas. karo gale Europos tautų masės bėgo nuo raudonojo tvano, žmonės juk nesėdėjo sukryžiaivę rankas, laukdami liuksusinio Rygos-Berlyno ekspreso, ar vėdinamų, su minkštasuoliais, turistinių autobusų. Kiekvienas kabinosi į bet kokią pirmą pasitaikiusią susisiekimo priemonę, jei tik ji nešė pageidaujama kryptimi — į Vakarus, į Laisvę!... Tokia "susisiekimo priemonė" mums šiandien yra konservatyvus sąjūdis, einas mums ir pavergtai Lietuvai pageidaujama kryptimi — laisvės kryptimi.

JAV konservatoriai siekia Sovietų Sąjungos susmukdymo ir pavergtųjų tautų išvadavimo ne todėl, kad jie yra altruistai, ar iš meilės pavergtiesiems, nors yra ir tokių. To siekia jie, kadangi tai sutampa su

SARGYBOJ TEBESTOVINT

JUOZAS MIKŠTAS

(Melbourno Ramovėnų 25-mečio žygiui)

*Radviliškis, Taučiūnai,
Giedraičiai ir Alytus,
Lai pavyzdžiu vis būna,
Kovoju mums dar nekritis . . .*

*Žygiuokim, kaip žygiavom,
Į tikslą šventą savo:
Pirmyn, ryžtingai, su mintim,
Kad laisvė Lietuvoj atgims!*

*Kol mes gyvi dar esam,
Nemirkim savo tautai.
Atgaukim laisvės pasą,
Kovų krauju jau plautą.*

Žygiuokim (refrenas)

*Kol dar viltis liepsnoja,
Kol srūva kraujas venom,
Žygiuokim koja kojom,
Lietuviai ramovėnai.*

Žygiuokim (refrenas)

*Ir giltinei pamojus,
Tikėkim, kad tėvynės
Laimingas bus rytojus,
Sau kelią laisvėn mynęs.*

Žygiuokim (refrenas)

*Šaunaus jaunimo kartai
Perduokime tą kovą;
Už ką aukotis verta,
Sargyboj tebestovint.*

Žygiuokim, kaip žygiavom —

ADELAIDĖS RAMOVĖNŲ 25-MEČIUI

*Jūs ne ketvirtį šimtmečio
esat gyvi.*

*Vos tik gimę, jau troškote
būti laisvi.*

*Ir, likimo atplėšti
nuo žemės gimos,
nesijaučiat atskilę
nuo savo tautos.*

*Jūs gyvi ne svajonėm —
darbais ir kova.*

*Jūs gyvi ir vergijoje
gyva Lietuva.*

*Jūs gyvi gimto krašto
blaiivia ateitim,
ir to niekas jau jums
nepagrobs, neatims.*

tikraisiais Amerikos interesais. Jie įsitikinę, kad tik laisvame pasaulyje galima užtikrinti laisvę ir gerbūvį rytdienos Amerikai, ateitį savo vaikams. Tai yra pats geriausias laidas mūsų išėivijos ir Amerikos bei Kanados konservatyvaus sąjūdžio koalicijai.

Grįžtant prie mūsų pačių, noriu pabrėžti, kad manau, jog ALT ir JAV LB ir toliau turi tęsti savąją ligšiolinę "diplomatinę" veiklą, nes dėl savos struktūros nė vienas JAV veiksnys negali virsti konservatyvia politinio aktyvizmo organizacija. Tačiau neoficialiai abu veiksniai turėtų nukreipti dalį dėmesio ir energijos į politinio aktyvizmo skatinimą, į lietuviškosios visuomenės politinį švietimą. Jei tuoj pat negalime turėti atitinkamos organizacijos, turėtume pradėti nuo partizaninio konservatyvaus aktyvizmo sąjūdžio lietuvių tarpe. Pirmas ir pagrindinis JAV konservatorių taikinys yra Kongresas, siekiant pasukti jį dar labiau į "dešinę". Čia daug reikėtų mūsų ir kitų etninių grupių talka. Jūs, jaunoji lietuvių akademikų karta, turėtumėt būti tokio sąjūdžio pirmosiose gretose.

Mūsų, vyresniųjų, karta nusikalto prieš lietuviškąjį jaunimą, prieš jį pastatydama per daug lengvus siekius, per menkus uždavinius. Mes nuvertinome savo jaunimą, iš jo reikalavdami tik menkai nusakyto "lietuviybės išlaikymo", lyg "lietuviybė" būtų kokia nepakeliama našta... Vietoje priemonės laisvės kovoje, "lietuviybės išlaikymas" buvo paverstas pagrindiniu jaunimo uždaviniu. Kadangi tai yra per daug menkas, jauną sielą neuždegęs siekis, nukentėjo ir "lietuviybė"

jaunimo tarpe. Savaime buvo nupolitintos ir jaunimo organizacijos. Visų tautų ir mūsų pačių kiekvienos kartos jaunimas siekia žvaigždžių, ieško didžiųjų uždavinių. Jei jis neranda jų savųjų tarpe, eina jų ieškoti svetur, dažnai net atsidurdamas užmaskuotose vilkduobėse. Kai matome aplink mus, pasaulyje, matome ir okupuotoje Lietuvoje, jaunimą pakylant didvyriškiems užmojams, pakeisti, pataisyti pasaulį. Kai matome kitoje barikadų pusėje jaunimą išeinantį sugriauti pasaulį, nušluoti Vakarų kultūrą ir sunaikinti civilizaciją, mūsų jaunimui negali būti gana tik išmokti lietuvių gramatikos, pora tautinių šokių, keletos dainelių. To viso reikia, bet to ne gana!

Okupuotos Lietuvos jaunimas siekia — Laisvės Lietuvai! — dėl to jis aukojasi net iki mirties, kaip Romas Kalanta. Mūsų jaunimui čia, laisvajame pasaulyje, netenka mirti už laisvę, tačiau privalu gyventi laisvėje! Tai yra jūsų, jaunieji akademikai, istorinis paveldėjimas, ir to negalima nusikratyti neprarandant tautinės ir žmogiškos savigarbos. Tikiuosi, kad didėjantis jaunų lietuvių ir lietuvių skaičius Lietuvos laisvės kovą pasiims savo pirmuoju uždaviniu, nesvarbu ar į jį žiūrės kaip į istorinę našta, ar kaip į kilnią privilegiją. Tik aukšti siekiai yra verti lietuviško jaunimo širdžių ir sielų.

Esu įsitikinęs, kad iš jūsų, akademikai, vėl pasigirs kovos iššūkio daina:

Užtrauksim naują giesmę, broliai,

Kurią jaunimas tesupras! . . .

LIETUVOS KARIUOMENĖS MINĖJIMAS

Hartford, Connecticut

Kariuomenės Atkūrimo sukaktis Hartfordo ramovėnų buvo švenčiama 1981 m. lapkričio 22 d.

9 val. ryto mišias atnašavo Švč. Trejybės lietuvių parapijos klebonas kun. Juozas Matutis ir pasakė tai dienai pritaikytą, turiningą pamokslą.

Pamaldose ir minėjime organizuoti dalyvavo skaitai-ės ir ramovėnai, su Lietuvos tautine ir organizacijų vėliavomis. Pamaldų metu gražiai giedojo mišrus choras, vadovaujamas muziko Jurgio Petkaičio. Pamaldų — susikauptimo momentu gražiai trimitavo Jonas Alinskas, prisiminimi laisvos Lietuvos, Karo muziejaus trimto garsų.

Po pamaldų, parapijos salėje, vyko minėjimas tokia tvarka:

Minėjimą pradėjo skyriaus pirm. Petras Simanuskas, trumpu žodeliu ir pakvietė vicepirm. kultūros ir parengimų reikalams Benediktą Dapkų tęsti minėjimą. Vėliavas įnešus, Amerikos himną giedojo dr. Izidorius Alis, prie pianino — muzikas Jurgis Petkaitis. Invokaciją sukalbėjo klebonas kun. Juozas Matutis. Tylos minutės susikauptimu buvo pagerbti žuvusieji už Lietuvos laisvę: kariai, partizanai, Sibiro tremtiniai ir mirusieji ramovėnai; pagerbti savanoriai-kūrėjai, kpt. Jurgis Dragūnevičius ir vyr. psk.

Pranas Špakauskas, prisegant po gėlę.

Minėjimui pritaikytą, gana išsamų ir kondensuotą, žodį tarė nepriklausomos Lietuvos Gen. Konsulas Anicetas Simutis. Jis palietė ir tokius klausimus, kurie visuomenei dar nebuvo žinomi.

Šeštadieninės mokyklos mokiniai padeklamavo keletą patriotinių eilėraščių. Tautinių šokių šokėjai "Berželis", jaunesniųjų grupė, pašoko kelis tautinius šokius. "Antroji Paslaptis" — vyrai, dr. I. Alis, Juozas Starėnas, Adamkus ir muzikas Jurgis Petkaitis, kuria ir pianinu palydėjo, padainavo keletą labai darniai skambančių dainų. Pabaigoje, besiklausantieji išprašė dar porą dainelių.

Minėjimas buvo baigtas Lietuvos himnu. Giedojo dr. I. Alis ir svečiai. Buvo išneštos organizacijų ir Lietuvos tautinė vėliavos.

Po minėjimo svečiai vaišinosi pusryčių užkandžiais, kuriuos pagamino nuolatinės ir mielos: Birutė Šimanskienė, Salomėja Špakauskienė ir Elena Stumbrienė.

vn

LKVS "Ramovės" Montrealio skyriui sidabrinį jubiliejų atšventus

Lietuvių Karių Veteranų Sąjungos "Ramovės" Montrealio skyrius 1981 m. lapkričio 22 d., kukliai, bet įspūdingai, paminėjo įsisteigimo bei veiklos 25-rių metų sukaktį ir 63-čią Lietuvos kariuomenės atkūrimo metinę. Per iškilmingas

pamaldas Aušros Vartų bažnyčioje prie žuvusių už Lietuvos laisvę paminklinės lentos stovėjo garbės sargyba. Pamaldose su vėliavomis dalyvavo: ramovėnai, kūrėjai-savanoriai, latvių ir estų atstovai, šauliai, skautai, ateitininkai ir kitos organizacijos.

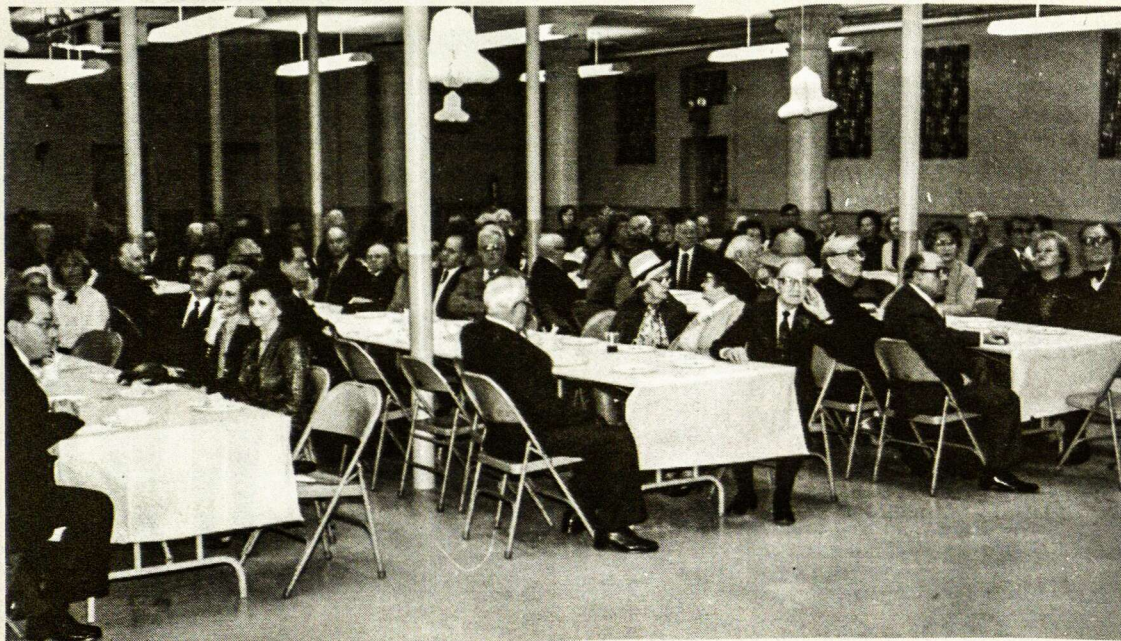
Mišias už žuvusius karius ir mirusius skyriaus narius 11 val., atnašavo kun. J. Aranauskas, S.J., ta proga pasakydamas per pamokslą daug gražių, nuoširdžių žodžių karių adresu: kurių, mes, buvę kariai, retai kada susilaukiame.

Po pamaldų, minėjimas vyko parapijos salėje. Minėjimą atidarė skyriaus p-kas B. Kasperavičius: pakviesdamas vėliavų tarnybą įnešti vėliavas. Ig. Petrauskui vadovaujant vėliavų tarnybai, vėliavos buvo užneštos ant įspūdingai ir gražiai ramovėno J. Šiaučiulio dekoracijomis papuoštos scenos ir tylos bei susikauptimo minute, buvo pagerbti už Lietuvos laisvę žuvę kariai ir šauliai.

Programai praversti pirm. pakvietė Teresę Keršytę, kuri, tautiniais rūbais apsirengusi, gražia lietuvių kalba puikiai atliko tas pareigas. Programoje numatytą paskaitą skaitė iš Ottavos atvykęs inž. J.V. Danyš, Kanados Lietuvių Bendruomenės Krašto Valdybos vicepirmininkas. Paskaita savo turiniu buvo įdomi ne vien tik atsargos kariams, bet ir visuomenei, kurios su įdomumu klausėsi į minėjimą atvykę mūsų tautiečiai.

Po paskaitos, ramovėnų jubiliejinės

Kariuomenės atkūrimo minėjime, kurį suruošė Hartfordo, Conn. ramovėnai

Klevelando ramovėnų ir šaulių vėliavos ir palydovai žygiuoja į Dievo Motinos parapijos šventovę pamaldoms už žuvusius karius, šaulius ir partizanus, lapkričio 29 d.

šventės proga, tarp kitų, žodžiu sveikino, į minėjimą atvykę, estų ir latvių karinių organizacijų atstovai su kuriais ramovėnai, kaip ir šauliai, palaiko nuoširdžius ir gerus draugiškus ryšius.

Sekė trumpa pertrauka, po kurios prasidėjo meninė dalis. Ją atliko Ottavos

Mergaičių dainos vienetas "Ramunėtės", vadovaujant Rūtai Šiulytei ir akomponuojant Loretai Lukšaitėi. Jaunos septynios, dainą pamilusios mergaitės, bedainuodamos sužavėjo visus, ne vien tik jaunus, bet ir senus. Jų dainas publikai palydėjo nuoširdžiais plojimais.

Programai pasibaigus, pradėjome vaišintis. Ponia M. Kasperavičienė (su talkininkėmis) buvo paruošusi puikius pietus. Taip, rodos, paprastai, bet išpūdingai buvo atšvęsta kariuomenės šventė ir Montrealio ramovėnų sidabrinis jubiliejus.

P. G.

Klevelando Ramovėnų Vyrų choras Lietuvos Kariuomenės atkūrimo minėjime, lapkričio 28 d.

Birutietė p. Tallat-Kelpšienė prisega gėles kūr.-savanoriams Čepukaičiui ir Barniškiui, Kariuomenės atkūrimo minėjime, Klevelande, lapkr. 28 d.

**PASKUTINĖ AUKA DĖL
LIETUVOS LAISVĖS
PO II PASAULINIO KARO
A.A. BENEDIKTAS TRUMPIS**

Prieš 30 metų šis taurus lietuvis paaukojo savo gyvybę kovodamas prieš Lietuvos priešus: okupantus rusus ir komunistus.

Susipažinau su Benediktu 1946 m. Vokietijoje, Ansbacho lietuvių pabėgėlių stovykloje. Trumpis buvo krepšinio komandos "Žaibas" kapi-

tonas ir futbolo komandos "Žaibas" vartininkas. Kartu tarnavome I ir III sargybų kuopose V. Vokietijoje. 1949 m. būnant Kaiserslauterne, būrelis tautiečių ryžosi tapti parašiutininkais, su tikslu būti nuleistiems Lietuvon. O ten būnant, sekė rusų kariuomenės judėjimus, jų pajėgumą ir t.t. Trumpis buvo vienas iš jų.

1950 m. spalio 19 d. B. Trumpis Lukša ir Širvys parašiusiais nusileido prie Tauragės.

1951 m. balandžio 20 d., pora km nuo Altoniškių, B. Trumpį čekistai nušovė iš pasalų, vos tik išlindusį iš bunkerio.

(Iš knygos — "Vanagai iš anapus", išleista 1961 m. Vilniuje, II laida.)

Benedikto draugams noriu pasakyti, kad neužmirštų jo savo maldose, nes tik mes žinome, kiek daug jis mylėjo savo tėvynę Lietuvą.

"Mažiukas"

LKVS "Ramovės" Klevelando sk. pirm. K. Gaižutis atidaro minėjimą lapkr. 28 d. Lietuvių Namų salėje. Visos nuotraukos 92 ir 93 psl. Vl. Bacevičiaus

A. a. kpt. Vincas Valteris

A. A. SAVANORIS-KURĖJAS VINCAS VALTERIS

1981 m. gruodžio 26 d. Waterburyje, sveikatai pašlijus, mirė ramovėnas, sav-kūrėjas kapitonas Vincas Valteris.

Jis gimė 1895 m. liepos 31 d. Domininko ir Salomėjos (Urbonaitės) Valterių šeimoje, Liesų dvare, Žeimelio valsč., Šiaulių apskr. Vinco senelis Vaitiekus-Voicechovski-Valteris buvo kilęs nuo Gomelio, iš kur po sukilimo prieš rusus 1836 m. turėjo pasitraukti ir slapstėsi Žeimelio valsčiuje.

Dar Vinco vaikystėje, Valterių šeima persikėlė į Mintaują, kur Vincas lankė Mintaujos gimnaziją. Vėliau, būdamas 17 m., persikėlė į Rygą pas brolių Igną. Vincas augo stipriai lietuviškoje šeimoje. Tiek Mintaujos, tiek Rygos aplinka buvo labai palanki nutautėjimui, betgi Vinco motina visomis progomis pabrėždavo lietuvišką kilmę ir primindavo vaikams neužmiršti, kad jie yra lietuviai. Motina išgirdusi vaikus latviuojant bei vokiečiuojant — juos pajuokdavo, nepraleisdama progos priminti jų kilmę ir pamokyti.

Vinco tėvas mirė dar prieš 1910 metus, tai visa šeimos našta užgulė ant motinos pečių. Bet motina sugebėjo visus vaikus išmokyti ne tik gražiai lietuviškai kalbėti, bet ir rašyti, o taip pat griežtai skirti kalbas ir jų nemaišyti. Todėl, Vincas puikiai mokėjo lietuvių,

Kauno Komendantūra 1927 m. Apač. pirmas iš kairės kpt. Vincas Valteris

latvių, rusų ir vokiečių kalbas.

Kilus I Pas. karui, jis buvo mobilizuotas į caristinę rusų kariuomenę, kur ištarnavo iki 1918 m., iki grįžimo Lietuvon. Ilgai nelaukęs, tuoj pat, 1919 m. sausio 2 d. stojo vienu iš pirmųjų savanorių Vilniuje, į besikuriančią Lietuvos kariuomenę. Lietuvos kario pareigas, pradėjo eiti Vilniaus karo komendantūroje, lengvai pritaikydamas savo karo metu įgytą patirtį, kaip buvęs rusų divizijos štabo vyriausias raštvedys.

Bet vos tik spėjus organizuoti Vilniaus karo komendantūrai, lenkams puolant, teko pasitraukti 1919 m. į Kauną, kur Vincas buvo paskirtas į komendantūros darbus. Čia jam teko eiti įvairias pareigas: karo teismo skyriaus kriminalinės dalies vedėju, karo teismo raštvedžiu, o vėliau administracinio skyriaus viršininku.

1926 metais baigė Lietuvos Administracijos kursus Kaune. Kauno komendantūroje ištarnavo iki sovietų okupacijos ir baigė Lietuvos karinę tarnybą kapitono laipsniu. Buvo apdovanotas Savanorio-Kūrėjo, Nepriklausomybės Dešimtmečio medaliais ir Vytauto Didžiojo Ordinu.

Laidotuvių išvakarėse, Stokaus šermėninėj įvyko skaitlingai susirinkusių atsiveikinimas su velioniu.

Waterburio ramovėnai karstą pridengė lietuviška vėliava, stovėjo garbės sargyboj, o skyr. pirm. A. Čampė tarė atsiveikinimo žodį.

Gruodžio 29 d. rytą karstas buvo nuvežtas į Šv. Juozapo bažnyčią, kur kleb. kun. J. Vilčiauskas atnašavo mišias; muz. J. Beinoriui vargonuojant, solo giedojo A. Paliulis, o pabaigoj — Lietuvos himną. Iš bažnyčios buvo nulydėtas į Waterburio lietuvių kapines, kur po kunigo maldų, ramovėnai nuo karsto nuėmė trispalvę vėliavą įteikė velionio našlei ir visi sugiedojo Marija, Marija.

Iš kapinių, šeimos pakviesti, visi dalyviai nuvyko į jaukų restoraną — pietų.

A.a. kpt. V. Valteris paliko giliam liūdesy žmoną Elena, dukrą Rėdą, žentą Juozą Ardį ir tris anukes: Rasą, Rėdą ir Indrę.

Nesulaukus trokštamos laisvos savo gimtinės, tebūnie jam lengva Waterburio lietuvių kapinių žemelė.

Ačė

A.A. MJR. B. AMBRAZIEJŲ AMŽINYBĖN PALYDĖJUS

Vis dažniau ir dažniau ramovėnų gretas aplanko negailestinga mirtis, išvesdama iš rikiuotės, toli nuo savo gimtojo krašto atsidūrusius, buvusius Lietuvos kariuomenės karius, garbingus Lietuvos sūnus.

1981 m. gruodžio 20 d., po ilgos ir sunkios ligos, Čikagoje mirė garbin-

A.a. art. mjr. Bronius Ambraziejus, miręs 1981 m. gruodžio 20 d. Čikagoje

gas Lietuvos kariuomenės karys-karininkas, Lietuvos nepriklausomybės ir Klaipėdos Krašto atvadavimo kovų aktyvus dalyvis, šaulys ir R/Lietuvių Bendruomenės narys, artilerijos majoras Bronius Ambraziejus.

Gruodžio 22 d. vakarą, su liūdesiu širdyse, LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus nariai, buvę ginklo draugai, "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės šauliai, Klaipėdos Krašto atvadavimo kovų dalyviai, R/Lietuvių Bendruomenės nariai, draugai ir artimieji, A. Petkaus koplyčioje, atsisveikino su amžinybėn iškeliausiu. Velionio karstą dengė Lietuvos trispalvė vėliava, prie jo stovėjo LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus ir "Vytauto Didžiojo" šaulių rinktinės vėliavos, garbės sargyba nešė ginklo broliai ramovėnai ir uniformuoti šauliai.

LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus vardu atsisveikinimo žodį tarė velioniui artimas kpt. A. Juškevičius, Klaipėdos Krašto atvadavimo kovų dalyviu vardu — Liet. Kūrėjų-Savanorių S-gos Čikagos skyr. pirm. J. Tamulis, "Vytauto Didžiojo" Rinktinės vardu — rinkt. vicepirm.

J. Mackonis ir R/Liet. Bendruomenės vardu — Brighton Parko apylinkės pirm. V. Pocius. Maldas už mirusį sukalbėjo kun. Zakarauskas. Atsisveikinimo apeigos, kurias pravedė LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus valdybos vicepirm. ram. E. Vengianskas, buvo baigtos Lietuvos himnu.

Gruodžio 23 d. rytą, velionis buvo nulydėtas į Švč. Merg. Marijos Gimimo parapijos bažnyčią gedulingoms pamaldoms. Po pamaldų, daugelį susirinkusių, palydėtas į amžinojo poilsio vietą — Šv. Kazimiero kapines. Po laidojimo apeigų, velionio žmonai p. Ambraziejienėi, LKVS "Ramovė" Čikagos skyriaus vardu, plk. K. Dabulevičius, aistuojant ram. E. Vengianskui, įteikė karstą dengusią Lietuvos vėliavą, kuriai a.a. mjr. Bronius Ambraziejus ištikimai visą savo gyvenimą tarnavo. Visiems sugiedojus Lietuvos himną, velionio palaikai buvo nuleisti amžinam poilsui į kapą...

Tebūna lengva jam, toli nuo brangios Tėvynės Lietuvos, svetima, tačiau svetinga, J.A. V-bių žemelė!

Ed.

A.a. ltn. Ignas Venckūnas

A.A. LTN. IGNAS VENCKŪNAS

1981 m. gruodžio 27 d. Halifax ligoninėje, Daytona Beach, Floridoje, žemiškąją kelionę baigė taurus, tylus šios lietuvių kolonijos gyventojas Ignas Venckūnas. Velionis buvo gimęs 1913 m. spalio 4 d. Blūdžių kaime, Panevėžio valsčiuje ir apskr., stambaus ūkininko, vienuolikos vaikų šeimoje, pats jauniausias. Baigė Panevėžio Valstybinę Berniukų gimnaziją, Vytauto Didžiojo Universitete, Teisų fakultete studijavo ekonomiką. Priklausė Studentų Korp. "Neolithuania" ir buvo dvisavaitinio žurnalo "Akademikas" administratorius.

Karinę tarnybą atlikti įstojo kadro kariūnu į Karo Mokyklą, kurią baigė ir įsigijo artilerijos karininko laipsnį. Tarnavo 3 artilerijos pulke. Prasidėjus karui tarp Vokietijos ir Sovietų Rusijos, iš kariuomenės pasitraukė. Dirbo Miškų departamento Valst. lėptjūvė "Beržas" Vilniuje kaip vedėjo pavaduotojas iki 1944 m. liepos mėn. Bolševikams antru kartu okupuojant Lietuvą, pasitraukė į Vakarus. Pokario metais dirbo IRO organizacijoje U.S. zonoje, Vokietijoje, Ingolstadt, buvo sandėlių ir stovyklų aprūpinimo dalies vedėjas nuo 1945 m. birželio 25 dienos iki 1951 m. birželio 15 dienos, iki išvykimo į Ameriką. Atvyko 1951 m. birželio mėn. Baltimorė ir dirbo dažų fabrike aukštoje pareigoje. 1975 metais nuolatiniam apsigyvenimui pasirinko saulėtą Floridą, Daytona Beach, Port Orange. Gyveno su savo vyresniu broliu Vladu, kuris čia mirė prieš porą metų.

A.a. Ignas Venckūnas buvo pareigos žmogus, gero būdo, taktiškas, turėjo gerą savybę — mokėjo sugyventi su visuomene ir su jam pavestais darbininkais. Nepriklausomaj Lietuvoj, tarnaudamas Lietuvos kariuomenėje karininku, sąžiningai ėjo pareigas ir buvo viršininkų ir pavaldinių mėgiamas ir mylimas. Buvo kuklus, sakytume, net nedrąsus. Buvo jautrus, skaudžiai išgyveno mūsų Tautos tragediją, šeimos likimą ir nuolatos gyveno Tėvynės ilgesiu, tikėdamas sulaukti jos laisvės rytmečio. Buvo malonus pokalbiuose, tolerantas, tačiau neslėpdavo ir savo polinkio į viešesnį gyvenimą. Lietuvoj giliame liūdesyje pasiliko žmona Ona, sūnus Arvydas su šeima, dvi seserys — Katryna ir Veronika, Amerikoje sesuo Emilija ir kiti giminės.

Laidotuvės įvyko 1981 m. gruodžio 30 d., į Cardvell laidojimo koplyčią su velioniu atsisveikinti susirinko didelis būrys šios kolonijos lietuvių. Paskutines maldas už velionio sielą atkalbėjo kun. dr. Kazimieras Ruibys, prisiminė velionį kaip kataliką, Tėvynės ilgesiu gyvenusį lietuvi, išreiškė užuojautą artimiesiems ir prasmingomis maldomis atsisveikino šį taurųjį lietuvi.

Daytona Beach Klubo Valdybos prašytas, Jurgis Janušaitis tarė žodį visų šios kolonijos lietuvių vardu. Kalbėtojas prisiminė a.a. Igno Venckūno meilę ir darbus Lietuvai, jo kilniąsias būdo savybes ir didelį jo troškimą sugrįžti į Nepriklausomą Lietuvą. Išreiškė giliausią užuojautą velionio giminėm ir artimiesiems, likusiems tėvynėje bei Amerikoje, Laidotuvėse dalyvavo ir jomis rūpinosi velionio sesuo Emilija Noakienė ir jos dukrelė Aldona Pintsch. Pagal velionio norą, jo kūnas buvo sudegintas.

e. n.

AUKOJO KARIUI:**\$85.00:**

Vkt. Sutkus, Vokietija

\$50.00: Hamiltono DLK Algirdo šaulių kp.
(per A. Patamsį)**\$35.00:**Alg Gustaitis, CA
Rev. prof. dr. P. Ragažinskas, NM
K. Venclauskas, CA**\$33.00:**

V. Civinskas, OH

\$29.00:

J. Černius, Vokietija

\$25.00: Cicero Jūrų Šaulių kp. "Klaipėda"
(per išd. J. Dekerį)
H. Kazakaitis, CT**\$24.00:**

A. Lizdas, NE

\$21.00:LKVS "Ramovės" St. Catharines sk.
(per J. Vyšniauską)
F. Borunas, Australija**\$20.00:**J. Liorentas, FL
Č. Šadeika, MI**\$17.00:**J. Abraitis, IL
J. Gencevičius, IL
E. Mekys, OH
V. Zadurskis, Ont.**\$15.00:**Vc. Prižgintas, CA
J. Švedas, IL**\$12.00:**A. Aidukas, CT
J. Augutis, IL
A. Cieminis, NY
V. Diminskas, IL
B. Girčys, IL
A. Kelmelis, Ont.
Rev. Msgr. J.A. Kučingis, CA
W. Liauba, IL
B. Narbutas, CA
P. Petrušaitis, WI
K. Rimas, IL
Ir. Truškūnas, IL
P. Uknes, NY
M. Vitkus, FL**\$10.00:**J. Agurkis, NE
J. Astrauskas, Ont.
K. Bačauskas, NY
Z. Dailidė, IL
K. Daunys, Ont.
Detroito Jūrų šaulių kp.
(per A. Grinių)
A. Gerčys, IL
P. Gulbinas, Ont.
V. Janulis, IL
O. Juodišius, Ont.
K. Kodatis, FL
B. Liuga, Australija
St. Mažulis, NY
J. Mažulis, CA
J. Mikulis, IL
H. Paškevičius, Ont.

A. Patamsis, Ont.
 B. Radvenis, CA
 J. Sakalas, NE
 Ed. Skopas, CT
 B. Stalioraitis, Ont.
 J. Stasaitis, MA
 O. Šarūnas, Ont.
 E. Totilas, NE
 El. Valteris, CT
 V. Zdanys, CT

\$9.00:

P. Polgrimas, Ont.
 J. Petkūnas, WI

\$7.00:

Br. Acalinas, IL
 S. Astrauskas, OH
 St. Augonis, MA
 M. Aukštaitė, Ont.
 M. Barauskas, CA
 K. Barzdukas, IL
 St. Būdas, IL
 S. Budėjus, IL
 B. Čepauskas, FL
 J. Dapkus, CT
 P. Druseikis, NY
 V. Dubauskas, NY
 Br. Galinis, MA
 P. Gaubys, CA
 Vl. Gilys, CA
 B. Grajauskas, Ont.
 A. Jablonskis, Australija
 J. Jakubauskas, FL
 J. Jurkūvėnas, NY
 A. Kazis, AR
 Pr. Kotkis, Vokietija
 D. Kušleika, Vokietija
 A. Laukaitis, IL
 M. Lisauskas, CT
 A. Matukas, IL
 Br. Michelevičius, FL
 D. Mikeliūnas, IN
 K. Mykolaitis, MI
 J. Naujokaitis, OH
 A. Nemanis, IL
 S. Otonas, Ont.
 J. Pečkaitis, IN
 P. Pocenkis, NJ
 M. Pucius, NY

\$7.00:

J. Ramas, NJ
 B. Raugas, NJ
 J. Rimkūnas, FL
 Ig. Sajauka, Ont.
 V. Sakalauskas, CA
 P. Simanauskas, CT
 J. Simanas, Ont.
 V. Skėrys, Vokietija
 J. Stasaitis, MA
 A. Švažas, IL
 A. Šeduikis, MA
 J. Šiugžda, NY

J. Uksas, CA
 S. Veiverys, Vokietija
 V. Vilkutaitis, NY
 L. Virbickas, FL
 J. Vyšniauskas, Ont.
 G. Žemaitis, OH
 Pr. Žitkus, IL
 A. Zubavičius, AR

\$6.00:

K. Daugvydas, MI

\$5.00:

A. Atutis, CA
 J. Babrys, FL
 Br. Bačiūnas, Ont.
 K. Balčiūnas, IL
 Br. Basiulis, CA
 O. Daniusevičius, IL
 T. Deveikis, Ont.
 A. Elijošius, Ont.
 A. Garolis, OR
 Vl. Gedmintas, FL
 Ig. Girdzevičius, Ont.
 K. Griauzdė, IL
 S. Griežė-Jurgelevičius, MA
 W. Jelionis, IL
 St. Jokubaitis, Ont.
 A. Jonaitis, OH
 V. Jonikas, FL
 F. Juras, OH
 V. Kažemėkaitis, WI
 A. Laucis, IL
 L. Lendraitis, MA
 M. Liormanas, Ont.
 J. Litvinas, IL
 A. Lukas, Ont.
 J. Mačiulaitis, MI
 J. Mazulaitis, Ont.
 J. Miglinas, OH
 A. Mingėla, Ont.
 Br. Mudėnas, MA
 Iz. Narbutas, MA
 F. Navickas, OH
 M. Petrulis, Ont.
 V.J. Pleskus, FL
 A. Poderienė, MI
 Pr. Puškorius, OH
 A. Ramanauskas, FL
 M. Repeckas, Ont.
 A. Satkauskas, CT
 T. Sereika, CA
 St. Skirmantas, CA
 J. Skaudys, NE
 A. Stankevičius, IL
 J. Stanaitis, Ont.
 P. Starevičius, CA
 Ig. Stankus, OH
 J. Stravinskas, MA
 K. Sviezikas, Ont.
 Al. Shukis, FL
 A. Titenis, IL
 V. Trečiokas, CT
 A. Vakselis, NY
 Vl. Varneckas, CT

S. Vilinskas, CT
 V. Vizbaras, MA
 P. Vyšniauskas, OH
 V. Žebertavičius, MI

\$4.00:

J. Prisas, Ont.

\$3.00:

Vc. Butkys, NY
 T.E. Janukėnas, MA
 Vl. Keiba, NY
 A. Maslauskas, CT
 V. Pyragius, Ont.
 J. Valaitis, NY

\$2.00:

V. Apeikis, CA
 A. Audronis, CA
 V. Bacevičius, CA
 A.P. Bagdonas, IL
 L. Balzaras, IL
 A. Balsys, CT
 V. Blauzdys, Ont.
 Z. Delininkaitis, CT
 A. Diržys, NY
 J. Džiubinskas, MA
 G.J. Gliaudys, CA
 St. Gofensas, MA
 J. Grabauskas, IL
 V. Graužinis, MI
 K. Grigaitis, FL
 L. Gudis, IL
 O. Gumauskas, IL
 B. Jasaitis, IL
 P. Jocius, MI
 Al. Kasper, IL
 B. Kazukauskas, MD
 L. Kairys, IL
 V. Kiaunė, PA
 J. Kirstukas, MD
 P. Koncė, MI
 J. Kreivėnas, IL
 A. Kuncaitis, Winipeg
 Aug. Kuolas, Ont.
 A. Kybartas, CA
 J. Lekas, IL
 V. Lesniauskas, IL
 J. Musteikis, NY
 S. Paulauskas, IL
 L. Ramančionis, NY
 St. Senkus, Ont.
 K. Sirgėdas, NY
 D. Skučas, VA
 K. Šidlauskas, MA
 K. Šimėnas, MA
 K. Vaičaitis, FL
 A. Valuškis, RI
 A. Valys, IL
 J. Vasys, MA
 L. Žibas, IL
 Vl. Žibas, FL
 A. Zaura, IL

Aukojusiems KARYS nuoširdžiai dėkoja!

Liet. Skautų Sąjungos vadovai jūrų šaulių stovyklavietėje "Pilėnai". Iš k.: vyr. sk. V. Vidugiris, vyr. sk-kė I. Kerelienė ir LSS—GOS PIRM. S. Miknaitis. Nuotr. V. Bacevičiaus